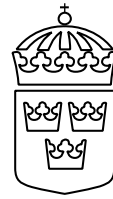

Regeringens skrivelse

2023/24:114

Strategisk exportkontroll 2023 – krigsmateriel Skr. och produkter med dubbla användningsområden 2023/24:114

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 27 mars 2024

Ulf Kristersson

Tobias Billström
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för den svenska exportkontrollpolitiken i fråga om krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden under 2023. Skrivelsen innehåller också en redovisning av den export som har förekommit under året. Dessutom beskrivs samarbetet inom Europeiska unionen (EU) och andra internationella forum i frågor som rör strategisk exportkontroll av såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden.

Innehållsförteckning

1	Regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll	3
2	Krigsmateriel	6
2.1	Bakgrund och regelverk	6
2.2	Försvarsexportens roll ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv	9
2.3	Samarbetet inom EU om exportkontroll av krigsmateriel.....	12
2.4	Övrigt internationellt samarbete om exportkontroll av krigsmateriel.....	16
3	Produkter med dubbla användningsområden	19
3.1	Bakgrund och definitioner.....	19
3.2	Reglering av produkter med dubbla användningsområden.....	20
3.3	Restriktiva åtgärder (sanktioner) på PDA-området	23
3.3.1	Förhållandet mellan sanktioner och exportkontroll.....	23
3.3.2	Landspecifika sanktioner.....	24
3.4	Utökade PDA-relaterade sanktioner mot Ryssland 2023.....	24
3.5	Samarbete inom de internationella exportkontrollregimerna.....	25
3.6	Samarbetet inom EU om produkter med dubbla användningsområden.....	27
3.7	FN:s säkerhetsrådsresolution 1540 och initiativet om säkerhet mot spridning av massförstörelsevapen	30
4	Ansvariga myndigheter.....	30
4.1	Inspektionen för strategiska produkter	30
4.2	Strålsäkerhetsmyndigheten.....	35
5	Statistikredovisning.....	37
Bilaga 1	Export av krigsmateriel	38
Bilaga 2	Redovisning av statistik rörande produkter med dubbla användningsområden 2023	77
Bilaga 3	Inspektionen för strategiska produkter om viktiga tendenser inom svensk och internationell exportkontroll.....	89
Bilaga 4	Regelverk i urval	93
Bilaga 5	Förkortningar.....	98
Bilaga 6	Vägledning till andra källor.....	100
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 27 mars 2024.....	101

1 Regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll

Skr. 2023/24:114

I denna skrivelse redovisar regeringen politiken när det gäller den strategiska exportkontrollen under 2023, dvs. exportkontrollen av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Med termen produkter med dubbla användningsområden (PDA) avses produkter tillverkade för civilt bruk som även kan användas för tillverkning av massförstörelsevapen eller krigsmateriel.

Kontrollen av export av krigsmateriel är nödvändig för att uppfylla Sveriges nationella målsättningar och internationella åtaganden, samt för att säkerställa att utförelsen av produkter från Sverige görs i enlighet med det fastställda exportkontrollregelverket. Krigsmateriel får enligt 1 § andra stycket lagen (1992:1300) om krigsmateriel endast exporteras om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges internationella förpliktelser eller Sveriges utrikespolitik i övrigt. Tillståndsprövningen sker i enlighet med de svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport, EU:s gemensamma ståndpunkt om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel samt vapenhandelsfördraget (Arms Trade Treaty, ATT). Inspektionen för strategiska produkter (ISP) är behörig tillståndsmyndighet.

De multilaterala avtalen och instrumenten om nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen är viktiga uttryck för det internationella samfundets strävan att förhindra spridning av sådana vapen. Genom att kontrollera handeln med PDA kan spridningen motverkas. Exportkontrollen möjliggör för enskilda stater att uppfylla sina internationella åtaganden på icke-spridningsområdet. Exportkontroll av PDA krävs även för att minska oönskad och destabiliserande utveckling av konventionella militära förmågor. Genom att säkerställa att PDA inte exporteras till för Sverige olämpliga mottagare stärks vårt lands säkerhet. Det är således både utifrån ett icke-spridningsperspektiv och ett säkerhetspolitiskt perspektiv nödvändigt för Sverige att ha en strikt och effektiv nationell exportkontroll av PDA.

Detta är fyrtionde gången som regeringen i en skrivelse till riksdagen redogör för politiken avseende strategisk exportkontroll. Den första skrivelsen om strategisk exportkontroll överlämnades 1985. Sverige var då bland de första länderna i Europa med att redovisa det gångna årets aktiviteter på området.

Skrivelsen har sedan dess utvecklats från en kortfattad sammanställning av svensk krigsmaterielexport till en omfattande redogörelse för svensk exportkontrollpolitik i dess helhet. Fler statistiska uppgifter kan i dag lämnas tack vare bättre informationsbehandlingssystem och en öppnare politik. Parallellt med den svenska redovisningen har medlemsstaterna i EU sedan 2000 gradvis utvecklat en gemensam och detaljerad redovisning.

Som ett led i arbetet för ökad öppenhet och transparens redovisas i årets skrivelse bl.a. detaljerad information om svenska företags tillhandahållanden av krigsmateriel i utlandet. Årets statistik innefattar, likt förra

året, en särskild sammanställning över statliga donationer av krigsmateriel till Ukraina.

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) och Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) bidrar, på begäran av regeringen, med statistikunderlag till skrivelsen. Statistiken i skrivelsen kompletterar den information som lämnas i myndigheternas egna publikationer. I bilaga 3 ger ISP även sin egen syn på viktiga tendenser i den svenska och internationella exportkontrollen.

Viktiga händelser under året

Den strategiska exportkontrollen under 2023 har fortsatt att präglas av det försämrade internationella säkerhetspolitiska läget. Rysslands aggression mot Ukraina och fullskaliga invasion av landet den 24 februari 2022 utgör ett flagrant brott mot folkrätten och den europeiska säkerhetsordningen. Rysslands krigföring mot Ukraina kom i hög grad att prägla svensk utrikes- och säkerhetspolitik även under 2023 och har lett till betydande konsekvenser även på exportkontrollområdet.

Som ett svar på den ryska invasionen av Ukraina den 24 februari 2022 införde EU historiskt omfattande sanktioner mot Ryssland under 2022 med tillkommande sanktionspaket under 2023. Sanktionspaketen under både 2022 och 2023 omfattade bland annat produkter med dubbla användningsområden, avancerad teknik och civila skjutvapen. Sanktionerna har under året skärpts inom ramen för de tionde, elfte och tolfte sanktionspaketen. Sanktioner mot Ryssland när det gäller krigsmateriel infördes av EU redan 2014 då landet påbörjade sin olagliga aggression mot Ukraina.

För att stödja Ukraina har Sverige skickat flera stödpaket inklusive krigsmateriel. Inte sedan finska vinterkriget har Sverige bistått ett land i väpnad konflikt med krigsmateriel, på det sätt som vi nu stöder Ukraina.

Sverige ansökte 2022 om medlemskap i Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato). Ett Natomedlemskap kommer att förändra förutsättningarna för krigsmaterielexport inom Sveriges nationella regelverk. Regeringen har också konstaterat att det under ansökningsperioden råder försvars- och säkerhetspolitiska omständigheter med effekt på bedömningen av ansökningar från Natomedlemmar.

I november 2023 tillsatte regeringen utredningen En modern exportkontroll av krigsmateriel i ljuset av ett svenskt Natomedlemskap. Utredningen leds av förutvarande talmannen Per Westerberg och ska bl.a. se över riktlinjerna för utförelse och annan utlandssamverkan i ljuset av ett svenskt Natomedlemskap samt internationella materielsamarbeten och reglering av underleverantörer till svensk försvarsindustri.

Mötesverksamheten i de multilaterala exportkontrollregimerna har under 2023 fortsatt i samma takt som 2022 och före pandemin.

Den allt snabbare tekniska utvecklingen inom framväxande tekniker, t.ex. artificiell intelligens, kvantdatorer och bioteknik, har under året gjort exportkontrollarbetet allt mer angeläget, både nationellt och i de multilaterala exportkontrollregimerna.

Under året fick ISP en ytterligare uppgift genom att utses till granskningsmyndighet för utländska direktinvesteringar. Lagen (2023:560) om granskning av utländska direktinvesteringar trädde i kraft den 1 december 2023. ISP:s centrala roll för kontroll av kritiska och strategiska tekniker och produkter förstärktes därmed. ISP är förutom tillståndsmyndighet i exportkontrollärenden och granskningsmyndighet för direktinvesteringar, även behörig myndighet när det gäller sanktioner, bl.a. de omfattande sanktionspaket som EU antagit mot Ryssland.

Sammanfattning av det statistiska underlaget

I två bilagor till denna skrivelse redovisas samlad statistik över tillståndsgivningen och den svenska exporten av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Statistiken omfattar uppgifter från 1 januari till 31 december 2023.

Redovisningen av export och annan krigsmaterielrelaterad verksamhet 2023 görs i bilaga 1. Exporten visas också över tid, eftersom enstaka tillstånd och leveranser av större system kan orsaka kraftiga svängningar i den årliga statistiken.

Under 2023 innehade 382 företag, myndigheter och privatpersoner tillstånd att tillverka eller tillhandahålla krigsmateriel. Sedan 2018 har antalet tillståndsinnehavare mer än fördubblats. Ökningen avser främst underleverantörer till systemtillverkare av krigsmateriel.

Totalt 62 länder mottog leveranser av krigsmateriel från Sverige. Värdet av krigsmaterielexporten uppgick under 2023 till drygt 18 miljarder kronor. Exportvärdet ökade därmed med cirka 18 procent jämfört med föregående år.

Drygt 80 procent av exporten gick till de 39 länder som enligt regeringen utgör etablerade samarbetsländer inom det försvars- och säkerhetspolitiska området. Liksom 2022 var USA och Brasilien de mest betydande mottagarländerna. Exporten till USA omfattade ett stort antal olika materielslag, inklusive markstridssystem, marina artillerisystem och bandgående fordon. Leveranserna till Brasilien bestod fortsatt främst av stridsflygsystem Jas Gripen.

Vid sidan av den etablerade samarbetskretsen var Pakistan och Indien de mest betydande mottagarländerna sett till värdet av exporten. Till Pakistan genomfördes en kompletterande leverans av ett tidigare exporterat luftburet radarsystem medan merparten av exporten till Indien rörde markstridssystem.

Vad avser Ukraina beviljades under 2023 totalt 21 stycken utförelsetillstånd för statliga donationer medan 16 stycken tillstånd utfärdades för försäljning från den svenska försvarsindustrin. Under de senaste två åren har ISP därutöver vid 62 tillfällen beviljat tillstånd för vidareöverlåtelse av svensk tillverkad krigsmateriel från andra länder. Till största delen har den donerade och vidareöverlåtna krigsmaterielen rört markstrids- och missilssystem.

Det totala värdet av exporten till länderna i Mellanöstern uppgick till drygt 330 miljoner kronor. Merparten avsåg reservdelar till tidigare levererade radar- och ledningssystem i Förenade Arabemiraten och

Saudiarabien samt ett marint system som levererades till ett nära samarbetsland för integration och slutlig leverans till Saudiarabien.

Fyra utförseltillstånd avseende försäljning till Turkiet beviljades till ett sammanlagt värde av drygt 5 miljoner kronor. Den faktiska exporten uppgick till ett värde av drygt 4 miljoner kronor.

Under 2023, liksom under 2022, beviljades tillstånd för följdleveranser av övrig krigsmateriel till privata företag i Israel avseende komponenter som vid den ursprungliga utförseln inte utgjorde krigsmateriel.

I bilaga 2 redovisas tillståndsgivningen för produkter med dubbla användningsområden. Till skillnad från vad som gäller för krigsmateriel-exporten lämnar berörda företag inga leveransdeklarationer. Det innebär att uppgifter saknas om den faktiska exporten. Överföring av produkter med dubbla användningsområden inom EU kräver i regel inget tillstånd. Vidare möjliggör omfattande EU-generella tillstånd att export till vissa samarbetsländer utanför EU inte kräver tillstånd i det enskilda fallet. Detta innebär att mottagarländer som är föremål för merparten av PDA-exporten inte finns med i statistiken.

2 Krigsmateriel

2.1 Bakgrund och regelverk

Krav på tillstånd för export av krigsmateriel är nödvändigt för att säkerställa att utförseln av produkter från Sverige och lämnandet av tekniskt bistånd sker i enlighet med det fastställda exportkontrollregelverket. Kontrollen enligt krigsmateriellagstiftningen omfattar tillverkning, tillhandahållande och utförsel av krigsmateriel liksom avtal om samarbeten eller tillverkningsrätt m.m. när det gäller sådan materiel.

Det svenska exportkontrollregelverket består av lagen (1992:1300) om krigsmateriel och förordningen (1992:1303) om krigsmateriel samt de principer och riktlinjer för krigsmaterielexport som har beslutats av regeringen och godkänts av riksdagen. Enligt 1 § andra stycket lagen om krigsmateriel får krigsmateriel endast exporteras om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges internationella förpliktelser eller Sveriges utrikespolitik i övrigt. Vid tillståndsprövningen ska även Sveriges internationella åtaganden iaktas. Detta innefattar EU:s gemensamma ståndpunkt (2008/944/Gusp) om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel samt de kriterier som ställs upp i vapenhandelsfördraget (Arms Trade Treaty, ATT).

Den svenska tillståndsprövningen bygger på en helhetsbedömning med utgångspunkt i regeringens riktlinjer och etablerad praxis. De internationella regelverken har mer karaktären av enskilda kriterier som ska iaktas, bedömas eller beaktas. ISP har som fristående myndighet till uppgift att självständigt pröva ansökningar om tillstånd i enlighet med regelverket i dess helhet.

Kontrollen enligt lagen om krigsmateriel omfattar alltså tillverkning, tillhandahållande och utförsel av krigsmateriel liksom vissa avtal om

samarbete och tillverkningsrätt för sådan materiel. Lagen gäller dels materiel som är utformad för militärt bruk och som enligt regeringens föreskrifter utgör krigsmateriel, dels sådant tekniskt stöd till krigsmateriel som enligt regeringens föreskrifter utgör tekniskt bistånd. Förteckningen över vad som utgör krigsmateriel och tekniskt bistånd finns i bilagan till förordningen om krigsmateriel. Den svenska krigsmaterieförteckningen överensstämmer med EU:s gemensamma militära förteckning, så när som på tre nationella tillägg: kärnladdningar och speciella delar till sådana, befästningsanläggningar m.m. samt vissa kemiska stridsmedel.

Under 2018 infördes, med ett brett stöd i riksdagen, ett skärpt svenskt regelverk för export av krigsmateriel (prop. 2017/18:23). Till skärpingarna hörde att mottagarlandets demokratiska status introducerades, jämte mottagarlandets respekt för mänskliga rättigheter, som ett centralt villkor i tillståndsprövningen. Detta är unikt för det svenska regelverket.

Det svenska exportkontrollregelverket uppdateras vid behov. På det sättet förbättras möjligheterna att framgångsrikt hantera de utmaningar som präglar icke-spridningsarbetet. Exempelvis beslutade regeringen år 2021 att införa systematiska efterkontroller (verifikationsbesök) i utlandet av export från Sverige av lätta vapen. Sådana kontroller kan vara ett värdefullt komplement till en strikt tillståndsprövning för att motverka avledning av materiel till icke-avsedda mottagare, det vill säga att den exporterade materielen hamnar hos en annan slutanvändare än den avsedda. Systemet infördes den 1 mars 2022.

Efterkontroll innebär besök av personal från exporterande land i ett land till vilket viss krigsmateriel har exporterats, för att få bekräftelse på att materielen finns kvar hos slutanvändaren. Syftet är även att därigenom stärka det ömsesidiga förtroendet. Efterkontroller har tidigare främst bedrivits av USA, men har på senare år även införts av bl.a. Schweiz, Spanien och Tyskland.

Sveriges efterkontroller avser sådana lätta vapen för vilka risken för avledning bedöms vara som mest påtaglig. Det rör sig i praktiken om totalt fem slags pansarvärnsvapen och personburna korträckviddiga luftvärnsystem.

ISP ansvarar för att genomföra kontrollbesöken på plats i mottagarländerna. I praktiken kommer besöken innebära att ISP på plats i mottagarlandet räknar antalet exemplar av det system som exporterats. De 39 etablerade samarbetsländer, för vilka det inte finns några utrikespolitiska hinder mot utlandssamverkan, är undantagna från kravet på efterkontroller. Systemet för efterkontroller kommer att utvärderas inom tre år efter det att det första kontrollbesöket har genomförts.

Exportkontroll och hållbar utveckling

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer är prioriterade områden i svensk utrikespolitik, och även viktiga delar i arbetet med att genomföra Agenda 2030. Sverige ska genomföra Agenda 2030 genom en samstämmig politik nationellt och internationellt. Enligt de svenska riktlinjerna ska det i tillståndsprövningen för export av krigsmateriel beaktas om utförseln eller utlandssamverkan motverkar en rättvis och hållbar utveckling i enlighet med Agenda 2030 i mottagarlandet.

Regeringens strävan är att effekter av den svenska krigsmaterielexporten som är negativa för ansträngningarna att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling ska undvikas.

Som nämnts tidigare i avsnittet är en unik del i de svenska riktlinjerna att mottagarlandets demokratiska status ska utgöra ett centralt villkor för tillståndsprövningen. Ju sämre den demokratiska statusen är, desto mindre utrymme finns det för att tillstånd ska beviljas. Om det förekommer allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter eller grava brister i mottagarens demokratiska status, utgör det hinder för beviljande av tillstånd. I tillståndsprövningen ska det också beaktas om exporten motverkar en hållbar utveckling i mottagarlandet. Effekterna på hållbar utveckling beaktas även genom tillämpningen av EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport, vars åttonde kriterium lyfter fram mottagarländers tekniska och ekonomiska förmåga och behovet av att beakta om den hållbara utvecklingen riskerar att allvarligt hindras av en tilltänt export.

Från regeringens sida finns en tydlig förväntan om att svenska företag ska agera hållbart samt ha de internationella riktlinjerna för ansvarsfullt företagande som utgångspunkt för sitt arbete, både i Sverige och i utlandet. Ett flertal åtgärder har vidtagits för att driva på och stödja företagen i deras hållbarhetsarbete, bl.a. har det införts lagstiftning om hållbarhetsrapportering för stora företag, tydligare kriterier för hållbarhet i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling och starkare lagskydd för visseblåsare. Utöver vad som regleras genom lagstiftning förväntar sig regeringen att svenska företag ska tillämpa en tydlig antikorrupsionspolicy och bidra till ökad transparens.

Den största svenska branschorganisationen, Säkerhets- och försvarsföretagen (SOFF), som organiserar mer än 95 procent av försvarsföretagen i Sverige, ställer krav på att företag undertecknar och följer en uppförandekod för att få vara medlemmar. Uppförandekoden syftar till en hög affärsetik. Personer som representerar företagen genomgår även en särskild e-utbildning om antikorrupcion som har tagits fram gemensamt av SOFF och Försvarets materielverk. Hittills har drygt 5 600 personer genomgått utbildningen. SOFF arrangerar även årliga erfarenhetsutbyten mellan företagsledare om hög affärsetik. Under 2023 genomfördes även seminarier om ansvarsfull försäljning och regelefterlevnad.

Exportkontroll och jämställdhet

Regeringen lägger stor vikt vid jämställdhetsarbete i utvecklings-samarbetet såväl som i utrikes- och säkerhetspolitiken. Att förebygga och motverka alla former av könsrelaterat och sexuellt våld i konflikter och i samhällen generellt är en prioriterad fråga, liksom att synliggöra och stärka kvinnors inflytande och meningsfulla deltagande i politiska processer och freds- och statsbyggande på alla nivåer i samhället. Detta är centrala mål i den av regeringen nyligen beslutade handlingsplanen för Sveriges genomförande av säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor fred och säkerhet (2024–2028). En viktig del i detta arbete är den strikta kontroll som utövas över export av krigsmateriel från Sverige. I artikel 7.4 i vapenhandelsfördraget fastslås att statsparterna ska beakta risken för att

exporterad materiel används för, eller underlättar, allvarliga könsrelaterade våldshandlingar eller allvarliga våldshandlingar mot barn och kvinnor. Regeringen verkar aktivt för att artikel 7.4 ska tillämpas praktiskt av fördragets statsparter, samt att dessa frågor fortsatt ska uppmärksammas och följas upp inom fördragsarbetet. Sverige var ett av de drivande länderna för att införa begreppet könsrelaterade våldshandlingar i vapenhandelsfördraget, vilket var första gången begreppet användes i ett internationellt, rättsligt bindande instrument.

Det bör noteras att beaktandet av artikel 7.4 i fördraget sker utöver den prövning som sedan tidigare görs i fråga om mänskliga rättigheter enligt de svenska riktlinjerna och enligt andra kriteriet i EU:s gemensamma ståndpunkt (2008/944/Gusp) om krigsmaterielexport. Även de senare regelverken är därför betydelsefulla i detta sammanhang.

På nationell nivå ansvarar ISP för att säkerställa att jämställdhetsaspekter och risker för könsrelaterat och sexuellt våld beaktas i tillståndsprövningen och för att tillämpa artikel 7.4 i vapenhandelsfördraget.

2.2 Försvarsexportens roll ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv

Grunden för den moderna svenska försvarsindustrin lades under det kalla kriget. Ambitionen då var att Sverige skulle vara oberoende av utländska leverantörer. Försvarsindustrin blev således en viktig del av den svenska säkerhetspolitiken. Exporten av krigsmateriel, som under denna tid var begränsad, var ett led i att säkra kapaciteten att utveckla och producera materiel anpassad till den svenska försvarsmaktens behov.

Strävan efter oberoende vad gäller tillgången till krigsmateriel för det svenska försvaret har sedan kalla krigets slut gradvis ersatts av ett växande behov av materielsamarbete med likasinnade stater och grannar. Den tekniska och ekonomiska utvecklingen har inneburit att både Sverige och dess samarbetsländer är ömsesidigt beroende av leveranser av komponenter, delsystem och färdiga system som är tillverkade i andra länder. I många fall säkras dessa leveranser genom avtalsförpliktelser.

Sveriges säkerhetspolitik syftar ytterst till att värna vårt nationella säkerhetsintresse. Sveriges vitala nationella säkerhetsintresse är att hävda vårt lands självständighet, suveränitet och territoriella integritet. Utmaningar och hot mot vår säkerhet ska så långt som möjligt mötas i samverkan med andra länder och organisationer. Sverige försvaras bäst inom Nato. Ett svenskt Natomedlemskap ökar säkerheten för både Sverige och för Nato som helhet.

Genom att bidra till en säkrare omvärld, ett stabilt närområde och förutsägbara mellanstatliga relationer ökar Sveriges säkerhet. Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik bygger på sammanhållning i EU och i Nato liksom samarbete i Norden och Östersjöområdet, inom FN och OSSE och med transatlantiska partnerländer. En stark transatlantisk länk är nödvändig för Europas säkerhet.

Den 24 februari 2022 inledde Ryssland en folkrättsstridig, oprovocerad och oförsvarlig fullskalig invasion av Ukraina. Angreppet på Ukraina är även ett angrepp på den europeiska säkerhetsordningen. Rysslands

agerande innebär ett strukturellt och långsiktigt kraftigt försämrat säkerhetspolitiskt läge. Det får omfattande och långtgående konsekvenser för Sverige.

Förmåga till praktisk militär samverkan (interoperabilitet) är beroende av att våra materielsystem kan fungera tillsammans med samarbetspartnernas materiel, liksom att den är tekniskt mogen, funktionssäker och tillgänglig. Det ligger därmed i Sveriges säkerhetspolitiska intresse att värna om ett långsiktigt och kontinuerligt samarbete i materielfrågor med ett antal traditionella samarbetsländer. Detta ömsesidiga samarbete bygger bland annat på såväl export som import av krigsmateriel.

Regeringen har i tidigare propositioner på det försvarspolitiska området pekat ut stridsflygområdet, undervattensområdet och integritetskritiska delar av ledningsområdet, såsom sensorer, telekrig och krypto, som väsentliga säkerhetsintressen för Sverige.

Möjligheten att upprätthålla nationell integritet och självständighet inom områden av särskild betydelse är viktig. Väsentliga säkerhetsintressen kan i vissa fall tillgodoses med utländsk materiel om krav på försörjningstrygghet samt teknik- och kunskapsöverföring omhändertas. Sveriges försvarsindustri och krigsmaterielexport är en nödvändig del av vår säkerhetspolitik. För varje exportaffär finns därför försvars- eller säkerhetspolitiska skäl, ytterst knutna till svensk försvarsförmåga.

Krigsmateriel får endast exporteras om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges internationella förpliktelser eller Sveriges utrikespolitik i övrigt. Ett Natomedlemskap kommer att förändra förutsättningarna för krigsmateriel-export inom Sveriges nationella regelverk.

De viktigaste militära produktområdena inom de svenska försvars- och säkerhetsföretagen där det finns säkerhets- och försvarspolitiska skäl som kan tala för export av krigsmateriel är i dag

- 1 stridsflygplan
- 2 ytfartyg och ubåtar
- 3 stridsfordon och bandvagnar
- 4 vapensystem med kort respektive lång räckvidd i form av mark- och sjöbaserade samt flygburna system inklusive missiler
- 5 fin- och grovkalibrig ammunition
- 6 intelligent artilleriammunition
- 7 mark- och sjöbaserade samt flygburna radar- och IR-system
- 8 telekrigssystem som är passiva och aktiva
- 9 telekommunikationssystem, inklusive teleskydd
- 10 ledningssystem för mark-, sjö- och flygtillämpningar
- 11 system för övning och utbildning
- 12 signaturanpassning (t.ex. kamouflagesystem och radar)
- 13 system för samhällssäkerhet
- 14 kryptoutrustning
- 15 torpeder
- 16 vidmakthållande och underhåll av flygmotorer
- 17 krut och annat pyrotekniskt material
- 18 tjänster och konsultverksamhet
- 19 stödsystem för drift och underhåll.

Som en konsekvens av Rysslands brott mot folkrätten i och med den fullskaliga invasionen av Ukraina beslutade regeringen redan den 28 februari 2022 om att donera krigsmateriel till Ukraina för att stödja landets rätt till självförsvar och att hävda sitt territorium. Detta unika beslut omfattade pansarskott, hjälmar, skyddsutrustning samt fältransoner. Regeringen har därefter fattat flera beslut om donationer av krigsmateriel. Under 2023 lämnades ytterligare fem stödpaket. Totalt har fjorton militära stödpaket lämnats sedan 2022. Stödpaketen omfattar bland annat vapen, ammunition, luftförvarssystem, personterrängbilar och skyddsutrustning men även ekonomiska bidrag. Se bilaga 1 för ytterligare information. Inte sedan finska vinterkriget har Sverige bistått ett land i väpnad konflikt med krigsmateriel, på det sätt som vi nu stöder Ukraina.

Därtill har ett flertal beslut om omfattande biståndsinsatser med humanitärt stöd, civilt krishanteringsstöd, reformstöd och stöd till återuppbyggnad också lämnats till Ukraina. Det samlade militära och civila stödet uppgår till cirka 30 miljarder kronor sedan 2022.

Sveriges ansökan om Natomedlemskap och konsekvenser för svensk exportkontroll av krigsmateriel

Sverige och Finland ansökte den 18 maj 2022 om medlemskap i Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato). Natos medlemsstater undertecknade den 5 juli 2022 de anslutningsprotokoll som gav Sverige respektive Finland status som inbjudna länder till Nato.

Som Natomedlem kommer Sverige att bidra solidariskt till hela Natos säkerhet. Ett medlemskap i Nato omfattar ett åtagande av organisationens kärnvapendoktrin och den strategiska avskräckningen. Sverige kommer att omfattas av Natos operationsplanering och förmågeplanering och bidra till Natos avskräcknings- och försvarsåtgärder. Sverige kommer att omfattas av samrådsskyldigheten och de ömsesidiga försvarsgarantierna i enlighet med artiklarna 4 och 5 i nordatlantiska fördraget. Till det kommer åtaganden under artikel 3, om den enskilda och kollektiva förmågan att stå emot väpnade angrepp, som har bäring på krigsmaterielexporten.

Regeringen har klargjort att Sveriges Natomedlemskap kommer att förändra förutsättningarna för krigsmaterielexport inom Sveriges nationella regelverk. Redan Sveriges ansökan om medlemskap i Nato har påverkat bedömningen av ansökningar om tillstånd för export av krigsmateriel. Regeringen konstaterar att ansökan om medlemskap i Nato i hög grad stärker de försvars- och säkerhetspolitiska skäl som talar för att bevilja tillstånd för export av krigsmateriel till Natos medlemsstater. I november 2023 tillsatte regeringen utredningen En modern exportkontroll av krigsmateriel i ljuset av ett svenskt Natomedlemskap för att se över det svenska regelverket i ljuset av ett svenskt Natomedlemskap och ett förändrat säkerhetspolitiskt läge. Utredningen leds av förutvarande talmannen Per Westerberg och ska bland annat se över riktlinjerna för utförelse och annan utlandssamverkan samt internationella materielsamarbeten och reglering av underleverantörer till svensk försvarsindustri. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2024.

2.3 Samarbetet inom EU om exportkontroll av krigsmateriel

EU:s gemensamma ståndpunkt om kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel

EU:s medlemsstater har nationella regler när det gäller krigsmateriel-export. Medlemsstaterna har emellertid också valt att i viss utsträckning samordna sin exportkontrollpolitik. EU:s uppförandekod för vapenexport som antogs 1998 innehöll gemensamma kriterier för export av krigsmateriel som tillämpades vid den nationella prövningen av exportansökningar. Uppförandekoden stärktes 2005 och antogs som gemensam ståndpunkt 2008 (2008/944/Gusp). Den tillämpas av alla EU:s medlemsstater och ett antal länder som inte är medlemmar i EU (Albanien, Bosnien och Hercegovina, Georgien, Island, Kanada, Montenegro, Nordmakedonien och Norge).

Den gemensamma ståndpunkten innehåller bl.a. åtta kriterier som ska beaktas innan ett beslut tas om att tillåta export av krigsmateriel till ett land:

- *Kriterium* ett föreskriver att EU-medlemsstaternas internationella förpliktelser och åtaganden ska respekteras, särskilt de sanktioner som har antagits av FN:s säkerhetsråd eller Europeiska unionen.
- *Kriterium* två behandlar situationen i mottagarlandet vad avser respekten för de mänskliga rättigheterna och landets respekt för internationell humanitär rätt. Exportlicenser ska inte utfärdas om det finns en uppenbar risk att den militära tekniken eller den krigsmateriel som ska exporteras kan komma att användas för internt förtryck.
- *Kriterium* tre behandlar den interna situationen i mottagarlandet som en följd av existerande spänningar och väpnade konflikter.
- *Kriterium* fyra tar sikte på bevarande av regional fred, säkerhet och stabilitet. Exportlicenser får inte utfärdas om det finns en uppenbar risk att den avsedda mottagaren skulle använda den militära teknik eller den krigsmateriel som exporteras på ett aggressivt sätt mot ett annat land eller hävda ett territoriellt krav med våld.
- *Kriterium* fem handlar om den möjliga inverkan som den militära teknik eller den krigsmateriel som ska exporteras kan ha på det egna landets, en annan medlemsstats eller vänligt sinnade och allierade länders försvars- och säkerhetsintressen.
- *Kriterium* sex behandlar köparlandets uppträdande gentemot det internationella samfundet, t.ex. i fråga om attityd till terrorism och respekt för folkrätten.
- *Kriterium* sju behandlar risken för att den militära tekniken eller krigsmaterielen kommer att avledas till något annat ändamål inom köparlandet eller återexporteras på oönskade villkor.
- *Kriterium* åtta föreskriver att medlemsstaterna ska beakta om den tilltänkta exporten allvarligt skulle hindra en hållbar utveckling i mottagarlandet.

Enskilda medlemsstater kan ha egna striktare riktlinjer än de som föreskrivs i den gemensamma ståndpunkten. Till den gemensamma ståndpunkten hör även en förteckning över de produkter som omfattas av kontrollen (EU:s gemensamma militära lista). Det har vidare tagits fram en användarguide som mer i detalj anger hur ståndpunktens överenskommelser om informationsutbyte och konsultationer ska genomföras och hur dess kriterier för exportkontroll ska tillämpas. Användarguiden uppdateras löpande.

Arbetet inom COARM

EU:s medlemsstater diskuterar regelbundet tillämpningen av den gemensamma ståndpunkten om vapenexport inom EU:s rådsarbetsgrupp för frågor om kontroll av export av krigsmateriel (COARM). Här utbyter medlemsstaterna även information om synen på olika exportdestinationer. En redogörelse för arbetet, överenskommelser som har träffats och statistik över medlemsstaternas export av krigsmateriel offentliggörs i en årlig EU-rapport.

Eftersom kriterierna i den gemensamma ståndpunkten spänner över en rad olika politikområden är målsättningen att uppnå en ökad och tydlig samstämmighet mellan dessa. Sverige verkar aktivt för att nå en gemensam syn bland medlemsstaterna om tillämpningen av den gemensamma ståndpunkten. Ett viktigt sätt för att åstadkomma detta är att öka transparensen mellan medlemsstaterna. Under 2023 pågick det inledande arbetet med en översyn av den gemensamma ståndpunkten. Arbetet ska resultera i rådsbeslut under andra halvåret 2024.

Genom COARM bedriver EU vidare en aktiv politik för dialog med tredjeländer om exportkontroll. Inom ramen för denna hölls under 2023 dialogmöten med bl.a. Kanada och USA.

En annan aspekt på arbetet riktat mot tredjeländ är de stödprogram som EU har för att förbättra exportkontrollen i fråga om krigsmateriel, och för att främja genomförandet av vapenhandelsfördraget, för de länder som väljer att ansluta sig till fördraget.

Utbyte av information om avslag

Enligt den gemensamma ståndpunktens tillämpningsbestämmelser ska medlemsstaterna utbyta underrättelser om avslag på ansökningar om exporttillstånd. Under 2023 mottog Sverige 116 underrättelser om avslag från övriga medlemsstater samt Norge.

Sverige lämnade fyra underrättelser om avslag. Avslagen avsåg Saudiarabien, Taiwan och Vietnam. Samtliga lämnades med hänvisning till de svenska nationella riktlinjerna. Det faktum att export till ett visst mottagarland nekas i ett fall innebär inte att landet inte kan komma i fråga för annan svensk krigsmaterielexport. Den svenska exportkontrollen tillämpar inte ett system med landlistor, dvs. i förväg fastställda listor över godkända respektive icke-godkända mottagarländer. Varje enskild utförelsansökan prövas genom en helhetsbedömning utifrån de riktlinjer som regeringen fastställt för krigsmaterielexporten, EU:s gemensamma

ståndpunkt och vapenhandelsfördraget. För att ett tillstånd ska beviljas krävs att ansökan har stöd i regelverket som helhet.

Om en medlemsstat överväger att bevilja tillstånd för en i huvudsak identisk transaktion som en annan avslagit, ska konsultationer genomföras innan ett tillstånd kan beviljas. Den förstnämnda medlemsstaten ska även meddela den sistnämnda sitt beslut. Utbytet av underrättelser om avslag och konsultationerna kring underrättelserna gör att exportpolitiken inom EU på sikt blir öppnare och mer enhetlig mellan medlemsstaterna. Konsultationerna leder även till en mer gemensam syn på olika exportdestinationer. Genom att medlemsstaterna informerar varandra om de exportaffärer som nekas, och förklarar bevekelsegrunderna för detta, minskas också risken för att någon annan medlemsstat beviljar exporten. ISP ansvarar för underrättelserna om svenska avslag och genomför konsultationer. Under 2023 tog Sverige emot två konsultationsförfrågningar från andra EU-medlemsstater. Inga konsultationer initierades av Sverige under året.

Arbetet med EU-direktiv 2009/43/EG om överföring av krigsmateriel inom EU och EES

Under det svenska ordförandeskapet 2009 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/43/EG om förenkling av villkoren för överföring av försvarsrelaterade produkter inom gemenskapen, det s.k. ICT-direktivet. Avsikten med direktivet är att möjliggöra mer konkurrenskraftiga försvarsindustrikoncerner och försvarssamarbeten på europeisk nivå. Europeiska kommissionen leder genomförandet av direktivet. Kommissionen assisteras i detta arbete av en expertgrupp med representanter för medlemsstaterna. Under 2023 genomförde expertgruppen två sammanträden.

Huvudfokus för expertgruppens arbete under året har fortsatt varit att identifiera de exportkontrollutmaningar medlemsstaterna och de deltagande entiteterna kan komma att ställas inför med anledning av projekt finansierade via den Europeiska försvarsfonden (EDF) samt hur ICT-direktivet kan användas för att underlätta genomförandet av EDF-projekten. Under 2023 fortsatte även arbetet med att ta fram en gemensam definition av begreppet ”särskilt utformad för militär användning”, för att minska risken för olikheter i tillämpningen mellan medlemsstaterna.

Export av civila skjutvapen

År 2012 antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat till Förenta Nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (FN:s protokoll om skjutvapen), och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition. Förordningen och FN:s protokoll syftar till att motverka brottslighet genom en minskad tillgång till skjutvapen. Med export avses i förordningen utförelse ur EU, vilket för svensk del handlar dels om utförelse

ur Sverige till tredjeland, dels utförelse ur någon annan medlemsstat till tredjeland för det fall leverantören är etablerad i Sverige.

Förordningen omfattar vapen, delar till vapen, och ammunition för civilt bruk. Den tillämpas inte på vapen m.m. som är särskilt utformade för militär användning eller på helautomatiska vapen. Undantagna från förordningens tillämpningsområden är bilaterala statliga transaktioner av skjutvapen m.m. som är avsedda för de väpnade styrkorna, polisen eller myndigheterna i medlemsstaterna. Replikvapen, skjutvapen som har gjorts obrukbara, antika skjutvapen liksom institutioner och samlare som ägnar sig åt kulturella och historiska aspekter av skjutvapen är också undantagna från förordningens tillämpningsområden.

De skjutvapen m.m. som omfattas av EU-förordningen omfattas även, med undantag för slätborrade jakt- och sportvapen, av bilagan till förordningen om krigsmateriel. Enligt Europaparlamentets och rådets förordning EU nr 258/2012 ska de aspekter som omfattas av den gemensamma ståndpunkten beaktas vid tillståndsprövningen.

EU-förordningen tillämpas i Sverige sedan 2013. Kompletterande bestämmelser till EU-förordningen finns i förordningen (2013:707) om kontroll av vissa skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition. ISP är tillståndsmyndighet för ärenden enligt EU-förordningen. Under 2023 inkom 245 ärenden till ISP och 232 tillstånd för utförelse beviljades.

Vapenembargon

Inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (Gusp) genomför EU embargon som har beslutats av FN mot bland annat handel med vapen och produkter med dubbla användningsområden. EU kan med enhällighet också besluta om vissa embargon som går utöver vad FN:s säkerhetsråd har beslutat. Dessa beslut av EU:s råd är ett utslag av medlemsstaternas vilja att agera gemensamt i olika säkerhetspolitiska frågor. Ett vapenembargo som har beslutats av FN eller EU genomförs genom tillämpning av respektive medlemsstats nationella regelverk för exportkontroll. EU:s vapenembargon omfattar normalt även förbud mot att lämna tekniska och finansiella tjänster med anknytning till krigsmateriel. Dessa förbud regleras i rådsförordningar och är därmed direkt tillämpliga inom EU:s medlemsstater. Embargon mot handel med produkter med dubbla användningsområden regleras såväl i rådsbeslut som i rådsförordningar. Även de åtföljs normalt av förbud mot att lämna tekniska och finansiella tjänster med anknytning till produkterna.

Ett beslut av FN:s säkerhetsråd, EU eller OSSE om ett vapenembargo utgör ett ovillkorligt hinder mot svensk export enligt de svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport. Om ett vapenembargo även gäller import, utfärdas i Sverige särskilda föreskrifter om förbudet. Sådana finns sedan tidigare för Iran, Libyen, Nordkorea och Syrien. Med anledning av EU:s sanktioner mot Ryssland beslutade regeringen 2014 att inleda ett sådant totalt vapenembargo mot Ryssland. Under 2022 har embargot som omfattar produkter med dubbla användningsområden (PDA) samt ytterligare produkter med koppling till PDA succesivt utökats. I flera påföljande beslut under 2023 har antalet produkter som omfattas av embargot utökats.

Det finns för närvarande formella EU-beslut, antingen självständiga eller grundade på FN-beslut, om att vapenembargon ska gälla Afghanistan, Belarus, Centralafrikanska republiken, Irak, Iran, Jemen, Demokratiska republiken Kongo, Haiti, Libanon, Libyen, Myanmar, Nordkorea, Ryssland, Somalia, Sudan, Sydsudan, Syrien, Venezuela och Zimbabwe. Dessa embargon varierar i inriktning och omfattning. Individuellt riktade vapenembargon finns också mot sådana individer och organisationer som har uppförts på FN:s terroristlista. EU tillämpar även ett vapenembargo mot Kina på grundval av en deklaration från Europeiska rådet, som utfärdades mot bakgrund av händelserna på Himmelska fridens torg 1989. Embargot är inte förankrat i någon rättsakt. Tillämpningen varierar mellan medlemsstaterna utifrån nationella lagar, regler och beslutsprocesser. Sverige tillåter inte någon krigsmaterielexport till Kina. Enligt beslut av OSSE upprätthålls även ett vapenembargo mot området Nagorno-Karabach, vilket för svensk del påverkar både Armenien och Azerbajdzjan.

Utrikesdepartementet har sammanställt information om vilka restriktiva åtgärder (sanktioner) mot andra länder som finns inom EU och som därigenom gäller i Sverige. Informationen finns på webbsidan regeringen.se/sanktioner och uppdateras löpande. Där redovisas också de vapenembargon och embargon mot produkter med dubbla användningsområden som är i kraft gentemot enskilda länder. På webbsidan finns även länkar till webbsidor med EU:s rättsakter om sanktioner och, i förekommande fall, till de FN-beslut som har föregått EU:s åtgärder.

2.4 Övrigt internationellt samarbete om exportkontroll av krigsmateriel

Öppenhet i handeln med konventionella vapen

FN:s generalförsamling antog 1991 en resolution om öppenhet i vapenhandeln. Resolutionen uppmanar FN:s medlemsstater att årligen frivilligt redovisa såväl import som export av konventionella vapensystem till ett register som administreras av FN:s kontor för nedrustningsfrågor.

Rapporteringen avser handeln med följande sju materielkategorier: stridsvagnar, bepansrade stridsfordon, grovt artilleri, stridsflygplan, attackhelikoptrar, stridsfartyg och robotar eller robotlavetter. Definitionerna av de olika kategorierna har successivt utvidgats så att fler vapensystem ingår och möjlighet ges nu även att frivilligt rapportera exporten av små och lätta vapen. Särskild vikt läggs numera vid bärbara luftförsvarssystem som ingår i kategorin robotar och robotlavetter. I den frivilliga rapporteringen ingår även uppgifter om staters innehav av dessa vapen och upphandlingar från den egna försvarsindustrin. I samråd med Försvarsdepartementet och ISP sammanställer Utrikesdepartementet aktuella uppgifter som i enlighet med resolutionen årligen överlämnas till FN.

Eftersom registret bygger på rapporter från många större exportörer och importörer återspeglas här en betydande del av världens handel med tunga konventionella vapensystem.

Sveriges andel av världshandeln med tunga vapensystem är begränsad. I den rapportering för år 2023 som Sverige kommer att lämna till FN om de sju materielkategorierna redovisas export av stridsflygplan till Brasilien, stridsfordon till Norge, bandvagnar till USA, pansarvärnsvapen till Brasilien, Frankrike, Litauen och USA, granatgevär till Ungern och USA, samt bärbart luftvärnssystem till Australien, Brasilien och Litauen. Ingen export från Sverige finns att rapportera när det gäller övriga kategorier. Handeln med tunga vapensystem och små och lätta vapen rapporteras på årlig basis till OSSE på samma sätt som till FN.

Rapporteringsmekanismen i exportkontrollregimen Wassenaararrangemanget för export av krigsmateriel följer i stort de sju kategorier som rapporteras till FN-registret. Dock har vissa kategorier förfinats genom införande av undergrupper, och en åttonde kategori har tillkommit för små och lätta vapen. Medlemsstaterna har enats om att två gånger årligen rapportera enligt överenskommen praxis och att ytterligare information då kan lämnas frivilligt. Syftet med detta är att i ett tidigt skede kunna uppmärksamma destabiliserande ansamlingar av vapen. Även export av vissa produkter och teknik med dubbla användningsområden rapporteras två gånger per år.

Vapenhandelsfördraget

FN:s generalförsamling antog 2013 genom omröstning ett internationellt vapenhandelsfördrag (Arms Trade Treaty, ATT). Genom fördraget skapades ett internationellt bindande instrument med krav på dess statsparter att upprätthålla en effektiv nationell kontroll över den internationella handeln med försvarsmateriel samt normer för vad denna kontroll ska innefatta. De förväntade långsiktiga effekterna av detta fördrag är

- ett större ansvarstagande hos länder som regelmässigt producerar och exporterar krigsmateriel,
- en minskning av den oreglerade internationella handeln, allteftersom fler stater ansluter sig och inför kontroller och
- förbättrade möjligheter att motverka den illegala handeln, genom det ökade antalet länder som utövar kontroll och genom förbättrat samarbete dem emellan.

Vapenhandelsfördraget trädde i kraft 2014. Samtliga av EU:s medlemsstater har ratificerat fördraget och är därmed fullvärdiga statsparter. I slutet av 2023 hade 113 statsparter ratificerat fördraget och ytterligare 28 hade undertecknat det.

Under 2023 hölls det nionde statspartsmötet. Tre arbetsgrupper har inrättats för fördragsarbete mellan statspartsmötena. De behandlar effektiviteten i genomförandet av fördraget, ökad anslutning till fördraget samt transparens- och rapporteringsfrågor. Vidare har en frivilligfond instiftats för ekonomiskt stöd till projekt till förmån för de statsparter som

behöver hjälp med att förbättra sina kontrollsystem. Ett forum för informationsutbyte har även inrättats där statsparter och signatärstater ges möjlighet att utbyta information om påträffad eller misstänkt avledning vid vapenhandel.

Regeringen fäster stor vikt vid en bred anslutning till och ett effektivt genomförande av vapenhandelsfördraget. Ett universellt, juridiskt bindande fördrag som stärker kontrollen av handeln med konventionella vapen är ett effektivt verktyg för att komma till rätta med de gränsöverskridande vapenflöden som föder väpnat våld och väpnade konflikter. Sverige deltar därför aktivt i det fortsatta arbetet med att förverkliga fördragets målsättningar och för att fler stater ska ansluta sig.

Under 2023 deltog Sverige i arbetsgruppernas möten. Sverige har tidigare lämnat bidrag till ATT:s frivilligfond liksom till den FN-fond som tidigare inrättats för samarbete om vapenreglering (UNSCAR). De två fonderna kompletterar varandra i det att de är inriktade på olika stödkanaler. Under 2023 har Sverige också lämnat bidrag till civilsamhällesorganisationer som verkar för stärkt implementering av och bredare anslutning till ATT, t.ex. Parliamentary Forum on Small Arms and Light Weapons.

EU:s medlemsstater fortsatte under året att samordna sitt agerande i fråga om vapenhandelsfördraget i rådsarbetsgruppen COARM.

Små och lätta vapen

Begreppet små och lätta vapen omfattar i princip handeldvapen som kan bäras och avfyras av en person, liksom vapen som är avsedda att bäras och användas av två eller flera personer. Exempel på den förra kategorin är pistoler och automatkarbiner. Exempel på den senare är kulsprutor, granatgevär och bärbara robotar. I olika internationella forum, såsom FN, EU och OSSE, pågår arbete för att förebygga och bekämpa destabiliserande ansamlingar och okontrollerad spridning av små och lätta vapen. Inga andra typer av vapen orsakar fler dödsoffer och mer lidande än dessa, som dagligen används i lokala och regionala konflikter, inte minst i utvecklingsländerna och i samband med grov och ofta organiserad brottslighet.

Sverige verkar för att varje land ska inrätta och genomföra en ansvarsfull exportpolitik med heltäckande lagar och regler. Målet är att alla länder ska ha effektiva system som kontrollerar tillverkare, säljare, köpare, agenter och förmedlare av små och lätta vapen.

År 2001 antog FN ett handlingsprogram för att förebygga, bekämpa och utrota alla former av olaglig handel med små och lätta vapen. FN:s arbete syftar bl.a. till att öka medvetenheten om den destabiliserande verkan dessa vapen har i konfliktregioner. Icke-spridningsarbete är också angeläget för att förhindra brottslighet, inte minst terroristbrott. FN:s handlingsprogram kompletterar arbetet med kontroll av den internationella vapenhandeln inom vapenhandelsfördraget, genom att fokusera på åtgärder på nationell nivå i syfte att minska illegala flöden av små och lätta vapen. Under 2023 deltog Sverige i det nionde uppföljande mötet inom ramen för handlingsprogrammet.

Inom EU utgår arbetet från en gemensam strategi som antogs 2018 mot olagliga skjutvapen och mot små och lätta vapen och ammunition. Strategin innehåller en rad förslag till åtgärder för arbetet mot små och lätta vapen inom ramen för unionens gränser samt i EU:s närområde och avspeglar svenska prioriteringar väl.

Sverige har under året rapporterat export av små och lätta vapen till FN:s vapenhandelsregister liksom till OSSE:s register över handel med konventionella vapen.

Under 2023 har Sverige bidragit till ett antal projekt och fonder som syftar till att minska den okontrollerade spridningen av små och lätta vapen och stärka de internationella processer som finns på området. Ett sådant exempel är frivilligfonden till stöd för genomförandet av den regionala färdplanen mot illegal spridning av små och lätta vapen på västra Balkan, som etablerats vid FN:s utvecklingsprogram (UNDP). Sverige är en av de största givarna till fonden.

Sexnationsinitiativet

De sex stora försvarsindustrinationerna i Europa – Frankrike, Italien, Spanien, Storbritannien, Sverige och Tyskland – ingick 2000 ett försvarsindustriellt samarbetsavtal på regeringsnivå. Avtalet framförhandlades som en följd av den avsiktsförklaring som ländernas försvarsministrar ingick 1998, det s.k. sexnationsinitiativet. Avtalet syftar till att underlätta rationalisering, omstrukturering och driften av den europeiska försvarsindustrin. Verksamheten inom sexnationsinitiativet och dess arbetsgrupper omfattar även frågor om exportkontroll.

I den informella arbetsgruppen, LoI Export Control Informal Working Group (LoI ECIWG) hölls ett fysiskt möte på direktörsnivå 2023. Därutöver genomfördes digitala arbetsmöten under året för att diskutera exportkontrollfrågor kopplade till Europeiska försvarsfonden (EDF) samt framtida hantering av tredjelandsexport inom ramen för samarbetet men även dela erfarenheter kring immateriella överföringar samt hanteringen av slutanvändarintyg.

3 Produkter med dubbla användningsområden

3.1 Bakgrund och definitioner

Med termen produkter med dubbla användningsområden (PDA) avses föremål tillverkade för civilt bruk, vilka även kan användas för tillverkning av massförstörelsevapen eller krigsmateriel. PDA kan även omfatta vissa andra produkter med särskild strategisk betydelse, t.ex. kryptosystem.

Behovet av att kontrollera exporten av PDA grundar sig på att en del länder t.ex. bedriver program för att framställa massförstörelsevapen, trots att de har undertecknat internationella avtal som förbjuder eller reglerar sådan verksamhet, eller för att de står utanför dessa avtal. Dessa länder har

ofta stärkt sin kapacitet genom att importera civila produkter som sedan har använts för militära syften. Exportkontroll av PDA krävs även för att minska oönskad och destabiliserande utveckling av konventionella militära förmågor.

Att en produkt med dubbla användningsområden hamnar på en kontrollista innebär inte att export av denna produkt är förbjuden, utan att produkten bedöms vara känslig och att exporten därför omfattas av kontroll. De exportkontrollåtgärder som krävs inom EU måste vara väl avgränsade med hänsyn till spridningsrisken och inte onödigt störa den inre marknaden eller de europeiska företagens konkurrenskraft.

En stor del av arbetet inom EU och inom de internationella exportkontrollregimerna utgörs av en omfattande informationsverksamhet, riktad till den egna industrin och till andra länder, om behovet av exportkontroll och utveckling av exportkontrollsystem.

En samlad bild av industrin som arbetar med produkter med dubbla användningsområden i Sverige är svår att ge då en betydande del av de sålda produkterna går till EU-marknaden eller exporteras till marknader som omfattas av EU:s generella exporttillstånd (se avsnitt 3.2.1 nedan).

3.2 Reglering av produkter med dubbla användningsområden

För att förebygga spridning av massförstörelsevapen och därigenom bidra till internationell säkerhet är export av produkter med dubbla användningsområden föremål för särskild reglering på internationell nivå.

Sverige har både rättsligt bindande åtaganden som har beslutats av FN och EU, och politiska åtaganden inom ramen för exportkontrollregimerna, som syftar till att begränsa spridningen av känsliga produkter och teknik, inklusive sådan som kan användas för att tillverka massförstörelsevapen.

Själva exportkontrollen utövas alltid på nationell nivå men genom de internationella exportkontrollregimerna (se avsnitt 3.5 för en genomgång av regimerna) och inom EU sker ett omfattande samordnande arbete. För Sveriges räkning regleras exportkontrollen av PDA främst genom den EU-rättsliga PDA-förordningen och den svenska PDA-lagen. Exporten av PDA begränsas i flera fall av riktade restriktiva åtgärder (sanktioner), vilket beskrivs utförligare i avsnitt 3.3.

PDA-förordningen

För länderna i Europeiska unionen (EU) finns ett gemensamt regelverk i form av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/821 av den 20 maj 2021 om upprättande av en unionsordning för kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter med dubbla användningsområden (PDA-förordningen). PDA-förordningen är direkt tillämplig i alla EU:s medlemsstater.

De kontrollistor som kontinuerligt utarbetas i de internationella exportkontrollregimerna (se avsnitt 3.5 om exportkontrollregimerna) förs i EU över till PDA-förordningens bilaga I. Bilaga I till förordningen utgör sedan den lista med de produkter och tekniker som är tillståndspliktiga vid export ut ur EU. EU:s kontrollista utgör alltså en sammanställning av de internationella exportkontrollregimernas kontrollistor. EU bidrar därmed till att kodifiera kontrollen på krigsmateriel och PDA i enlighet med internationella normer som gäller i de viktigaste producentländerna i världen. Även länder utanför EU och exportkontrollregimerna har valt att ta in EU:s bilaga I i sin exportkontrollagstiftning då den är heltäckande och tydlig.

Andra kontrollmöjligheter

PDA-förordningens artikel 4.1 slår fast att medlemsstaterna kan använda sig av en mekanism som möjliggör att produkter som inte upptas i PDA-förordningens bilaga I kan beläggas med kontroll (s.k. catch-all). Mekanismen kan användas om exportören har informerats av svenska myndigheter att produkten helt eller delvis är eller kan vara avsedd att användas i samband med produktion m.m. av massförstörelsevapen. Mekanismen kan även tillämpas i andra fall, t.ex. om produkterna är avsedda för militär slutanvändning om det land som köper produkterna eller destinationslandet är föremål för ett rättsligt bindande vapenembargo.

För att mekanismen ska vara tillämplig krävs att exportören har blivit informerad av svenska myndigheter om produktens användningsområde. Exportören är emellertid även skyldig att upplysa svenska myndigheter om exportören känner till att en produkt helt eller delvis är avsedd för sådan användning som avses i artikel 4.1. Behörig myndighet ska då avgöra om tillstånd ska krävas för exporten.

Av artikel 4.3 framgår att en medlemsstat även får anta eller behålla nationell lagstiftning om tillståndskrav för export av produkter med dubbla användningsområden som inte förtecknas i bilaga I om exportören har anledning att misstänka att produkterna helt eller delvis är, eller kan vara, avsedda för någon av de användningar som anges i artikel 4.1. Sverige har utnyttjat detta och har infört krav på exportörer att underrätta den behöriga myndigheten om exportören har anledning att misstänka att en produkt med dubbla användningsområden som inte är förtecknad i bilaga I i PDA-förordningen och som denne avser att exportera är, eller kan vara, avsedd för någon av de användningar som avses i artikel 4.1 i samma förordning.

Mekanismen benämns generalklausul i den svenska terminologin men, är mer känd under sin engelska benämning *catch-all*. Mekanismen utgör praxis inom de internationella exportkontrollregimerna. Genom att möjliggöra bredare kontroll än endast listad PDA är mekanismen viktig för exportkontrollens effektivitet.

PDA-förordningens artikel 5 innebär att även exporter av olistade cyberövervakningsprodukter omfattas av tillståndsplikt om exportören har informerats av den behöriga myndigheten att produkterna kan vara avsedda för användning i samband med internt förtryck eller för att begå

allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter eller internationell humanitär rätt. Cyberövervakningsprodukter definieras i PDA-förordningens artikel 2.20 som produkter med dubbla användningsområden som är särskilt konstruerade för att möjliggöra dold övervakning av fysiska personer genom monitorering, extraktion, inhämtning eller analys av data från informations- och telekommunikationssystem.

Enligt artikel 9 i PDA-förordningen får en medlemsstat med hänsyn till den allmänna säkerheten, inbegripet förebyggande av terroristhandlingar, eller överväganden rörande mänskliga rättigheter, förbjuda eller kräva tillstånd för export av PDA som inte förtecknas i förordningens bilaga I. Sverige har hittills inte utnyttjat denna möjlighet till utvidgad nationell kontroll.

En ytterligare kontrollmöjlighet finns enligt artikel 10 genom att en medlemsstat kan införa tillståndskrav för export av produkter som inte förtecknas i bilaga I men omfattas av en nationell kontrollförteckning i en annan medlemsstat enligt artikel 9 och om den behöriga myndigheten informerat exportören att produkten kan vara avsedd för användning som ger anledning till oro med hänsyn till den allmänna säkerheten, inbegripet förebyggande av terroristhandlingar, eller överväganden rörande mänskliga rättigheter. Syftet med mekanismen i artikel 10 är att medlemsstaterna snabbt ska kunna samordna sina åtgärder när nya risker identifieras, t.ex. på grund av framväxande tekniker.

Generella tillstånd

Huvudregeln i EU är att det inte krävs tillstånd vid överföring av PDA till en annan EU-medlemsstat. Det EU-generella tillståndet EU001 omfattar export av alla produkter i bilaga I till PDA-förordningen med vissa undantag, till Australien, Kanada, Island, Japan, Norge, Nya Zeeland, Schweiz inbegripet Liechtenstein, USA och Storbritannien (England, Skottland, Wales). Därutöver finns ytterligare sju EU-generella tillstånd (EU002–EU008).

Svensk lagstiftning

I Sverige regleras exportkontroll av PDA och av tekniskt bistånd i samband med dessa produkter i lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd (PDA-lagen). PDA-lagen innehåller kompletterande bestämmelser till EU:s PDA-förordning. Med anledning av PDA-förordningens revidering 2021 genomfördes en rad ändringar i lagen som bland annat innebar att det infördes bemyndiganden för regeringen att meddela föreskrifter om tillståndskrav.

Till skillnad från exportörer som faller under krigsmateriellagstiftningen krävs inga grundläggande verksamhetstillstånd enligt exportkontrolllagstiftningen för exportörer som tillverkar eller på andra sätt handlar med PDA. Dessa exportörer är heller inte skyldiga att leveransdeklarera enligt exportkontrolllagstiftningen. Ett företag är däremot skyldigt att avgiftsdeklarera om företaget tillhandahåller kontrollerade produkter som omfattas av ISP:s tillsyn. Hit räknas försäljning både inom och utom Sverige.

Om en exportör skulle känna till eller ha skäl att misstänka att en produkt med dubbla användningsområden som företaget i fråga har för avsikt att exportera, och som inte finns förtecknad i bilaga I till EU:s PDA-förordning, är avsedd att användas i anslutning till massförstörelsevapen, för militär slutanvändning i ett land som är föremål för vapenembargo eller kan användas som komponent till krigsmateriel som har exporterats från EU utan tillstånd finns en skyldighet för företaget att underrätta ISP. Underlåtenhet att uppfylla denna skyldighet är straffbelagd. Efter underrättelse ska ISP pröva och besluta om tillstånd ska krävas i det enskilda fallet. Detsamma gäller om exportören har anledning att misstänka, att en cyberövervakningsprodukt som inte är förtecknad i bilaga I till EU-förordningen är avsedd för användning i anslutning till internt förtryck eller allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt enligt artikel 5 i samma förordning.

3.3 Restriktiva åtgärder (sanktioner) på PDA-området

3.3.1 Förhållandet mellan sanktioner och exportkontroll

Det finns grundläggande skillnader mellan restriktiva åtgärder (sanktioner) och exportkontroll på PDA-området. Sanktioner kan riktas mot en regering, grupp, organisation eller enskilda individer genom ett rättsligt bindande beslut av EU, FN eller en enskild stat. Syftet är främst att den som sanktionerna riktar sig mot ska förändra sitt beteende, t.ex. internt förtryck eller flagranta överträdelser av folkrätten. Sanktionerna omfattar olika typer av restriktiva åtgärder och inkluderar ofta export- och importförbud för PDA och krigsmateriel, men behöver inte göra det. Anledningen till att sanktionerna ofta riktar in sig mot dessa strategiska produkter är att de underlättar de folkrättsstridiga eller människorättskränkande handlingar som ofta är orsaken till sanktionerna. Sanktionerna är alltså ett verktyg för att förverkliga utrikespolitiska målsättningar som t.ex. minskat humanitärt lidande, sätta tryck på en auktoritär ledare att genomföra demokratiska reformer eller förmå en stat att upphöra med en militär aggression mot ett grannland.

Exportkontroll av PDA grundar sig till skillnad mot sanktioner främst på den exporterande statens säkerhetspolitiska intresse i förhållande till den tänkta mottagaren. Exportens betydelse för nationell säkerhet väger tungt i bedömningen. Det finns i regelverken för både krigsmateriel och PDA-exportkontroll förutsättningar att i tillståndsprocessen väga in risker för kränkningar av internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter. Det finns ett samband mellan underskott på mänskliga rättigheter och väpnade konflikter vilket visar att utbredda människorättskränkningar har en säkerhetspolitisk dimension. Till skillnad från exportkontroll av PDA beslutas sanktioner inom ramarna för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik.

3.3.2 Landspecifika sanktioner

Samtliga av EU:s kärnteknikrelaterade sanktioner mot Iran lyftes 2016 i enlighet med den kärntekniska överenskommelsen Joint Comprehensive Plan of Action (JCPoA), då Internationella atomenergiorganet (IAEA) bekräftat att Iran hade levt upp till sina åtaganden enligt planen. Våren 2018 meddelade USA att man avsåg att lämna JCPoA och ensidigt återinföra de sanktioner som tidigare lyfts med anledning av överenskommelsen. USA:s sanktioner återinfördes därefter i flera steg under 2018 och har sedan dess utökats. EU:s åtaganden i enlighet med överenskommelsen står tills vidare fast. Tillståndsförfaranden gäller numera för de PDA som tidigare varit föremål för embargo. Detta gäller dock inte de produkter som omfattas av missilteknologikontrollregimen.

Embargo på handel med PDA finns enligt ett beslut av FN, som genomförts och utvidgats av EU, mot Nordkorea. Detta embargo är genom EU-beslut fullständigt, dvs. det omfattar alla produkter på EU:s kontrollista. Även vissa liknande produkter är belagda med embargo.

Export av vissa PDA är enligt EU-beslut också förbjuden respektive belagd med tillståndskrav i förhållande till Syrien.

Mot bakgrund av Belarus stöd till Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har EU utökat de restriktiva åtgärderna mot Belarus med koppling till export av PDA. Under 2023 utökade EU sanktionerna mot landet med anledning av regimen fortsatta stöd till Rysslands aggression.

3.4 Utökade PDA-relaterade sanktioner mot Ryssland 2023

EU:s restriktiva åtgärder (sanktioner) mot Ryssland är av sådan omfattande karaktär och betydelse att de förtjänar ett eget avsnitt. Sanktionerna som beslutades redan 2014 till följd av den olagliga annekteringen av Krim och aggressionen mot Ukraina, har under året utökats kraftigt i samband med Rysslands fortsatta aggression.

Det är sedan 2022 förbjudet att direkt eller indirekt sälja och exportera PDA till Ryssland eller för användning i Ryssland. Även tillhandahållande av tekniskt eller finansiellt bistånd samt förmedlingstjänster eller andra tjänster kopplade till sådan export omfattas av förbud.

Förbudet för PDA gäller för alla produkter upptagna i bilaga I till EU:s PDA-förordning. EU har under året kontinuerligt utvidgat och skärpt sanktionerna inom ramen för de tionde, elfte och tolfte sanktionspaketerna. Det tolfte sanktionspaketet antogs den 18 december och innefattade ytterligare restriktiva åtgärder med hänsyn till Rysslands fortsatta aggression som destabiliserar situationen i Ukraina

I syfte att motverka ett kringgående av de restriktiva åtgärderna innefattade det tolfte sanktionspaketet bland annat ett utökat förbud mot transitering av vissa varor och teknik genom Ryssland, samt krav på europeiska företag att vid tredjelandsexport av vissa varor avtalsmässigt förbjuda vidareexport till Ryssland. Därtill innebar paketet en utökning av förteckningen över enheter som omfattas av strängare exportrestriktioner på grund av deras stöd till Rysslands militär-industriella komplex, liksom

av förteckningen över produkter och tekniker som bidrar till Rysslands militära och tekniska förmåga eller till säkerhets- och försvarssektorns utveckling.

Begränsad möjlighet till undantag från förbudet finns gällande export för icke-militär användning och för en icke-militär slutanvändare, som är avsedd för t.ex. humanitära och medicinska ändamål, sjösäkerhet, m.m.

3.5 Samarbete inom de internationella exportkontrollregimerna

För att förstärka det internationella samarbetet rörande icke-spridning av massförstörelsevapen har ett fyrtiotal länder på eget initiativ slutit sig samman i fem internationella exportkontrollregimer: Australiengruppen, Missilteknologikontrollregimen, Nuclear Suppliers Group, Wassenaar-arrangemanget och Zanggerkommittén.

Regimernas syfte är att identifiera varor och tekniker som kan användas i samband med massförstörelsevapen samt att förhindra destabiliserande anhopningar av konventionella vapen och skapa större enhetlighet i deltagande länders exportkontroll av dessa. Till stöd för detta arbete har respektive regim en lista med produkter som omfattas av kontroll. Listorna ses över årligen. Arbetet omfattar även utbyte av information om nekade exporter, spridningsrisker samt kontakter med tredjeland för att främja regimernas icke-spridningsmålsättningar.

Grunden för samarbetet i exportkontrollregimerna är en gemensam politisk vilja att förhindra spridning av massförstörelsevapen. Detta uppnås genom en nationell lagstiftning som möjliggör exportkontroll av de varor och tekniker som har identifierats som strategiska. Samarbetet i regimerna är inte juridiskt bindande men väl politiska åtaganden. Kontrollistorna från regimerna inkorporeras dock av EU i PDA-förordningen och blir därmed rättsligt bindande. Deltagande i regimerna underlättar samtidigt uppfyllandet av de folkrättsliga förpliktelseerna i internationella avtal om att inte direkt eller indirekt bistå en annan stat att anskaffa massförstörelsevapen.

De internationella exportkontrollregimerna arbetar sedan länge med tidig identifiering av nya icke-kontrollerade produkter och tekniker som kan användas för militära ändamål. Den allt snabbare tekniska utvecklingen inom framväxande tekniker, t.ex. artificiell intelligens, kvantdatorer och bioteknik, gör detta arbete alltmer angeläget. Sverige berörs av utvecklingen då vi har en exportorienterad och avancerad industri med spjutspetsteknologi. Framväxande känsliga tekniker kräver allt större uppmärksamhet både nationellt genom t.ex. stärkt myndighets-samverkan och internationellt genom samarbete med andra länder i de olika exportkontrollregimerna.

Australiengruppen

Australiengruppen bildades 1985 på initiativ av Australien. Dess verksamhet syftar till att harmonisera medlemsstaternas exportkontroll för att förhindra spridning av kemiska och biologiska vapen. Ursprungligen

omfattade gruppens verksamhetsområde endast kemikalier och kemisk tillverkningsutrustning. År 1990 beslutades dock att kontrollistorna skulle utökas till att även omfatta mikroorganismer, toxiner samt viss tillverkningsutrustning för biologiska stridsmedel. Australiengruppen stödjer icke-spridningsåtaganden inom ramen för konventionen om biologiska vapen och toxinvapen (BTWC) och kemvapenkonventionen (CWC). I regimen deltar samtliga EU:s medlemsstater. Ryssland deltar inte i regimen. Regimens kontrollistor uppdaterades 2023 vid plenarmötet i Paris.

Missilteknologikontrollregimen

Missilteknologikontrollregimen (MTCR) grundar sig på ett amerikanskt initiativ från 1982. Dess verksamhet gäller främst exportkontroll av fullständiga robotsystem (inklusive ballistiska robotar och bärraketer för rymduppskjutningar samt sondraketer) och andra obemannade luftfarkoster (inklusive kryssningsrobotar, mål- och spaningsplattformar) med en räckvidd på 300 kilometer eller mer. Därutöver kontrolleras komponenter till sådana system samt andra produkter som kan användas för produktion av robotar och även mindre obemannade luftfarkoster konstruerade för att kunna sprida aerosoler. MTCR har idag 35 medlemmar, inklusive Indien och Ryssland. Nio EU-medlemsstater står utanför regimen. Regimens kontrollistor uppdateras årligen vid plenarmöten i det inkommande ordförandelandet. Plenarmötet 2023 hölls i Rio de Janeiro, Brasilien.

Nuclear Suppliers Group

Nuclear Suppliers Groups (NSG) arbete avser exportkontroll av produkter för nukleärt bruk (del 1 i NSG:s riktlinjer) och andra PDA som kan användas i samband med utveckling eller produktion av kärnvapen (del 2 i NSG:s riktlinjer). De av NSG listade produkterna finns återgivna i IAEA:s informationscirkulär nr 254, som innehåller de två kontrollistorna för respektive varugrupp (INFCIRC/254/Rev.14/Part 1 och INFCIRC/254/ Rev.11/Part 2). NSG har idag 48 medlemsstater, inklusive samtliga EU:s medlemsstater, Kina och Ryssland. Regimens kontrollistor uppdateras årligen vid plenarmöten som hålls i det avgående ordförandelandet. 2023 års plenarmöte ägde rum i Buenos Aires under argentinskt ordförandeskap. Brasilien valdes till nytt ordförandeland för perioden 2023–2024.

Wassenaar-arrangemanget

Wassenaar-arrangemanget bildades 1996 som efterföljare till det internationella exportkontrollsamarbete som tidigare hade bedrivits inom kommittén Coordinating Committee on Multilateral Export Controls (CoCom). Arrangemangets arbetsfält omfattar kontrollen av konventionella vapen samt varor och tekniker med dubbla användningsområden som inte kontrolleras i andra regimer. Det utgör

därmed ett viktigt komplement till arbetet i övriga regimer som uteslutande fokuserar på massförstörelsevapen samt vissa vapenbärare. Arrangemanget har i dag 42 deltagande stater. Bland dessa återfinns flertalet stora producenter och teknikinnehavare på de berörda områdena.

Syftet med arrangemangets verksamhet är att bidra till regional och internationell säkerhet och stabilitet genom att främja öppenhet och ett ansvarsfullt agerande när det gäller överföringar av konventionella vapen och produkter med dubbla användningsområden och därigenom undvika destabiliserande ansamlingar. Grundsynen i Wassenaar-arrangemanget är att handel med de varor som finns på kontrollistorna ska vara tillåten, men att den måste ske under kontrollerade former.

En viktig funktion som Wassenaar-arrangemanget upprätthåller är att regelbundet samla den tekniska expertisen från de deltagande staterna för att uppdatera de gemensamma kontrollistorna i ljuset av den tekniska utvecklingen.

Arrangemanget upprätthåller två kontrollistor som är fogade till dess grunddokument: Munitions List, som omfattar konventionell krigsmateriel, och List of Dual-Use Goods and Technologies, som omfattar produkter och teknik med både civila och militära användningsområden som inte finns på övriga regimers kontrollistor. Båda listorna är i praktiken vägledande för innehållet i EU:s motsvarande kontrollistor.

Wassenaar-arrangemanget håller årliga plenarmöten i Wien på senhösten. Under dessa möten behandlas frågor av principiell betydelse för samarbetets fortsatta utveckling. På grundval av det löpande tekniska arbetet under året beslutas också om uppdateringar av kontrollistorna. Under 2023 års plenar kunde ytterligare listningsförslag godkännas.

Zanggerkommittén

Zanggerkommittén bildades 1974, och behandlar frågor om exportkontroll relaterade till icke-spridningsavtalet (NPT). Kommittén fastställer vad som enligt fördragets artikel III.2(b) menas med utrustning och material som särskilt konstruerats eller iordningsställts för bearbetning, användning eller tillverkning av särskilt klyvbart material. Ansvar är därmed delvis överlappande med Nuclear Suppliers Group, som behandlas ovan. Regimens informella karaktär har emellertid gjort att den kunnat agera forum för vissa icke-spridningsfrågor, som kunde varit svårare att lösa i NSG. Svenska Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) ansvarar för att upprätthålla Zanggerkommitténs webbplats. Zanggerkommittén har 39 medlemsstater och möts årligen i Wien. Det årliga mötet hölls den 29 november 2023.

3.6 Samarbetet inom EU om produkter med dubbla användningsområden

Exportkontrollregimerna och EU

Arbetet inom EU på området exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden är nära förbundet med det internationella arbete som

utförs inom exportkontrollregimerna. Inom EU sker samordningen närmast i rådsarbetsgruppen för icke-spridning (Council Working Group on Non-proliferation and Disarmament, CONOP), som hanterar icke-spridningsfrågor generellt, och rådsarbetsgruppen för produkter med dubbla användningsområden (Working Party on Dual-Use Goods, WPDU) som bl.a. arbetar med policyfrågor samt uppdatering av den kontrollista med produkter med dubbla användningsområden som faller under PDA-förordningen.

Enligt EU:s strategi mot spridning av massförstörelsevapen ska medlemsstaterna arbeta för att EU ska vara en ledande samarbetspartner när det gäller exportkontrollregimerna. EU:s uppfattning är sedan länge att alla EU:s medlemsstater ska erbjudas medlemskap i alla exportkontrollregimerna. Det huvudsakliga skälet är EU:s gemensamma inre marknad som omfattar de allra flesta produkter med dubbla användningsområden, liksom en strävan att upprätthålla en för alla EU:s medlemsstater harmoniserad och effektiv nationell exportkontroll baserad på regimernas kontrollistor, riktlinjer för exportkontroll och informationsutbyte om spridningsrisker. Handeln inom EU räknas i dessa sammanhang inte som export. Därmed är EU:s medlemsstater beroende av respektive lands exportkontrollsystem. Även av detta skäl får medlemskapsfrågan i exportkontrollregimerna en viktig dimension.

Genom beslut i NSG och Australiengruppen är samtliga av EU:s medlemsstater numera medlemmar i dessa regimer. I missilteknologi-kontrollregimen har motsvarande beslut ännu inte fattats beträffande Cypern, Estland, Kroatien, Lettland, Litauen, Malta, Rumänien, Slovakien och Slovenien. För Wassenaar-arrangemanget gäller detsamma för Cypern.

De förändringar som görs i regimernas kontrollistor under året arbetas in i bilaga I till PDA-förordningen och blir därmed juridiskt bindande för EU:s medlemsstater. I enlighet med sina delegerade befogenheter har kommissionen uppdaterat bilaga I med de ändringar som beslutats i exportkontrollregimerna samt gjort följdändringar i bilaga IIa–IIg och bilaga IV. Ändringarna fastställs i regimerna mot slutet av ett kalenderår och införs som regel i bilaga I påföljande år.

Rådsarbetsgruppen för produkter med dubbla användningsområden

Verksamheten inom rådsarbetsgruppen för PDA (Working Party on Dual-Use Goods, WPDU) leddes under första halvan av 2023 av det svenska ordförandeskapet. Ett resultat under det svenska ordförandeskapet var antagandet av ett mandat för rådsarbetsgruppen som förtydligar gruppens arbete. Som ordförande fokuserade Sverige på implementeringen av PDA-förordningen genom effektiva utbyten om bästa praxis mellan medlemsstaterna. I kunskapshöjande syfte tog Sverige även initiativ till en stående dagordningspunkt som satte exportkontrollen i en bredare kontext, med externa presentationer från såväl industrin som akademien om framväxande teknik och geopolitik. WPDU bidrog under det svenska ordförandeskapet även till arbetet i exportkontrollarbetsgruppen inom ramen för EU–US Trade and Technology Council (TTC). Arbetet i WPDU präglades liksom

året innan av de många tillkommande restriktiva åtgärderna (sanktioner) mot Ryssland med anledning av den fullskaliga invasionen av Ukraina. Därutöver fortsatte utbytet mellan medlemsstaterna och kommissionen av exportkontrollrelaterad information och statistik.

Under andra halvan av 2023 inleddes diskussioner om Kommissionens meddelande av den 20 juni 2023 om En europeisk strategi för ekonomisk säkerhet. Kommissionen motiverade strategin med den snabba tekniska utvecklingen och geopolitiska spänningar som ökat riskerna för teknikernas militära potential och sårbarheter i värdekedjor. Kommissionen pekade ut tio kritiska tekniker, bl. a. avancerade halvledare, kvantteknik, AI och bioteknik, som särskilt viktiga och för vilka olika riskbedömningar krävdes vad gällde tekniksäkerhet och teknikläckage. Kommissionen aviserade i meddelandet att den under 2024 avsåg att lägga fram ett förslag för att säkerställa att EU:s förordning om exportkontroll av PDA är ändamålsenlig och effektiv.

Dual-Use Coordination Group

Under rådsarbetsgruppen för produkter med dubbla användningsområden (WPDU) finns en koordinationsgrupp, Dual-Use Coordination Group (DUCG). Arbetet i DUCG syftar till att samordna tillämpningen av PDA-förordningen. Under året har gruppen lämnat stöd i arbetet med att uppdatera den EU-gemensamma kontrollistan, tagit fram statistikunderlag till kommissionens årliga rapport om exportkontroll, tagit fram en sammanställning av medlemsstaternas nationella kontrollistor, utbytt erfarenheter och information om nationellt genomförande av PDA-regelverket, inte minst i ljuset av den snabba tekniska utvecklingen.

DUCG inrättade 2019 en teknisk expertgrupp med uppdrag att ta fram en vägledning rörande exportkontroll av PDA som är särskilt riktad till lärosäten och andra forskningsinstitut (forskningsorganisationer). Som ett resultat av expertgruppens arbete publicerades kommissionens rekommendation (EU) 2021/1700. ISP deltog aktivt i expertgruppen för svensk räkning. 2021 inrättade DUCG en ny expertgrupp med uppdrag att samordna samt utbyta information kring ny teknik och återaktiverade en tidigare expertgrupp för cyberövervakningsprodukter med uppdrag att koordinera medlemsstaterna samt ta fram riktlinjer rörande cyberövervakningsprodukter riktad till exportörer. ISP var en av myndigheterna som representerade Sverige i den senare expertgruppen och som ett resultat av expertgruppens arbete genomfördes 2023 ett öppet samråd avseende utkast av nämnda riktlinjer.

Under 2022 inrättade DUCG tre nya expertgrupper där den första syftade till att stödja informationsutbyte samt direkt samarbete mellan medlemsstaternas myndigheter och verkställande organ, den s.k. samordningsmekanismen. Den andra till att stödja ett unionsprogram för att bygga kapacitet för licensiering och genomdrivande och den tredje med uppdrag att ta fram riktlinjer riktade till medlemsstaterna om metoden för insamling samt behandling av uppgifter för utarbetandet av den årliga rapporten. Under året representerades Sverige i den förstnämnda expertgruppen av Tullverket och i den sistnämnda av ISP.

3.7 FN:s säkerhetsrådsresolution 1540 och initiativet om säkerhet mot spridning av massförstörelsevapen

FN:s säkerhetsråd antog 2004 resolution 1540. Med stöd av kapitel VII i FN-stadgan fastställer resolutionen genom bindande beslut skyldigheter för alla FN:s medlemsstater att förhindra icke-statliga aktörer (terrorister) från att få tillgång till massförstörelsevapen och deras vapenbärare samt produkter med koppling till sådana vapen. Det fastslås bland annat att alla stater ska inrätta en effektiv nationell kontroll av export, transittrafik, omlastningar och vidareexport. Resolutionen innehåller även bestämmelser om bistånd till andra länder för genomförandet av de åtgärder som den förpliktar.

Genom resolution 1540 fattades också beslut om att inrätta en kommitté med uppgift att rapportera till säkerhetsrådet om genomförandet av resolutionen. FN:s medlemsstater uppmanas att rapportera till kommittén om åtgärder som de vidtagit för att genomföra resolutionen. Mandatet för 1540-kommittén förlängdes i november 2022 till november 2032.

En internationell verksamhet som har beröringspunkter med och delvis överlappar säkerhetsrådets resolution 1540 är initiativet om säkerhet mot spridning av massförstörelsevapen (Proliferation Security Initiative) som över 100 länder har anslutit sig till. EU och Sverige stöder detta initiativ som syftar till att – inom ramen för folkrätten och nationell rätt – stärka det internationella samarbetet för att bättre kunna förhindra transporter till obehöriga mottagare av massförstörelsevapen och insatsvaror till sådana produkter. Det nationella arbetet med att upprätthålla nödvändig beredskap och agera i ett brådskande ärende av denna typ är fördelat mellan berörda myndigheter i enlighet med ordinarie ansvarsprinciper. Ryssland avslutade sitt deltagande i samarbetet i slutet av 2022 och uppger sig inte vara bunden av initiativets åtaganden.

4 Ansvariga myndigheter

4.1 Inspektionen för strategiska produkter

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) är förvaltningsmyndighet för ärenden och tillsyn enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel och lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. För PDA och tekniskt bistånd har ISP detta ansvar i fall där inte någon annan myndighet har detta till uppgift. Strålsäkerhetsmyndigheten har sådant ansvar när det gäller särskilt känsliga kärntekniska produkter.

Totalförsvarets forskningsinstitut och Försvarets radioanstalt bistår ISP med teknisk kompetens, och bl.a. Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, Säkerhetspolisen och Försvarets radioanstalt bistår ISP med information. ISP har även ett etablerat samarbete med Tullverket. Vissa av ISP:s tillsynsbesök genomförs som gemensamma tillsynsbesök med

Tullverket och myndigheterna utbyter även information om utförsel- och exporttillstånd. Skr. 2023/24:114

Genom regeringsbeslut har ISP utsetts att som s.k. behörig myndighet fullgöra vissa angivna uppgifter enligt rådsförordningar om sanktioner som har beslutats av Europeiska unionen (EU). Under 2023 har detta arbete fått fortsatt utökad omfattning och betydelse med anledning av de kraftigt skärpta sanktionerna mot Ryssland. ISP har också vissa tillsynsuppgifter i förhållande till särskilda förbudsföreskrifter som regeringen meddelat med stöd av lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner.

ISP är nationell myndighet under 1992 års konvention om förbud mot kemiska vapen (CWC) och utför de uppgifter som följer av lagen (1994:118) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen. Den verksamheten hos ISP behandlas inte i denna skrivelse, då den inte har en direkt koppling till myndighetens arbete med exportkontroll.

ISP är även tillståndsmyndighet för ärenden enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 av den 14 mars 2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (FN:s protokoll om skjutvapen), och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition. Förordningen reglerar tillstånd att exportera civila skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition utanför EU samt vissa import- och transiteringsåtgärder.

I juni 2020 utsågs ISP till Sveriges kontaktpunkt enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/452 av den 19 mars 2019 om upprättande av en ram för granskning av utländska direktinvesteringar i unionen. Förordningen trädde i kraft den 11 oktober 2020. ISP gavs även i uppdrag att tillsammans med andra berörda myndigheter utveckla de former för samverkan som krävs för att ISP ska kunna utföra arbetsuppgifterna som nationell kontaktpunkt. Arbetet som rör granskning av utländska direktinvesteringar behandlas inte i denna skrivelse då det i dagsläget inte har en direkt koppling till myndighetens arbete med exportkontroll.

Den 13 september 2023 antog riksdagen lagen (2023:560) om granskning av utländska direktinvesteringar. Lagen trädde i kraft den 1 december 2023 och ISP utsågs till ansvarig granskningsmyndighet.

Myndighetens uppgifter framgår av förordningen (2010:1101) med instruktion för Inspektionen för strategiska produkter. Av förordningen framgår bland annat att ISP varje år till regeringen ska lämna dels en redogörelse för den svenska exporten av krigsmateriel och andra strategiska produkter under det föregående kalenderåret, dels en beskrivning av viktiga tendenser inom svensk och internationell exportkontroll. Dessa uppgifter ligger till grund för den årliga skrivelsen om strategisk exportkontroll, inklusive årets skrivelse.

Kontakter med företagen

ISP har löpande kontakter med de företag som berörs av kontrollverksamheten. I lagen om krigsmateriel och förordningen om krigsmateriel föreskrivs flertalet skyldigheter för företagen att lämna underrättelser och uppgifter till ISP. Exempelvis ska företagen på regelbunden basis till ISP redovisa den marknadsföring som de har bedrivit utomlands. Dessa rapporter ligger till grund för ISP:s återkommande genomgångar med företagen om deras exportplaner. ISP kan lämna positiva eller negativa s.k. förhandsbesked till företagen om känsliga eller tidigare oprövade destinationer.

Förutom att fatta beslut i utförelseärenden granskar ISP de underrättelser som företag och myndigheter är skyldiga att lämna senast fyra veckor innan ett anbud lämnas eller ett avtal ingås om export av krigsmateriel. ISP har i detta skede möjlighet att meddela förbud mot att anbud lämnas eller mot att avtal ingås. De krigsmaterielexporterande företagen ska också rapportera om de leveranser som genomförts med stöd av lämnade tillstånd.

Till skillnad från vad som gäller för krigsmateriel krävs enligt exportkontrollagstiftningen inget verksamhetstillstånd för att tillverka eller tillhandahålla PDA. Vidare krävs som huvudregel inte tillstånd för försäljning och överföring av PDA inom EU (tillstånd för sådana överföringar gäller dock av vissa produkter som listas i bilaga IV i PDA-förordningen). Mot denna bakgrund ser ISP:s kontakter med företag som hanterar PDA annorlunda ut än de som gäller för krigsmateriel. Den kontrollista som gäller enligt PDA-förordningen anger vilka produktområden som omfattas av tillståndskrav för export utanför EU. Det är i första hand företagen som ska klassificera huruvida en produkt är att betrakta som PDA eller inte. När ett företag är osäkert på om dess produkt omfattas av kontroll eller inte kan företaget lämna in en produktförfrågan till ISP.

I sin tillsynsroll utför ISP tillsynsbesök hos företag och myndigheter för att följa upp deras interna exportkontrollorganisation. ISP har under 2023 genomfört 22 tillsynsbesök hos företag verksamma på PDA- och krigsmaterielområdena varav femton var platsbesök. Dessa inkluderade verksamheter inom både PDA- och krigsmaterielområdet.

Finansiering

Regler om ISP:s finansiering framgår av förordningen (2008:889) om finansiering av verksamheten vid Inspektionen för strategiska produkter. En stor del av myndighetens verksamhet finansieras av aktörer vars verksamhet kontrolleras av ISP. Förordningen föreskriver att kretsen av avgiftsskyldiga fördelas på tre avgiftskollektiv: krigsmateriel, produkter med dubbla användningsområden och produkter enligt lagen (1994:118) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen.

När ISP, genom förordningen (2013:707) om kontroll av vissa skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition, fick till uppgift att pröva

ärenden om exporttillstånd enligt förordning (EU) nr 258/2012, gavs ISP Skr. 2023/24:114 också rätt att ta ut avgifter för prövning av ansökningarna.

Delar av ISP:s internationella verksamhet, stöd till Regeringskansliet och arbete med internationella sanktioner, anslagsfinansieras.

ISP:s tjänsteexport ska i huvudsak finansieras av någon annan part än ISP. Under 2023 genomfördes ingen tjänsteexport.

Exportkontrollrådet

Riksdagen beslutade 1984, på grundval av propositionen om ökad insyn och samråd i frågor som rör krigsmaterielexport, m.m. (prop. 1984/85:82), att en rådgivande nämnd i krigsmaterielfrågor skulle inrättas. Regeringen ombildade nämnden till Exportkontrollrådet (EKR) i samband med inrättandet av ISP 1996. Regler för rådets sammansättning och verksamhet finns i ISP:s instruktion. Samtliga riksdagspartier är representerade i EKR, i något fall med tidigare riksdagsledamot. ISP:s generaldirektör är dess ordförande.

Den 10 mars 2023 tillträdde ett nytt exportkontrollråd, efter regeringens förordnande. En lista över rådets ledamöter och suppleanter finns i slutet av det här avsnittet.

ISP:s generaldirektör ansvarar för urvalet av ärenden som görs till föremål för samråd med Exportkontrollrådet. Samråd kan exempelvis ske innan förhandsbesked lämnas till ett företag. Generaldirektören ska samråda med rådet innan ISP lämnar över ett ärende till regeringen för slutlig prövning enligt lagen om krigsmateriel eller enligt lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd.

Vid EKR:s sammanträden redovisar Utrikesdepartementet bedömningar av de mottagarländer som är aktuella. Försvarsdepartementet medverkar med bedömningar av ärendenas försvarspolitiska betydelse. ISP:s generaldirektör kan även kalla andra experter. En uppgift för EKR är att lämna synpunkter om tilltänkt export med utgångspunkt i de svenska riktlinjerna, EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport samt vapenhandelsfördraget till ytterligare vägledning för ISP.

Ledamöterna ges full insyn i handläggningen av utförelseärenden. Generaldirektören redovisar fortlöpande samtliga utförelsebeslut om export, behandlade anbudsunderrättelser och samarbetsavtal samt meddelade förhandsbesked. Från och med 2005 redovisar ISP även samtliga beslut om export samt förhandsbesked gällande av produkter med dubbla användnings-områden i EKR. Sammantaget säkerställer detta system en god insyn i tillämpningen av exportkontrollregelverket för parlamentariker från samtliga partier i riksdagen.

Avsikten med det svenska systemet, som vid en internationell jämförelse är unikt på så sätt att företrädare för riksdagspartierna i förväg får tillfälle att diskutera tänkbara exportaffärer, är att skapa en bred förankring av exportkontrollpolitiken och främja kontinuitet i den förda politiken. Till skillnad från det som gäller i flera andra länder, behandlas ärenden i Exportkontrollrådet på ett tidigt stadium innan en konkret affär genomförs. Eftersom det skulle vara kommersiellt skadligt för exportföretagen om deras avsikter blev kända innan en affär kommit till stånd, är

diskussionerna i rådet inte offentliga. De bedömningar som görs om enskilda länder omfattas normalt av utrikessekretess.

Exportkontrollrådet ersätter inte Utrikesnämnden i sådana ärenden som regeringen enligt regeringsformen ska överlägga med Utrikesnämnden om. Under 2023 genomfördes sex EKR-sammanträden. Rådet behandlade sju ärenden för samråd. Samtliga avsåg krigsmateriel.

Ledamöter i Exportkontrollrådet var år 2023

- riksdagsledamoten Johan Andersson (S)
- riksdagsledamoten Emma Berginger (MP)
- riksdagsledamoten Camilla Brunsberg (M)
- riksdagsledamoten Torsten Elofsson (KD)
- riksdagsledamoten Yasmine Eriksson (SD)
- riksdagsledamoten Kenneth G. Forslund (S)
- tidigare riksdagsledamoten Marie Granlund (S)
- riksdagsledamoten Hanna Gunnarsson (V)
- riksdagsledamoten Kerstin Lundgren (C)
- riksdagsledamoten Lars Püss (M)
- riksdagsledamoten Björn Söder (SD)
- riksdagsledamoten Anna Starbrink (L)

Suppleanter i Exportkontrollrådet:

- riksdagsledamoten Gudrun Brunegård (KD)
- riksdagsledamoten Joar Forssell (L)
- riksdagsledamoten Rasmus Giertz (SD)
- riksdagsledamoten Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M)
- riksdagsledamoten Mikael Larsson (C)
- riksdagsledamoten Jacob Risberg (MP)
- riksdagsledamoten Håkan Svenneling (V)
- riksdagsledamoten Alexandra Völker (S)

Samverkansrådet

Ett samverkansråd är knutet till ISP för samverkan mellan myndigheter i icke-spridningsfrågor. Det består av generaldirektören och respektive myndighetschef från Säkerhetspolisen, Försvarsmakten genom den Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, Försvarets radioanstalt, Tullverket och Totalförsvarets forskningsinstitut. Samverkansrådet sammanträdde en gång under 2023.

Teknisk-vetenskapliga rådet

Ett teknisk-vetenskapligt råd är knutet till ISP för att bistå ISP:s generaldirektör i beredningen av ärenden som rör klassificering av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Rådet består av företrädare för institutioner med överblick över teknologins tillämpning på civila respektive militära områden. Det teknisk-vetenskapliga rådet genomförde ett sammanträde under 2023.

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) är, enligt förordningen (2008:452) med instruktion för Strålsäkerhetsmyndigheten, förvaltningsmyndighet för frågor om skydd av människors hälsa och miljön mot skadlig verkan av joniserande och icke-joniserande strålning, frågor om säkerhet och fysiskt skydd i kärnteknisk och annan verksamhet med strålning samt frågor om nukleär icke-spridning.

SSM:s uppgifter inom icke-spridning i samband med export av kärnämne och kärntekniska produkter anges i den nämnda förordningen samt i förordningen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Av denna framgår att SSM beslutar om tillstånd för export till ett land utanför EU och för överföring inom EU av kärnämne och material m.m. som finns i bilaga I till PDA-förordningen och som tillhör kategori 0. Detta gäller dock inte i vissa specifika fall, som anges i förordningen, där regeringen är beslutande organ. SSM är även nationell tillsynsmyndighet som kontrollerar att dessa bestämmelser följs.

SSM är utsedd genom regeringsbeslut att vara behörig myndighet och fullgöra uppgifter avseende tillståndsprövning som följer av rådets förordning (EU) nr 267/2012 av den 23 mars 2012 om restriktiva åtgärder mot Iran och om upphävande av förordning (EU) nr 961/2010.

SSM är också tillsynsmyndighet enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet och förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet. Kärnteknisk verksamhet ska bedrivas på sådant sätt att den uppfyller de förpliktelser som följer av Sveriges internationella överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen. SSM är även nationell kontaktpunkt för Internationella atomenergiorganets (IAEA) databas för olovlig handel och annan otillåten hantering av kärnämnen och radioaktiva ämnen.

SSM samarbetar med andra myndigheter i exportkontrollfrågor, framför allt ISP. SSM får också stöd med teknisk kompetens från Totalförsvarets forskningsinstitut, men har själv en hög kompetens inom det kärntekniska området.

Kontroll av kärnteknisk export

Kärnämnen (uran, plutonium och torium) och kärntekniska produkter klassas som PDA och är därför reglerade i PDA-förordningen. Export ut ur EU kräver tillstånd, men EU:s generella exporttillstånd gäller inte för dessa produkter. För flera produkter krävs även tillstånd för överföringar inom EU.

Vid en ansökan om tillstånd till export av kärnämne prövar SSM parallellt frågan om eventuell överlåtelse av kärnämnet enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet och förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet. För använt kärnbränsle granskar SSM även frågan om hur materialet slutligt ska tas om hand. I fråga om använt kärnbränsle som härrör från en kärnteknisk verksamhet i Sverige ska ansökan bl.a. innehålla en försäkran om att den som för ut materialet kommer att återta materialet, om det inte kan tas om hand på avsett sätt.

SSM beslutar därutöver om transporten av kärnämne i syfte att förhindra radiologiska olyckor och för att se till att adekvat fysiskt skydd finns.

De villkor som ställs vid beslut om exporttillstånd utgår från de riktlinjer som överenskommit inom Nuclear Suppliers Group (NSG, se avsnitt 3.5). I riktlinjerna ingår att inhämta vissa angivna försäkringar från mottagarlandets regering innan ett tillstånd för export kan beviljas. Försäkran ska avse att produkterna inte är avsedda för användning till kärnvapen eller kärnladdningar, att IAEA har full kontrollrätt i landet samt att kärnämne i landet har adekvat fysiskt skydd. Därutöver ska det garanteras att vidareexport inte kommer att ske utan motsvarande försäkringar. SSM har i uppdrag att på regeringens vägnar inhämta denna försäkran från det mottagande landets regering vid kärnteknisk export, samt att utforma och avlämna Sveriges regeringsförsäkran till det exporterande landets regering vid kärnteknisk import. Vid en första affär inhämtar dock Utrikesdepartementet försäkran vid export eller avger försäkran vid import.

EU:s samtliga medlemsstater är även medlemmar i Europeiska atomenergigemenskapen genom Euratomfördraget, vars syfte bl.a. är att upprätta en gemensam marknad för speciella material och utrustning inom kärnenergiområdet och att garantera att kärnämne inte används för andra ändamål än det är avsett för. Samtliga EU:s medlemsstater har också anslutit sig till icke-spridningsavtalet om kärnvapen (Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, NPT) och har slutit kontrollavtal med IAEA med tillhörande tilläggsprotokoll. Regeringen anser att det tillståndsförfarande som finns för handel inom EU enligt PDA-förordningen och medlemsstaternas åtaganden inom ramen för Euratom i normalfallet ger tillräcklig säkerhet vid överföringar av kärnämne och kärntekniska produkter mellan EU-stater och är i överensstämmelse med NSG:s riktlinjer.

Europeiska atomenergigemenskapen har genom Euratomfördraget rätt att ingå avtal med tredjeland. Bilateral avtal om kärnenergens fredliga användning har ingåtts med Australien, Japan, Kanada, Kazakstan, Storbritannien, Ukraina, USA och Uzbekistan. Ett motsvarande avtal mellan Euratom och Sydafrika trädde i kraft under 2022, men det har ännu inte kompletterats med administrativa arrangemang.

Samtliga medlemsstater i EU har förbundit sig att till IAEA rapportera utförelse av kärnämne och kärnteknisk utrustning, enligt tilläggsprotokollet till kontrollavtalet med IAEA, för Sveriges del INFCIRC/193/Add.8. För Sverige innebär det att Europeiska kommissionen, via sin säkerhetskontroll under Euratomfördraget, rapporterar utförelse av kärnämne till IAEA och att SSM rapporterar utförelse av kärnteknisk utrustning till IAEA. För denna rapportering krävs (till skillnad från vad som gäller för övriga PDA) anmälan till SSM om utförd export eller överföring inom EU, av kärntekniska produkter förtecknade i bilaga I, kategori 0, till PDA-förordningen.

Under 2023 hanterade SSM 108 inkomna ansökningar om export eller överföring inom EU, samt beslutade om exporttillstånd i 99 fall. Uppgifter om SSM:s beviljade exporttillstånd under 2023 finns i bilaga 2, tabell 49.

SSM har vid behov kontakter med de företag som berörs av kontrollverksamheten. I sin tillsynsroll genomför SSM tillsyn hos företag för att se till att dessa är medvetna om och uppfyller de krav som ställs på

5 Statistikredovisning

Förändringar i redovisningen

I slutbetänkandet Skärpt exportkontroll av krigsmateriel (SOU 2015:72) framfördes vissa förslag om ökad öppenhet och transparens i frågor som rör krigsmaterielexporten. Regeringens bedömning i propositionen Skärpt exportkontroll av krigsmateriel (prop. 2017/18:23) överensstämmer huvudsakligen med kommitténs förslag. Regeringen konstaterar i propositionen att den årliga skrivelsen om strategisk exportkontroll och produkter med dubbla användningsområden som regeringen lämnar till riksdagen utgör en viktig beståndsdel i arbetet med att skapa öppenhet och transparens inom exportkontrollområdet. Vidare uttalar regeringen i propositionen att man har för avsikt att, i nära samarbete med ISP, se över skrivelsen med målet att presentera mer information.

I samband med regeringens skrivelse Strategisk exportkontroll 2018 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden (skr. 2018/19:114) gjordes en genomgripande omstrukturering av statistikredovisningen för att på ett tydligare och mer pedagogiskt sätt presentera uppgifter utifrån exportprocessens olika steg, både vad gäller krigsmateriel och PDA. Sedan dess har ytterligare tillägg och förbättringar gjorts. De uppgifter som tillförts de senaste åren avser bland annat avslagsbeslut, avtal om samarbete och licenstillverkning och svenska företags ägande i utlandet. Framför allt redovisas i dag mer detaljerad information om beviljade utförseltillstånd och faktisk export av krigsmateriel.

Den svenska krigsmaterielexporten under 2023 redovisas i bilaga 1 och exporten av produkter med dubbla användningsområden i bilaga 2.

Export av krigsmateriel

Krigsmateriel

Vad som utgör krigsmateriel framgår av bilagan till förordningen (1992:1303) om krigsmateriel, den så kallade krigsmaterielförteckningen. Avsnitt A i förteckningen överensstämmer med EU:s gemensamma militära lista och delas upp i 20 stycken materielkategorier, ML1–ML20 samt programvara (ML21) och tekniskt bistånd (ML22). Utöver de 22 kategorierna innehåller förteckningen också tre nationella tillägg (kärnladdningar, fortifikatoriska anläggningar och vissa kemiska stridsmedel). I tabell 1 redovisas översiktligt vilken krigsmateriel som ingår i respektive ML-kategori.

Den svenska krigsmaterielförteckningen har kompletterats med en uppdelning mellan krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK). Med krigsmateriel för strid avses materiel med en förstörelsebringande verkan, inklusive sikten för sådan materiel och materiel för eldledning. Som övrig krigsmateriel räknas vissa delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som inte har direkt förstörelsebringande verkan.

I skrivelsen redovisas huvudsakligen materielen enligt krigsmaterielförteckningens ML-kategorier samt uppdelad enligt KS/ÖK. När det i en tabell anges att utförseltillstånd beviljats eller export skett inom en viss ML-kategori innebär detta att en eller flera av kategorins produkter avses. Det betyder inte att utförseltillstånd har beviljats eller export skett av samtliga produkter inom den materielkategorin.

Tabell 1 Kategorier av krigsmateriel

Kategori	Materiel
ML1	Slätborrade vapen med en kaliber som understiger 20 mm, andra vapen och automatvapen med en kaliber på högst 12,7 mm (0,50 tum) samt tillbehör och särskilt utformade komponenter för dessa vapen.
ML2	Slätborrade vapen med en kaliber på minst 20 mm, andra vapen eller utrustning med en kaliber som överstiger 12,7 mm (0,50 tum), kastare samt tillbehör liksom särskilt utformade komponenter för dessa vapen.
ML3	Ammunition och temperingsdon samt särskilt utformade komponenter för sådana.
ML4	Bomber, torpeder, raketer, missiler, andra anordningar och laddningar med sprängverkan samt tillhörande utrustning och tillbehör och särskilt utformade komponenter för sådana.
ML5	Eldlednings-, övervaknings- och varningsutrustning samt relaterade system, utrustning för försök och skottställning samt motmedelsutrustning som utformats särskilt för militär användning samt komponenter och tillbehör som utformats särskilt för dessa.
ML6	Markfordon och komponenter.
ML7	Kemiska agenser, "biologiska agenser", "agenser för kravallhantering", radioaktiva material, tillhörande utrustning, komponenter och material.

Kategori	Materiel
ML8	"Energetiska materiel" och besläktade substanser.
ML9	Krigsfartyg (ytfartyg eller undervattensfarkoster), särskild marin krigsmateriel, tillbehör, komponenter och andra ytfartyg.
ML10	"Luftfartyg", "lättare än luft-farkoster", "obemannade luftfartyg" ("UAV"), flygmotorer och utrustning för "luftfartyg", tillhörande utrustning samt komponenter som särskilt utformats eller modifierats för militär användning.
ML11	Elektronisk utrustning, "rymdfarkoster" och komponenter som inte anges på något annat ställe i denna bilaga.
ML12	Höghastighetsvapen med kinetisk energi och tillhörande utrustning samt komponenter som utformats särskilt för dessa vapen.
ML13	Pansar- eller skyddsutrustning, konstruktioner, komponenter och tillbehör.
ML14	'Specialiserad utrustning för militär utbildning' eller för simulering av militära scenarion, simulatorer som särskilt utformats för utbildning i användning av skjutvapen eller vapen enligt ML1 eller ML2 och särskilt utformade komponenter och tillbehör till dessa.
ML15	Bild- eller motmedelsutrustning som utformats särskilt för militär användning, och särskilt utformade komponenter och tillbehör för denna.
ML16	Smidesstycken, gjutstycken och andra ej färdigbearbetade produkter som särskilt utformats för utrustning enligt ML1–4, ML6, ML9, ML10, ML12 eller ML19.
ML17	Övrig utrustning, materiel och "bibliotek" samt komponenter som utformats särskilt för dessa.
ML18	Utrustning, miljötestanordningar och komponenter för 'framställning' av produkter.
ML19	Vapensystem baserade på riktad energi (DEW-system), därtill hörande utrustning eller motmedelsutrustning och testmodeller och särskilt utformade komponenter för dessa.
ML20	Kryogen och "supraleddande" utrustning och särskilt utformade komponenter och tillbehör för sådan.
ML21	"Programvara".
ML22	"Teknik".

Tillverkning och tillhandahållande

För tillverkning av krigsmateriel i Sverige krävs ett grundläggande tillverkningstillstånd. Med tillverkning avses framställning av krigsmateriel eller delar därav som utgör krigsmateriel. Tillståndskravet gäller även om den som tillverkar krigsmaterielen uteslutande är underleverantör till någon som innehar tillstånd att tillverka krigsmateriel.

För tillhandahållande av krigsmateriel, uppfinningar rörande krigsmateriel och metoder för framställning av krigsmateriel inom och utom Sverige krävs tillstånd. Detsamma gäller verksamhet som avser tillhandahållande av tekniskt bistånd till någon i utlandet. Med tillhandahållande avses försäljning, upplåtelse, utbudande mot vederlag,

lån, gåva och förmedling. Tillståndskravet gäller svenska företag, den som är bosatt eller stadigvarande vistas i Sverige och svenska myndigheter. Handel med handeldvapen eller delar till sådana vapen är undantaget krav på tillhandahållandetillstånd. Tillstånd för sådan handel regleras genom bestämmelser i vapenlagen.

De företag, myndigheter och privatpersoner som innehar tillstånd att tillverka eller tillhandahålla krigsmateriel står under ISP:s tillsyn och ska på begäran lämna de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynskontrollen samt ge ISP tillträde till lokaler där verksamheten bedrivs. Tillståndsinnehavare är även skyldiga att lämna redovisningar i olika hänseenden till ISP.

Svensk försvarsindustri

Under 2023 innehade 382 stycken svenska företag, myndigheter och privatpersoner tillverknings- eller tillhandahållandetillstånd. Sedan den nya lagstiftningen trädde ikraft 2018 har antalet tillståndsinnehavare mer än fördubblats. Ökningen avser främst underleverantörer till systemtillverkare av krigsmateriel.

Bland tillståndsinnehavarna exporterade 79 stycken krigsmateriel eller tekniskt bistånd medan 176 stycken enbart levererade krigsmateriel inom landet. 127 stycken tillståndsinnehavare redovisade ingen försäljning av krigsmateriel. I tabell 2 redovisas det totala värdet av krigsmateriel-försäljningen inom och utom landet under de senaste fem åren.

Tabell 2 Totalt värde av fakturerad och levererad krigsmateriel inom och utom landet 2019–2023 (mnkr)¹

	2019	2020	2021	2022	2023
Totalt värde	30 408	30 531	35 346	29 407	35 518

Trots det stora antalet tillverkande och tillhandahållande företag står en handfull av dessa för merparten av försäljningen. I tabell 3 redovisas de femton största aktörerna sett till försäljning av krigsmateriel inom och utom landet.

Tabell 3 De 15 största försvarsföretagen och myndigheterna sett till fakturerad och levererad krigsmateriel inom och utom landet 2023²

Företag	Värde	Huvudsakligt materielområde
Saab AB	13 216 327 747 kr	Stridsflygplan, radarsystem m.m.
Saab Dynamics AB	4 246 235 161 kr	Missil- och markstridssystem

Företag	Värde	Huvudsakligt materielområde
BAE Systems Hägglunds AB	3 242 491 635 kr	Bandvagnar och bepansrade fordon
FMV, Försvarets materielverk	2 439 027 120 kr	Leasing av stridsflygplan
BAE Systems Bofors AB	1 670 776 871 kr	Artillerisystem
Nammo Sweden AB	1 370 997 352 kr	Ammunition
EURENCO Bofors AB	1 000 623 423 kr	Krut och sprängämnen
Saab Kockums AB	861 712 142 kr	Yt- och undervattensfartyg
H-B Development AB	784 731 999 kr	Stridsfordon och artillerisystem
FFV Ordnance AB	699 778 515 kr	Markstridssystem
Norma Precision AB	691 340 918 kr	Jakt- och sportskytteammunition
GKN Aerospace Sweden AB	620 579 701 kr	Underhåll av flygmotorer
Saab Barracuda AB	317 536 149 kr	Kamouflageprodukter
SSAB EMEA AB	317 202 852 kr	Pansarplåt
Aimpoint AB	297 706 453 kr	Vapensikten

1, 2 Verksamhet som avser tillhandahållande av tekniskt bistånd i Sverige kräver i regel inte något tillstånd. Undantaget är sådant tekniskt bistånd som avser uppfinningar rörande krigsmateriel och metoder för framställning av krigsmateriel. Vid en genomgång av de leveransdeklarationer som lämnats till ISP har det framkommit att många tillståndshavare redovisat sådant tekniskt bistånd som inte kräver tillstånd. För att ge en mer korrekt bild av den tillståndspliktiga verksamhet som bedrivs i landet utelämnas därför sådant tekniskt bistånd (ML22) från redovisningen i tabell 2 och 3.

Utlandsrelaterad verksamhet

Tillståndsprocessen avseende utförelse av krigsmateriel innehåller flera delar. I denna statistiksammanställning redovisas marknadsföring och förhandsbesked, anbudsunderrättelser, utförelsetillstånd och faktisk export. Därutöver redovisas viss annan utlandsrelaterad verksamhet såsom samarbetsavtal och vidareöverlåtelse av krigsmateriel.

Uppgifter i redovisningen

De länder som anges i statistiken är i de allra flesta fall de slutliga mottagarländerna av den angivna krigsmaterielen. ISP strävar efter att i största möjliga mån utsträcka exportkontrollen, det vill säga följa den svenska krigsmaterielen, till slutanvändarlandet. Vissa komponenter och delsystem anskaffas av utländska systemtillverkare för att användas vid produktion av krigsmateriel som är avsedd för flera olika slutmottagare. Det är i dessa fall inte möjligt att på förhand veta vem som utgör slutanvändare varför kontrollbedömningen inriktas mot systemtillverkaren och det land i vilket denne agerar. Exempel på sådana produkter är sprängämnen och pansarplåt.

Viss försiktighet är påkallad när det gäller att utläsa trender ur siffermaterialet. Som jämförelse redovisas därför vissa statistikuppgifter från föregående år. En mer rättvisande bild ges om exporten visas över tid eftersom enstaka försäljningar och leveranser kan orsaka kraftiga svängningar i statistiken. Likaså ger det ekonomiska värdet som anges inte

någon fullständig bild av hur praxis ser ut mot ett visst land eller en region. En enskild affär kan få stort genomslag i den summerade exportstatistiken.

Marknadsföring och förhandsbesked

Marknadsföring av krigsmateriel i utlandet eller i Sverige kräver inte tillstånd i det enskilda fallet. Den som innehar ett grundläggande tillstånd att tillverka eller tillhandahålla krigsmateriel är dock skyldig att lämna en redovisning av den marknadsföring av krigsmateriel eller tekniskt bistånd som bedrivits i utlandet. Denna redovisning ligger till grund för de regelbundna möten som ISP håller med försvarsföretagen om deras exportplaner. Marknadsföringsmötena möjliggör för ISP att på ett tidigt stadium i exportprocessen inrikta exportörer bort från marknader för vilka tillstånd i ett senare skede inte kan påräknas. Detta upplägg innebär att huvuddelen av ISP:s negativa besked lämnas underhand i samband med marknadsföringsmöten och att antalet faktiska ansökningar rörande icke önskvärda mottagarländer reduceras.

För det fall en exportör på ett tidigt stadium önskar att pröva om en utförsel av krigsmateriel eller lämnande av tekniskt bistånd är möjlig kan denne begära ett skriftligt förhandsbesked från ISP. Det kan exempelvis röra ett tidigare oprövat mottagarland eller ske inför en större marknadsföringssatsning. Det finns inget lagstadgat krav på att ett förhandsbesked måste begäras. Beskeden är icke-bindande och lämnas utifrån de förutsättningar som råder för tillfället. En förnyad prövning görs alltid i samband med en eventuell anbudsunderrättelse och vid en ansökan om utförseltillstånd även om ett positivt förhandsbesked finns sedan tidigare.

I tabell 4 redovisas antal skriftliga förhandsbesked rörande krigsmateriel som ISP lämnat under de senaste fem åren.

Tabell 4 **Antal lämnade skriftliga förhandsbesked rörande krigsmateriel 2019–2023**

Ärendetyp	2019	2020	2021	2022	2023
Förhandsbesked	36	25	18	18	24

Under 2023 lämnades totalt 24 stycken förhandsbesked avseende 13 stycken länder utanför den etablerade kretsen av mottagarländer. Av dessa var 20 besked positiva och fyra negativa.

Anbudsunderrättelser

Senast fyra veckor innan ett bindande anbud om försäljning av krigsmateriel lämnas eller ett köpeavtal ingås, ska ISP underrättas om detta. Om ISP inte har någon erinran mot att anbud lämnas vidtas ingen åtgärd. I det enskilda fallet får ISP förbjuda att anbud lämnas eller att avtal ingås. Kravet på anbudsunderrättelse innebär ytterligare ett kontrollsteg i exportprocessen och minskar risken för att svensk försvarsindustri ingår

kontrakt om affärer som exempelvis skulle stå i strid med svensk utrikespolitik.

Skr. 2023/24:114

Bilaga 1

En anbudsunderrättelse behöver inte lämnas om anbudet eller avtalet uteslutande avser reservdelar, komponenter eller tekniskt bistånd till tidigare utförd materiel. Det går att ansöka om ett generellt undantag från underrättelseskyldighet avseende viss materiel till särskilt angivna länder. De flesta större exporterande företag erhåller generella undantag för anbud understigande 500 mnkr till länder inom Europeiska unionen samt vissa andra etablerade samarbetsländer. ISP har under 2023, i och med den löpande omsättningen av sådana generella undantag, sänkt värdegränsen till 250 mnkr för att förbättra kontrollen av medelstora affärer. En stor andel av de anbudsunderrättelser som inkommer till ISP rör därför länder utanför kretsen av etablerade samarbetsländer.

I tabell 5 redovisas antalet anbudsunderrättelser och generella undantag under den senaste femårsperioden.

Tabell 5 Antal anbudsunderrättelser och generella undantag rörande krigsmateriel 2019–2023

Ärendetyp	2019	2020	2021	2022	2023
Anbudsunderrättelse	309	250	255	346	440
Generellt undantag	23	22	26	25	19
Totalt	332	272	281	371	459

Under 2023 underrättades ISP om 440 anbud till någon i utlandet. Totalt avgjordes 419 anbudsärenden under året och i 391 av fallen lämnades underrättelsen utan åtgärd. Dessa ärenden avsåg totalt 64 länder och en internationell organisation. Förbud att lämna anbud meddelades i fyra fall avseende totalt tre länder. Övriga beslut avsåg avskrivning från vidare handläggning.

Utförseltillstånd

Utförsel av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd till någon utanför landet kräver tillstånd från ISP. Ansökan om utförseltillstånd kan föregås av ett förhandsbesked och ska vid utförsel för försäljning föregås av en anbudsunderrättelse. Det finns tre typer av utförseltillstånd. Individuella tillstånd utfärdas för en specifik kvantitet till en mottagare i ett specifikt land. Globala tillstånd möjliggör utförsel till flera mottagare i flera länder av en icke närmare angiven mängd krigsmateriel. Generella tillstånd är inte begränsade till kvantitet eller värde och möjliggör utförsel till samtliga EES-länder. Med vissa undantag krävs även utförseltillstånd vid transitering av krigsmateriel genom Sverige.

I skrivelsen redovisas individuella och globala tillstånd som utfärdats avseende försäljning av krigsmateriel. Värdet och omfattningen av de tillstånd som utfärdats av ISP ger endast en indikation på hur den faktiska exporten kan komma att se ut under efterföljande år. Detta beror bland annat på att inte alla tillstånd nyttjas och att de faktiska leveranserna kan ske flera år efter att utförseltillståndet utfärdats. Det aggregerade värdet av

beviljade utförelstillsånd har blivit en allt sämre indikator på värdet av kommande års leveranser i takt med att fler globala tillsånd utfärdas och generella tillsånd används.

I tabell 6 redovisas antalet ansökningar om utförelstillsånd under de senaste fem åren.

Tabell 6 Antal behandlade ansökningar om utförel av krigsmateriel 2019–2023

Tillsåndstyp	2019	2020	2021	2022	2023
Individuella	672	570	589	602	659
Globala	381	458	449	492	606
Transitering	49	58	47	73	46
Totalt	1 102	1 086	1 085	1 167	1 311

I tabell 7 redovisas värdet och procentuell förändring avseende beviljade utförelstillsånd rörande krigsmateriel under de senaste fem åren uppdelat på KS/ÖK.

Tabell 7 Värdet av beviljade utförelstillsånd i löpande priser samt årlig procentuell förändring 2019–2023 (mnkr)

Materielkategori	2019	2020	2021	2022	2023
Krigsmateriel för strid	7 047 (+60)	7 165 (+1,7)	3 735 (- 48)	16 454 (+340)	19 512 (+19)
Övrig krigsmateriel	6 459 (+59)	7 781 (+20)	10 925 (+40)	5 462 (- 50)	8 864 (+62)
Totalt	13 505 (+60)	14 946 (+11)	14 660 (- 1,9)	21 915 (+49)	28 376 (+29)

I tabell 8 redovisas de individuella och globala utförelstillsånd som utfärdats under 2023 rörande försäljning av krigsmateriel. Tabellen innehåller information om antalet tillsånd som utfärdats per land, liksom värdet och, på en aggregerad nivå, vilka materielkategorier som tillsånden avsett. Notera att vissa utförelstillsånd innefattar flera mottagarländer varför det totala antalet tillsånd inte alltid överensstämmer med summan av enskilda tillsånd.

Tabell 8 Beviljade utförelstillsånd för försäljning av krigsmateriel per land 2023

Land	Antal tillsånd	Kategorier av krigsmateriel	KS/ÖK	Värdet av tillsånden
EU				
Belgien	9	3,8,14,22	KS, ÖK	21 643 430
Bulgarien	4	3,4,5,8,18,21,22	KS, ÖK	1 298 316 000
Cypern	1	22	ÖK	0

Land	Antal tillstånd	Kategorier av krigsmateriel	KS/ÖK	Värdet av tillstånden
Danmark	36	1,2,3,5,6,7,10,11,13,14,15,17,21,22	KS, ÖK	161 879 808
Estland	12	1,2,3,6,17,21,22	KS, ÖK	420 927 517
Finland	38	1,2,3,4,5,6,8,10,11,14,15,17,18,21,22	KS, ÖK	1 026 124 003
Frankrike	51	1,2,3,5,6,8,11,13,14,17,21,22	KS, ÖK	618 673 131
Grekland	7	8,11,14,17,21,22	KS, ÖK	8 726 036
Irland	10	3,6,11,13,14,21,22	ÖK	37 753 478
Italien	37	1,3,4,5,6,8,13,14,17,21,22	KS, ÖK	252 160 363
Kroatien	3	1,2,3,8	KS, ÖK	1 751 000
Lettland	10	1,2,3,4,5,11,18,21,22	KS, ÖK	281 738 463
Litauen	7	1,3,4,5,14,21,22	KS, ÖK	988 413 234
Nederländerna	23	5,6,11,13,17,22	KS, ÖK	124 234 736
Polen	17	1,3,4,5,6,8,10,11,13,14,15,16,17,21,22	KS, ÖK	869 728 360
Portugal	6	1,3,11,22	KS, ÖK	38 770 400
Rumänien	3	3,13,22	KS, ÖK	1 140 000
Slovakien	7	1,3,5,8,17,22	KS, ÖK	120 014 561
Slovenien	5	1,3,11,17,22	KS, ÖK	76 829 000
Spanien	21	1,2,3,4,6,8,11,13,21,22	KS, ÖK	82 991 580
Sverige	7	3,4,5,6,17,21,22	ÖK	68 369 535
Tjeckien	13	1,2,3,4,5,8,21,22	KS, ÖK	12 215 605
Tyskland	73	1,3,4,5,6,8,10,11,13,14,17,21,22	KS, ÖK	1 049 608 313
Ungern	17	1,3,4,14,17,22	KS, ÖK	25 877 410
Österrike	13	1,2,3,4,8,10,17,21,22	KS, ÖK	6 273 248
Totalt	430			7 594 159 211
ÖVRIGA EUROPA				
Island	3	3,17	KS, ÖK	1 432 366
Norge	62	1,2,3,4,5,6,8,9,10,11,13,15,17,21,22	KS, ÖK	921 596 513
Schweiz	14	1,2,3,4,5,6,7,8,10,11,13,14,15,17,18,21,22	KS, ÖK	25 722 433

Land	Antal tillstånd	Kategorier av krigsmateriel	KS/ÖK	Värdet av tillstånden
Storbritannien	73	2,3,4,5,6,8,10,13,14,15,16,17,18,21,22	KS, ÖK	1 892 919 640
Turkiet	4	5,10,13	ÖK	5 180 000
Ukraina	16	2,3,4,5,13,15,17,21,22	KS, ÖK	807 251 833
Totalt	172			3 654 102 785
NORDAMERIKA				
Kanada	10	2,3,5,11,15,17,18,21,22	KS, ÖK	73 664 700
USA	88	1,2,3,4,5,6,8,10,11,14,15,17,18,21,22	KS, ÖK	1 792 112 275
Totalt	98			1 865 776 975
CENTRALAMERIKA				
Mexiko	2	2,3,18,21,22	ÖK	1 210 000
Totalt	2			1 210 000
SYDAMERIKA				
Brasilien	6	2,3,4,5,14,21,22	ÖK	2 160 600
Chile	1	14	ÖK	350 000
Totalt	7			2 510 600
NORDOSTASIEN				
Japan	13	2,3,4,5,14,17,21,22	KS, ÖK	249 733 498
Sydkorea	19	4,5,8,9,14,18,22	KS, ÖK	234 138 828
Totalt	32			483 872 326
SYDOSTASIEN				
Indonesien	5	2,11,18,21,22	ÖK	440 000
Malaysia	2	2,6,14,18,21,22	KS, ÖK	55 420 000
Singapore	12	4,5,8,9,11,17,21,22	KS, ÖK	521 528 320
Thailand	4	4,5,9,22	ÖK	1 033 300
Totalt	23			578 421 620
SYDASIEN				
Indien	10	2,3,5,21,22	KS, ÖK	1 285 488 945
Pakistan	5	4,5,10,11,15,16,17,21,22	ÖK	165 000 000

Land	Antal tillstånd	Kategorier av krigsmateriel	KS/ÖK	Värdet av tillstånden
Totalt	15			1 450 488 945
MELLANÖSTERN				
Förenade Arabemiraten	4	4,5,10,11,15,16,17,18,21,22	ÖK	1 385 000
Israel	10 ³	5	ÖK	53 340 000
Kuwait	1	4,22	ÖK	0
Oman	1	4,22	ÖK	0
Qatar	3	4,17,22	ÖK	2 042 000
Saudiarabien	2	2,5,18,21,22	KS, ÖK	0
Totalt	21			56 767 000
ÖVRIGA AFRIKA				
Kenya	1	17	ÖK	210 000
Nigeria	1	11	ÖK	130 000
Sydafrika	10	4,5,8,10,11,14,15,21,22	KS, ÖK	22 654 960
Totalt	12			22 994 960
OCEANIEN				
Australien	16	2,3,4,5,8,10,11,14,17,21,22	KS, ÖK	971 527 212
Nya Zeeland	4	3,17,22	ÖK	1 589 938
Totalt	20			973 117 150
INTERNATIONELLA ORGANISATIONER				
EU	2	13	ÖK	420 000
Totalt	2			420 000
ÖVRIGT				
Mottagarland ⁴	2	2,3,4,5,18,21,22	KS, ÖK	11 692 135 925

³ Samtliga tillstånd avser följdleveranser till privat företag av komponenter som vid den ursprungliga utförelsen ej utgjorde krigsmateriel. Inget tillstånd utfärdades efter den 10 oktober.

⁴ För två utförelsetillstånd omfattas uppgiften om vilket mottagarland tillstånden rör av utrikessekretess. Tillstånden avser försäljning till en statlig mottagare i ett etablerat samarbetsland i Västvärlden.

Land	Antal tillstånd	Kategorier av krigsmateriel	KS/ÖK	Värdet av tillstånden
TOTALT	836			28 375 977 497

Särskilt om donationer av krigsmateriel till Ukraina

I tabell 6–8 redovisas utförseltillstånd för försäljning av krigsmateriel. Under 2023 har ISP därutöver beviljat tillstånd för utförsel av sådan krigsmateriel som regeringen, efter riksdagens godkännande, beslutat att donera till Ukraina. I tabell 9 redovisas antalet tillstånd för donation till Ukraina samt på aggregerad nivå vilka materielkategorier tillstånden avsett.

Tabell 9 Beviljade tillstånd för donation av krigsmateriel till Ukraina 2023

Land	Antal	Materielkategorier
Ukraina	21	ML1/KS, ML1/ÖK, ML2/KS, ML2/ÖK, ML3/KS, ML3/ÖK, ML4/KS, ML4/ÖK, ML5/KS, ML5/ÖK, ML6/KS, ML6/ÖK, ML11/ÖK, ML13/ÖK, ML15/ÖK, ML16/ÖK, ML17/ÖK, ML21/ÖK, ML22/ÖK

Följdleveranser och internationella materielsamarbeten

Följdleveranser till tidigare levererad krigsmateriel har en särställning i de svenska riktlinjerna för utförsel. Enligt riktlinjerna bör tillstånd beviljas för utförsel av reservdelar till krigsmateriel som tidigare har exporterats eller överförts med tillstånd, om det inte finns ett ovillkorligt hinder. Detsamma bör gälla beträffande speciell ammunition till tidigare levererad krigsmateriel och andra leveranser som har direkt samband med tidigare levererad krigsmateriel. Följdleveranser bör bedömas från fall till fall enligt dessa förutsättningar. De tidigare riktlinjerna gäller följdleveranser till export som godkändes före den 15 april 2018.

Såväl riksdagen som regeringen har vid upprepade tillfällen fastslagit att internationella samarbeten rörande utveckling och produktion av krigsmateriel är en förutsättning för svensk försvarsindustri. I propositionen Skärpt exportkontroll av krigsmateriel (prop. 2017/18:23) uttalar regeringen att samarbete med de nordiska länderna, sexnationerskretsen, länder inom EU samt Australien, Brasilien, Japan, Kanada, Liechtenstein, Nya Zeeland, Sydafrika, Sydkorea och USA är av störst intresse. I propositionen anges vidare att det vid internationella samarbeten ska göras en avvägning inom ramen för helhetsbedömningen av hur behovet av det internationella samarbetet ska förenas med intresset av en effektiv exportkontroll. Det konstateras att det inte är självklart att Sverige alltid kan räkna med att få gehör för alla aspekter som är unika för vårt synsätt när det gäller utförsel till tredjeländ.

Historiskt har det fästs intresse vid de tillstånd som utfärdats för export till länder utanför den traditionella samarbetskretsen. I tabell 10 redovisas mer detaljerad information om beviljade tillstånd till slutanvändarländer utanför kretsen av länderna ovan. Dels anges huruvida tillstånden har avsett följdleveranser eller affärer utan koppling till tidigare export, dels om dessa tillstånd beviljats inom ramen för internationell samverkan med ett land inom den traditionella samarbetskretsen, eller om exporten skett direkt från Sverige till slutmottagaren. I kolumnen längst till höger anges vilka materielkategorier som beviljats för eventuella nya affärer. Notera att ett utförseltillstånd både kan avse en följdleverans och ett internationellt samarbete.

Tabell 10 Detaljerad beskrivning av beviljade utförseltillstånd för försäljning av krigsmateriel till vissa länder 2023

Land	Totalt antal beviljade tillstånd	Varav följdleveranser	Varav internationella samarbeten	Materielkategorier – nya affärer
Chile	1	1	0	
FAE	4	4	0	
Indien	10	7	0	ML5/ÖK
Indonesien	5	5	0	
Israel	10	10 ⁵	0	-
Kenya	1	0	0	ML17/ÖK
Kuwait	1	1	0	
Malaysia	2	2	0	
Mexiko	2	2	0	-
Nigeria	1	0	0	ML11/ÖK
Oman	1	1	0	
Pakistan	5	5	0	-
Qatar	3	3	0	-
Saudiarabien	2	2	0	
Singapore	12	10	0	ML22/ÖK
Thailand	4	4	0	-
Turkiet	4	3	0	ML10/ÖK

⁵ Samtliga tillstånd avser följdleveranser till privat företag av komponenter som vid den ursprungliga utförseln ej utgjorde krigsmateriel. Inget tillstånd utfärdades efter den 10 oktober.

Land	Totalt antal beviljade tillstånd	Varav följdleveranser	Varav internationella samarbeten	Materielkategorier – nya affärer
Ukraina	16	5	1	ML2/ÖK, ML3/KS, ML4/KS, ML4/ÖK, ML5/KS, ML5/ÖK, ML13/ÖK, ML15/ÖK, ML17/ÖK, ML21/ÖK, ML22/ÖK
Totalt	84	55	1	

Generella utförelstillstånd

ISP beslutade 2012 att införa fem olika typer av generella tillstånd. Tillstånden möjliggör förenklad överföring inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Användning av generella tillstånd kräver inte någon ansökan. Den som har ett grundläggande tillhandahållandetillstånd ska istället underrätta ISP senast fyra veckor före den första dagen ett generellt tillstånd används. Generella tillstånd är inte begränsade till kvantitet eller värde. Under 2021 beslutade ISP att ersätta tre av de tidigare tillstånden med ett nytt.

Till varje generellt tillstånd finns en bilaga som anger vilken krigsmateriel och tekniskt bistånd som omfattas av just det tillståndet. I tabell 11 redovisas de olika typerna av generella tillstånd som var giltiga under 2023.

Tabell 11 Typen av generella tillstånd rörande utförelse av krigsmateriel

TFS-nummer	Omfattning
2012:7	Utförelse av krigsmateriel samt lämnade av tekniskt bistånd till en försvarsmakt eller en avtalslutande myndighet i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES).
2012:8	Utförelse av krigsmateriel samt lämnade av tekniskt bistånd till en certifierad mottagare i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES).
2021:2	Utförelse av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd till en viss mottagare i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) för demonstration, utvärdering, utställning, underhåll eller reparation samt efter underhåll, reparation eller demonstration i Sverige.

I tabell 12 redovisas antalet anmälningar om användning av de olika generella tillstånden under 2023.

**Tabell 12 Anmälan om användning av generella tillstånd 2023
rörande utförelse av krigsmateriel**

Skr. 2023/24:114
Bilaga 1

	TFS 2012:7	TFS 2012:8	TFS 2021:2
Antal anmälningar	0	0	2

I tabell 13 redovisas en summering över samtliga anmälningar om användning av de olika generella tillstånden sedan införandet 2012.

**Tabell 13 Anmälan om användning av generella tillstånd rörande
utförelse av krigsmateriel sedan införandet 2012**

	TFS 2012:7	TFS 2012:8	TFS 2012:9	TFS 2012:10	TFS 2012:11	TFS 2021:2
Antal anmälningar	20	11	29	14	16	26

Avslag

Det svenska exportkontrollsystemet, med obligatorisk redovisning av marknadsföring utomlands och möjligheten till skriftliga förhandsbesked, leder till att huvuddelen av ISP:s negativa besked lämnas på ett tidigt stadium och att antalet faktiska ansökningar rörande icke önskvärda mottagarländer reduceras. En förnyad prövning görs dock alltid i samband med underrättelser om anbud och vid ansökningar om utförelsetillstånd.

Under 2023 beslutade ISP om sammanlagt 4 stycken formella avslag. Dessa inkluderar dels förbud att lämna anbud, dels avslag på ansökningar om utförelse. I enlighet med bestämmelserna i EU:s gemensamma ståndpunkt underrättas övriga medlemsstater löpande om avslagen. I tabell 14 redovisas avslagsbesluten per land.

Tabell 14 Antal meddelade beslut om avslag per land 2023

Land	Antal avslag
Vietnam	2
Saudi Arabien	1
Taiwan	1
Totalt	4

I tabell 15 redovisas antalet avslagsbeslut per land uppdelat på femårsperioder sedan 2006.

Tabell 15 Antal meddelade beslut om avslag per land periodvist uppdelat sedan 2006

År 2006– 2010	Antal	År 2011– 2015	Antal	År 2016– 2020	Antal	År 2021– 2023	Antal
Argentina	2	Saudi arabien	8	Turkiet	23	Bahrain	2
Libyen	2	FAE	7	FAE	8	Qatar	2
Ryssland	2	Egypten	6	Saudi arabien	8	Saudi arabien	2
Algeriet	1	Colombia	4	Qatar	7	Taiwan	2
Azerbajdzjan	1	Pakistan	4	Filippinerna	6	Vietnam	2
Bangladesh	1	Vietnam	4	Taiwan	5	Bangladesh	1
FAE	1	Bahrain	3	Bangladesh	4	Bosnien och Hercegovina	1
Israel	1	Indien	3	Jordanien	4	Egypten	1
Jordanien	1	Israel	3	Thailand	4	Filippinerna	1
Makedonien	1	Tunisien	3	Egypten	3	Guinea Bissau	1
Mauritius	1	Turkiet	3	Ukraina	3	Israel	1
Serbien	1	Indonesien	2	Indien	2	Kazakstan	1
Syrien	1	Kazakstan	2	Marocko	2	Pakistan	1
Ukraina	1	Kina	2	Pakistan	2	Sydafrika	1
Totalt	17	Libanon	2	Serbien	2	Tunisien	1
		Ryssland	2	Armenien	1	Turkmenistan	1
		Serbien	2	Bahrain	1	Totalt	21
		Thailand	2	Bosnien och Hercegovina	1		
		Algeriet	1	Ecuador	1		
		Armenien	1	Israel	1		
		Azerbajdzjan	1	Kina	1		
		Ekvatorialguinea	1	Kuwait	1		
		Elfenbenskusten	1	Libanon	1		
		Filippinerna	1	Oman	1		
		Gabon	1	Senegal	1		
		Iran	1	Sierra Leone	1		
		Kuwait	1	Tunisien	1		
		Makedonien	1	Uzbekistan	1		

År 2006– 2010	År 2011– 2015	År 2016– 2020	År 2021– 2023	Skr. 2023/24:114 Bilaga 1
Antal	Antal	Antal	Antal	Antal
	Myanmar	1	Totalt	96
	Namibia	1		
	Nepal	1		
	Oman	1		
	Paraguay	1		
	Taiwan	1		
	Ukraina	1		
	Totalt	79		

Faktisk export

Den faktiska export som redovisas i skrivelsen avser krigsmateriel och tekniskt bistånd som både levererats och fakturerats under aktuellt år. Uppgifterna baseras på de deklARATIONER som varje innehavare av tillverknings- eller tillhandahållandetillstånd årligen är skyldig att redovisa till ISP. Den faktiska exporten är i regel den del av redovisningen som genererar det största intresset i riksdagen, hos allmänheten och i media. Skrivelsen innehåller därför ett antal tabeller med olika skärningspunkter rörande faktisk export.

I tabell 16 redovisas värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel 2023 per land. Tabellen är uppdelad på KS/ÖK och innehåller, på aggregerad nivå, information om vilka materielkategorier som exporten har avsett. Sammantaget exporterades krigsmateriel till 62 länder under 2023.

Tabell 16 Värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel 2023 per land (kr)

Land	Kategorier av krigsmateriel	Värde KS	Värde ÖK	Totalt
EU				
Belgien	1,2,3,8,13,14	26 357 850	8 913 576	35 271 426
Bulgarien	1,3,5,14,17,21,22	131 319 382	13 875 379	145 194 761
Danmark	1,2,3,5,6,7,8,1 0,11,13,14,17,22	73 524 810	135 665 677	209 190 487
Estland	1,2,3,5,6,7,13,15,17,22	64 559 706	39 316 712	103 876 418
Finland	1,2,3,4,5,6,8,1 0,11,13,14,15,17,21,22	100 789 200	202 477 495	303 266 695
Frankrike	1,2,3,4,5,6,8,1 1,13,14,17,22	150 894 903	380 781 533	531 676 436

Land	Kategorier av krigsmateriel	Värde KS	Värde ÖK	Totalt
Grekland	8,11,13,14,17	2 929 458	1 226 917	4 156 375
Irland	1,2,4,5,6,11,14	3 714 503	24 030 445	27 744 948
Italien	1,3,4,5,6,8,9,13,14,17,22	41 469 540	95 922 344	137 391 884
Kroatien	3	34 514	1 751 241	1 785 755
Lettland	1,2,3,5,11,13,18	75 300 000	54 132 999	129 432 999
Litauen	1,2,3,4,17	141 892 285	30 707 120	172 599 405
Luxemburg	4	0	195 750	195 750
Nederländerna	1,2,5,6,7,11,13,14,17	14 296 806	314 516 197	328 813 003
Polen	1,3,5,6,8,10,11,13,14,17,22	6 478 265	135 319 236	141 797 501
Portugal	1,3,11,17	0	2 102 352	2 102 352
Rumänien	3,11,13	0	5 325 296	5 325 296
Slovakien	1,3,5,8,13,17,22	17 627 878	7 155 001	24 782 879
Slovenien	1,3,5,11,17	9 024	9 355 414	9 364 438
Spanien	1,2,3,4,5,8,11,13	18 331 685	43 527 351	61 859 036
Tjeckien	1,2,3,4,5,8,10,13,14,17,21,22	7 956 454	480 168 174	488 124 628
Tyskland	1,2,3,4,5,6,8,11,13,14,17,21,22	108 071 914	843 067 266	951 139 180
Ungern	1,2,3,4,5,14,17,22	89 370 094	856 992 236	946 362 330
Österrike	1,2,3,5,8,10,14,17	530 777	16 208 129	16 738 906
Totalt		1 075 459 048	3 702 733 840	4 778 192 888
ÖVRIGA EUROPA				
Andorra	3	0	1 089 200	1 089 200
Island	3,8,10,17	13 628	1 997 257	2 010 885
Norge	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,13,14,15,17,21,22	448 219 240	186 162 746	634 381 986
Schweiz	1,2,3,4,5,6,8,10,13,14,17,22	94 500 661	231 495 640	325 996 301
Storbritannien	1,2,3,4,5,8,13,14,15,16,17,21,22	1 088 045 457	419 310 392	1 507 355 849
Turkiet	5,13	0	4 298 281	4 298 281

Land	Kategorier av krigsmateriel	Värde KS	Värde ÖK	Totalt
Ukraina	2,3,4,5,13,15,17,22	248 738 363	52 158 411	300 896 774
Totalt		1 879 517 349	896 511 927	2 776 029 276

NORDAMERIKA

Kanada	2,3,5,8,11,13,15,17,21,22	92 074 789	168 671 805	260 746 594
USA	1,2,3,4,5,6,8,10,11,13,14,15,17,18,21,22	2 396 605 011	1 070 788 300	3 467 393 311
Totalt		2 488 679 800	1 239 460 105	3 728 139 905

CENTRALAMERIKA

Mexiko	2,3,13	0	7 953 306	7 953 306
Totalt		0	7 953 306	7 953 306

SYDAMERIKA

Argentina	22	0	27 952 443	27 952 443
Brasilien	2,3,4,5,10,11,13,14,15,17,18,21,22	754 368 955	2 044 057 947	2 798 426 902
Chile	3,14	0	624 898	624 898
Peru	1	0	19 676	19 676
Uruguay	3	0	140 517	140 517
Totalt		754 368 955	2 072 795 481	2 827 164 436

NORDOSTASIEN

Japan	2,3,4,5,8,14,17	200 096	26 719 258	26 919 354
Sydkorea	4,5,8,13,14,18,22	1 059 578	222 855 884	223 915 462
Totalt		1 259 674	249 575 142	250 834 816

SYDOSTASIEN

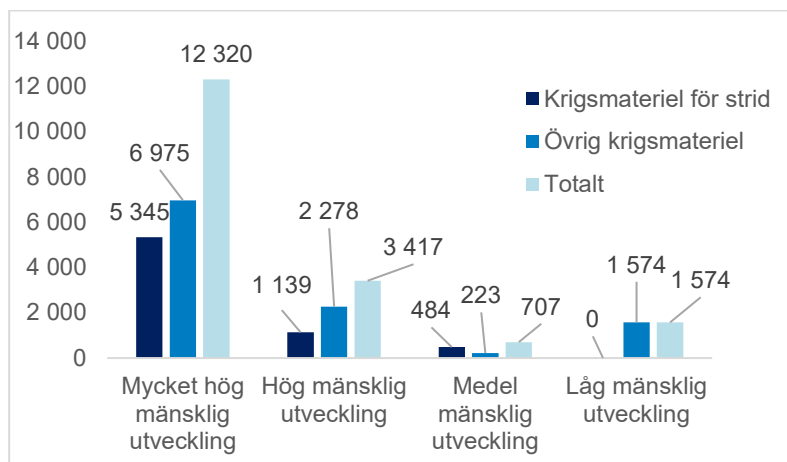
Brunei	2,22	0	7 139 588	7 139 588
Indonesien	2,11	0	1 072 480	1 072 480
Malaysia	2,5,11,21	0	2 307 975	2 307 975
Singapore	4,5,8,9,11,13,17,18,22	582 050	197 115 817	197 697 867
Thailand	4,5,10	21 459 013	290 416 200	311 875 213
Totalt		22 041 063	498 052 060	520 093 123

Land	Kategorier av krigsmateriel	Värde KS	Värde ÖK	Totalt
SYDASIEN				
Indien	2,3,5,9,13,18,2 1,22	483 740 787	220 391 363	704 132 150
Pakistan	5,10,21,22	0	1 573 122 352	1 573 122 352
Totalt		483 740 787	1 793 513 715	2 277 254 502
MELLANÖSTERN				
Förenade Arabemiraten	5,10,11,18,21, 22	0	218 646 196	218 646 196
Israel ⁶	5	0	17 601 984	17 601 984
Jordanien	4,7	0	216 566	216 566
Kuwait	4	0	298 800	298 800
Qatar	4,17	0	2 218 657	2 218 657
Saudiarabien	2,22	46 000 000	48 757 693	94 757 693
Totalt		46 000 000	287 739 896	333 739 896
ÖVRIGA AFRIKA				
Botswana	3	0	834 543	834 543
Namibia	1,3	0	1 126 747	1 126 747
Nigeria	11	0	56 573	56 573
Sydafrika	1,3,4,5,8,10,11 ,13,22	4 559 050	158 435 480	162 994 530
Tanzania	3	0	184 069	184 069
Zambia	3	0	582 809	582 809
Totalt		4 559 050	161 220 221	165 779 271
OCEANIEN				
Australien	2,3,4,5,8,10,11 ,13,14,17,21,2 2	207 297 084	130 145 612	337 442 696
Nya Zeeland	2,3,14,17	4 615 720	9 125 925	13 741 645
Totalt		211 912 804	139 271 537	351 184 341
TOTALT		6 967 538 530	11 048 827 230	18 016 365 760

⁶ Exporten avser följdleveranser till privat företag av komponenter som vid den ursprungliga utförelsen ej utgjorde krigsmateriel.

Figur 1 Faktisk export av krigsmateriel fördelad på länder uppdelade enligt Index för mänsklig utveckling* (mnkr)

Skr. 2023/24:114
Bilaga 1

*Human Development Index är ett index genom vilket den mänskliga utvecklingen och levnadsstandarden i ett land mäts och jämförs. HDI-värdet för ett land framtas genom en sammanvägning av förväntad medellivslängd, utbildningsnivå samt inkomstnivå (mätt i BNP per capita).

I tabell 17 redovisas exporten 2023 per region. Regionuppdelningen följer den uppdelning som görs i EU:s årliga statistikrapport till vilken ISP bidrar med statistiskt underlag.

Tabell 17 Andel av den faktiska exporten av krigsmateriel 2023 per region

Region	Andel i procent
EU	26,6
Nordamerika	20,7
Sydamerika	15,7
Övriga Europa	15,4
Sydasien	12,6
Sydostasien	2,9
Oceanien	1,9
Mellanöstern	1,9
Nordostasien	1,4
Övriga Afrika	0,9
Centralamerika och Karibien	< 0,1 %

I tabell 18 redovisas den faktiska exporten 2023 per ML-kategori uppdelat på KS/ÖK. Det bör noteras att ML11, ML13–18 och ML20–22 endast innefattar ÖK.

Tabell 18 Värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel 2023 per materielkategori (kr)

Materielkategori	Värde KS	Värde ÖK
ML1	117 807	34 149 545
ML2	1 650 838 796	125 946 179
ML3	2 466 907 967	1 086 225 027
ML4	506 054 441	144 651 476
ML5	642 305 820	1 120 479 341
ML6	192 535 308	966 192 456
ML7	0	7 153 805
ML8	736 033 087	6 207 651
ML9	62 745 304	4 017 726
ML10	710 000 000	2 701 496 212
ML11	-	184 775 242
ML12	0	0
ML13	-	315 406 888
ML14	-	200 649 854
ML15	-	44 398 596
ML16	-	39 014
ML17	-	242 195 367
ML18	-	80 358 566
ML19	0	0
ML20	-	0
ML21	-	491 594 000
ML22	-	3 292 890 285

I tabell 19 redovisas faktisk export av små och lätta vapen samt bärbara luftförsvarssystem (eng. *Man-Portable Air Defence Systems, MANPADS*). Uppgifterna ingår i den redovisning som Sverige årligen lämnar till FN.

Tabell 19 Faktisk export 2023 av små och lätta vapen samt MANPADS enligt definitionen i FN:s vapenregister

Små vapen	
1. Revolverar och automatpistoler	Ingen export
2. Gevär och karbiner	Ingen export
3. Kulsprutepistoler	Ingen export
4. Automatkarbiner	Ingen export
5. Lätta kulsprutor	Ingen export

6. Övrigt	Finkalibrig ammunition för militärt bruk eller komponenter till sådan ammunition har exporterats till Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Italien, Litauen, Nya Zeeland, Norge, Spanien, Tyskland och USA.
Lätta vapen	
1. Tunga kulsprutor (12,7 mm)	Ingen export
2. Granattillsats för montering på vapen	Ingen export
3. Bärbara pansarvärnspjäser	Ingen export
4. Rekylfria vapen (granatgevärssystem)	Granatgevär har exporterats till Ungern och USA. Reservdelar, övningsmateriel, komponenter och ammunition till granatgevär har därutöver exporterats till Australien, Estland, Irland, Japan, Kanada, Lettland, Norge, Nya Zeeland, Portugal, Storbritannien, Tjeckien, Ungern, USA och Österrike.
5. Bärbara pansarvapen	Pansarvärnsvapen har exporterats till Brasilien, Frankrike, Litauen och USA. Reservdelar, övningsvapen och komponenter till pansarvärnsvapen har därutöver exporterats till Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Luxemburg, Norge, Schweiz och USA.
6. Granatkastare med kaliber mindre än 75 mm	Ingen export
7. Övrigt	Ingen export
MANPADS (Man-Portable Air Defence Systems)	
	MANPADS har levererats till Irland och Tjeckien. Reservdelar, övningsmateriel och komponenter till MANPADS har exporterats till Australien, Brasilien, Irland, Thailand och Tjeckien.

Faktisk export över tid

Enstaka försäljningar och leveranser av större krigsmaterielsystem kan orsaka kraftiga svängningar i statistiken. För att på ett bättre sätt kunna identifiera trender och tendenser inom krigsmaterielområdet bör exportstatistiken visas över tid.

I tabell 20 redovisas värdet och procentuell förändring från föregående år avseende den faktiska exporten under de senaste fem åren uppdelat på KS/ÖK.

Tabell 20 Värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel i löpande priser samt årlig procentuell förändring 2019–2023 (mnkr)

Materielkategori	2019	2020	2021	2022	2023
Krigsmateriel för strid	2 984 (- 40)	3 459 (+16)	3 821 (+10)	6 533 (+71)	6 968 (+7)
Övrig krigsmateriel	13 290 (+108)	12 870 (- 3)	16 267 (+26)	8 722 (-46)	11 049 (+27)
Totalt	16 274 (+43)	16 328 (0,3)	20 089 (+23)	15 254 (-24)	18 016 (+18)

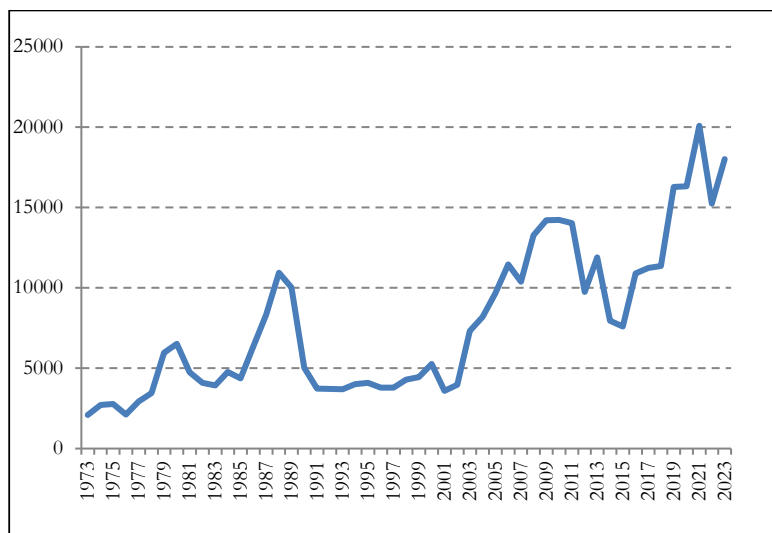
I tabell 21 redovisas krigsmaterielexportens andel av Sveriges totala varuexport under de senaste fem åren. Vid sidan av denna skrivelse redovisas svensk krigsmaterieexport även i den allmänna utrikeshandelsstatistiken vilken grundas på Tullverkets uppgifter till Statistiska centralbyrån (SCB). SCB använder sig av andra produktkategorier än ISP i sin redovisning och siffrorna är således inte direkt jämförbara med ISP:s statistik.

Tabell 21 Krigsmaterielexportens andel av Sveriges totala varuexport i löpande priser 2019–2023 (mnkr)

Typ av export	2019	2020	2021	2022	2023
Krigsmaterielexport	16 274	16 328	20 089	15 254	18 016
Total varuexport	1 518 400	1 427 100	1 626 500	1 999 300	2 100 100
Andel	1,07 %	1,14 %	1,23 %	0,76 %	0,86 %

I figur 2 redovisas värdeutvecklingen över längre tid. Notera att definitionen för vad som utgör krigsmateriel utökades 1993 och 2012.

Figur 2 **Värdeutveckling avseende den faktiska exporten av krigsmateriel i löpande priser 1973–2023 (mnkr)**

I tabell 22 redovisas värdet av exporten per land under de senaste tre åren.

Tabell 22 **Värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel per land 2021–2023 (mnkr)**

Land	2021	2022	2023
EU			
Belgien	42	30	35
Bulgarien	2,6	2,2	145
Danmark	161	133	209
Estland	249	222	104
Finland	244	146	303
Frankrike	376	292	532
Grekland	1,0	0,7	4,2
Irland	51	117	28
Italien	69	96	137
Kroatien	0,5	1,3	1,8
Lettland	143	188	129
Litauen	25	63	173
Luxemburg	-	0,1	0,2
Malta	0,05	0,02	-
Nederländerna	445	363	329
Polen	31	34	142
Portugal	2,1	4,5	2,1

Land	2021	2022	2023
Rumänien	2,2	10	5,3
Slovakien	8	9,1	25
Slovenien	36	2,8	9,4
Spanien	50	64	62
Tjeckien	688	720	488
Tyskland	1 150	1 322	951
Ungern	957	880	946
Österrike	49	16	17
Totalt	4 783	4 718	4 778

ÖVRIGA EUROPA

Albanien	-	0,1	-
Andorra	0,08	0,2	1,1
Island	1,0	1,0	2,0
Norge	551	668	634
Schweiz	178	340	326
Storbritannien	230	423	1 507
Turkiet	-	-	4,3
Ukraina	-	4,3	300,1
Totalt	960	1 436	2 776

NORDAMERIKA

Kanada	131	101	261
USA	2 915	2 554	3 467
Totalt	3 045	2 655	3 728

CENTRALAMERIKA

Mexiko	6,8	1,8	8,0
Totalt	6,8	1,8	8,0

SYDAMERIKA

Argentina		18	28
Brasilien	2 178	3 033	2 798
Chile	0,7	-	0,6
Ecuador	-	0,03	-
Peru	49	7,0	0,02
Uruguay	0,2	0,2	0,1
Totalt	2 228	3 059	2 827

NORDOSTASIEN

Japan	172	165	27
-------	-----	-----	----

Land	2021	2022	2023
Sydkorea	176	80	224
Totalt	347	245	251

SYDOSTASIEN

Brunei	0,08	0,8	7,1
Filippinerna	1,1	0,6	-
Indonesien	0,07	259	1,1
Malaysia	5,2	9,9	2,3
Singapore	35	48	198
Thailand	504	430	312
Totalt	545	748	520

SYDASIEN

Indien	14	1 251	704
Pakistan	21	38	1 573
Totalt	35	1 289	2 277

MELLANÖSTERN

Bahrain	1,6	-	-
FAE	7 458	712	219
Israel ⁷	-	4,7	18
Jordanien	-	0,3	-
Kuwait	6,3	28	0,2
Oman	4,5	-	0,3
Qatar	50	5,2	2,2
Saudiarabien	1,2	13	95
Totalt	7 521	763	334

NORDAFRIKA

Algeriet	0,4	-	-
Tunisien	78	-	-
Totalt	78	-	-

ÖVRIGA AFRIKA

Botswana	-	0,1	0,8
Namibia	0,6	0,5	1,1
Nigeria	-	-	0,6
Sydafrika	25	50	163

⁷ Exporten avser följdleveranser till privat företag av komponenter som vid den ursprungliga utförelsen ej utgjorde krigsmateriel.

Land	2021	2022	2023
Tanzania	-	-	0,2
Zambia	0,3	0,5	0,6
Totalt	26	51	166
OCEANIEN			
Australien	506	276	337
Nya Zeeland	5,9	8,4	14
Totalt	512	285	351
INTERNATIONELLA ORGANISATIONER			
EU	-	4,2	-
Totalt	-	4,2	-
TOTALT	20 088	15 254	18 016

I tabell 23 redovisas värdet av exporten till de 30 största mottagarländerna av svensk krigsmateriel sedan den nuvarande lagen om krigsmateriel trädde ikraft 1993.

Tabell 23 Värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel till de 30 största mottagarländerna i löpande priser 1993–2023 (mnkr)

Plats	Land	Totalsumma
1.	USA	30 136
2.	Brasilien	24 051
3.	Norge	19 002
4.	FAE	15 776
5.	Tyskland	14 695
6.	Indien	14 473
7.	Nederländerna	14 230
8.	Sydafrika	13 167
9.	Pakistan	12 749
10.	Storbritannien	12 268
11.	Tjeckien*	11 851
12.	Thailand	11 653
13.	Ungern*	11 138
14.	Frankrike	10 381
15.	Finland	10 268
16.	Singapore	9 163
17.	Schweiz	7 974

Plats	Land	Totalsumma
18.	Danmark	7 717
19.	Australien	6 666
20.	Saudiarabien	5 613
21.	Kanada	5 350
22.	Sydkorea	3 611
23.	Österrike	3 154
24.	Italien	2 801
25.	Grekland	2 732
26.	Japan	2 168
27.	Estland	1 695
28.	Mexiko	1 595
29.	Lettland	1 215
30.	Malaysia	1 173

* Innefattar leasingbetalningar

I tabell 24 redovisas de 30 största mottagarländerna av svensk krigsmateriel uppdelat på femårsperioder sedan år 2005.

Tabell 24 **Värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel till de 30 största mottagarländerna periodvist uppdelat sedan 2005 (mnkr)**

Plats	2005– 2009	Värde	2010– 2014	Värde	2015– 2019	Värde	2020– 2023	Värde
1.	Sydafrika	8 051	Thailand	7 967	Brasilien	12 308	FAE	11 649
2.	Nederländerna	7 037	Saudiarabien	5 125	Norge	6 431	USA	11 383
3.	Pakistan	4 161	USA	4 881	USA	4 469	Brasilien	9 949
4.	USA	4 016	Indien	4 361	Indien	3 774	Tyskland	4 077
5.	Tjeckien*	3 443	Storbritannien	3 741	Ungern*	2 896	Ungern*	3 639
6.	Danmark	3 283	Nederländerna	3 195	Pakistan	2 722	Storbritannien	2 579
7.	Finland	3 183	Norge	3 022	Tjeckien*	2 688	Pakistan	2 557
8.	Tyskland	2 854	Tjeckien*	2 915	Tyskland	2 529	Tjeckien*	2 546
9.	Frankrike	2 749	Pakistan	2 832	Nederländerna	1 913	Indien	2 527
10.	Ungern*	2 431	Frankrike	2 481	FAE	1 771	Norge	2 314
11.	Singapore	2 342	Sydafrika	2 318	Storbritannien	1 629	Nederländerna	1 785
12.	Indien	2 296	Kanada	2 050	Finland	1 589	Thailand	1 581

Plats	2005– 2009	Värde	2010– 2014	Värde	2015– 2019	Värde	2020– 2023	Värde
13.	Grekland	2 259	Tyskland	2 016	Frankrike	1 526	Frankrike	1 495
14.	Storbritan nien	2 127	Ungern*	2 001	Sydkorea	1 476	Australien	1 342
15.	Schweiz	1 584	FAE	1 943	Thailand	1 198	Schweiz	1 192
16.	Norge	1 389	Finland	1 846	Kanada	1 171	Finland	1 035
17.	Australien	1 363	Australien	1 639	Sydafrika	1 008	Sydkorea	728
18.	Italien	1 009	Singapore	1 555	Singapore	933	Estland	687
19.	Kanada	709	Danmark	1 256	Danmark	874	Danmark	685
20.	Sydkorea	610	Sydkorea	761	Österrike	760	Lettland	675
21.	Spanien	407	Algeriet	738	Australien	696	Kanada	581
22.	Japan	290	Italien	614	Estland	646	Singapore	554
23.	Malaysia	195	Japan	271	Schweiz	576	Japan	479
24.	FAE	182	Estland	266	Italien	536	Italien	376
25.	Thailand	140	Brasilien	253	Turkiet	535	Litauen	370
26.	Österrike	128	Schweiz	239	Japan	488	Sydafrika	322
27.	Polen	112	Brunei	221	Polen	422	Irland	263
28.	Irland	100	Österrike	166	Mexiko	321	Indonesie n	260
29.	Mexiko	91	Polen	141	Saudiarabi en	236	Polen	243
30.	Saudiarabi en	89	Spanien	130	Lettland	219	Spanien	209

* Innefattar leasingbetalningar

Annan utlandsverksamhet

Vid sidan av exporten finns vissa krav på tillstånd och redovisning för ytterligare utlandsverksamhet.

Avtal om tillverkningsrätt och samarbete

Att ingå avtal som innebär upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrätt till någon i utlandet kräver tillstånd enligt lagen om krigsmateriel. Enligt samma lag krävs tillstånd att ingå samarbetsavtal med någon utanför landet om att gemensamt med denne eller för dennes räkning tillhandahålla tekniskt bistånd till någon i utlandet, utveckla krigsmateriel eller metod för framställning av sådan materiel eller gemensamt tillverka krigsmateriel.

Under 2023 beviljade ISP 23 stycken tillstånd för svenska företag att ingå avtal som innebär upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrätt till någon i utlandet och 51 stycken tillstånd att ingå samarbetsavtal med någon utanför landet. I tabell 25 redovisas per land antal beviljade tillstånd att ingå licensavtal respektive samarbetsavtal. Notera att vissa avtal avser

både tillverkningsrätt och samarbete samt att ett och samma avtal kan avse flera länder. Notera även att avtal inom ramen för de europeiska försvarsfonderna, EDF/EDIDP, samt övriga EU-samarbeten särredovisas då dessa ofta innefattar flera deltagande länder.

Skr. 2023/24:114
Bilaga 1

Tabell 25 Antal beviljade tillstånd att ingå avtal om licenstillverkning respektive samarbete fördelat på land under 2023

Land	Licensavtal	Samarbetsavtal
Australien	-	3
Danmark	1	-
Estland	-	1
EU-samarbete: EDF/EDIDP	-	19
EU-samarbete: övrigt	-	3
Finland	1	2
Frankrike	-	1
Förenade Arabemiraten	1	1
Indien	1	-
Kanada	-	2
Nederländerna	6	2
Norge	2	3
Polen	-	1
Saudiarabien	-	1
Schweiz	1	2
Singapore	-	1
Slovakien	3	2
Storbritannien	1	3
Tjeckien	3	3
Tyskland	-	2
USA	3	2

Den som har fått tillstånd att ingå avtal har skyldighet att årligen lämna uppgifter till ISP om dessa avtals giltighet. Under 2023 redovisade 17 stycken företag och en myndighet sammanlagt 96 stycken avtal om licenstillverkning. Samtidigt redovisade 28 stycken företag och 6 stycken myndigheter 225 stycken avtal om samarbete.

I tabell 26 redovisas samtliga giltiga licensavtal respektive samarbetsavtal fördelade på land. Notera att vissa avtal avser både tillverkningsrätt och samarbete samt att ett och samma avtal kan avse flera länder.

Tabell 26 Antal redovisade avtal om licenstillverkning respektive samarbete fördelade på land

Land	Licensavtal	Samarbetsavtal
Australien	1	12
Brasilien	6	11
Bulgarien	1	-
Danmark	6	2
Estland	-	5
EU-samarbete: EDF/EDIDP	-	45
EU-samarbete: övrigt	-	13
Finland	4	9
Frankrike	4	12
Förenande Arabemiraten	1	3
Grekland	1	1
Indien	5	1
Indonesien	-	1
Italien	-	7
Japan	6	2
Kanada	3	9
Lettland	1	-
Nederländerna	8	11
Norge	4	17
Nya Zeeland	-	1
Peru	2	1
Polen	1	3
Rumänien	1	-
Saudiarabien	-	2
Schweiz	6	6
Singapore	-	3
Slovakien	3	3
Spanien	1	5
Storbritannien	6	29
Sydafrika	1	2
Sydkorea	-	3
Tjeckien	15	4
Tyskland	1	19
USA	9	24
Österrike	-	2

Utländskt ägande

Skr. 2023/24:114

Bilaga 1

Den som har ett tillverknings- eller tillhandahållandetillstånd avseende krigsmateriel har skyldighet att lämna uppgift till ISP om ägande i utländska rättssubjekt som bedriver utveckling, tillverkning, marknadsföring eller försäljning av krigsmateriel eller som tillhandahåller tekniskt bistånd.

Under 2023 redovisade 15 stycken företag ägande i 87 stycken utländska rättssubjekt i sammanlagt 32 stycken länder. I tabell 27 redovisas antal utländska rättssubjekt fördelade på de länder i vilka de verkar.

Tabell 27 Antal redovisade utländska rättssubjekt fördelade på land

Land	Antal svenskägda rättssubjekt
Australien	2
Belgien	1
Brasilien	3
Chile	1
Colombia	1
Danmark	3
Finland	4
Frankrike	4
Förenade Arabemiraten	2
Indien	5
Italien	2
Kanada	1
Kenya	1
Lettland	1
Malaysia	3
Mauritius	1
Nederländerna	6
Norge	6
Pakistan	1
Polen	2
Saudiarabien	1
Schweiz	4
Singapore	2
Spanien	1
Storbritannien	6
Sydafrika	2
Sydkorea	1
Thailand	2

Land	Antal svenskägda rättssubjekt
Tjeckien	2
Tyskland	7
Ungern	1
USA	6
Österrike	2
Totalt	87

Militärt inriktad utbildning

Militärt inriktad utbildning av utländska medborgare får enligt lagen om krigsmateriel inte bedrivas inom eller utom landet utan tillstånd av ISP. Förbudet gäller inte utbildning som anordnas av statliga myndigheter eller utbildning som är knuten till försäljning av krigsmateriel för vilken utförelsetillstånd erhållits.

Under 2023 beviljades två tillstånd för militärt inriktad utbildning. Tillstånden avsåg utbildning av medborgare i Lettland och Ukraina.

Vidareöverlåtelse av krigsmateriel

Krigsmateriel som exporterats från Sverige är i regel förenad med slutanvändaråtaganden som köparen, genom att underteckna ett slutanvändarintyg, är förbunden vid. För det fall en tidigare köpare önskar vidareöverlåta sådan krigsmateriel, krävs medgivande från ISP som då kan frigöra köparen från dennes slutanvändaråtaganden. En förutsättning för att sådan vidareöverlåtelse ska godkännas är att ett slutanvändarintyg från den nya användaren kan uppvisas. I tabell 28 redovisas de tillstånd som utfärdades 2023 avseende vidareöverlåtelse av materiel som ursprungligen levererats från Sverige. Notera att även vidareöverlåtelse inom landet liksom vidareöverlåtelse tillbaka till Sverige kräver tillstånd.

Tabell 28 Godkänd vidareöverlåtelse av krigsmateriel under 2023 fördelat på land och materieltyp

Från	Till	Antal	Materielkategorier
Australien	Finland	1	ML4/ÖK
Estland	USA	1	ML22/ÖK
Norge	Bulgarien	1	ML5/KS
Norge	Estland	1	ML6/ÖK
Norge	Nederländerna	1	ML8/KS
Storbritannien	Irland	4	ML1/ÖK
Storbritannien	Nederländerna	1	ML5/ÖK
Sydkorea	Indonesien	1	ML9/ÖK
Tyskland	Namibia	1	ML3/ÖK
Tyskland	Polen	1	ML21/ÖK

Från	Till	Antal	Materielkategorier
Tyskland	Storbritannien	1	ML8/KS
Tyskland	USA	1	ML3/ÖK
Tyskland	Tjeckien	1	ML8/KS
USA	USA	1	ML22/ÖK
Österrike	Österrike	1	ML3/KS
	Ukraina ⁸	25	ML1/KS, ML2/KS, ML2/ÖK, ML3/KS, ML4/KS, ML4/ÖK, ML5/ÖK, ML6/ÖK, ML17/ÖK, ML22/ÖK
Totalt		43	

Enskilt tillhandahållande

Svenska myndigheter, svenska företag och den som är bosatt eller stadigvarande vistas i Sverige, som avser att tillhandahålla krigsmateriel som finns i utlandet till någon annan i utlandet, måste i det enskilda fallet ha tillstånd från ISP, ett så kallat enskilt tillhandahållandetillstånd. Tillstånd krävs oavsett om krigsmaterielen tillhör sökanden eller någon annan. I tabell 29 redovisas de tillstånd som utfärdats 2023 avseende tillhandahållande av krigsmateriel mellan två parter i utlandet.

Tabell 29 Beviljade enskilda tillhandahållandetillstånd under 2023 fördelat på land och materielkategori

Från	Till	Antal godkännanden	Materielkategorier
Belgien	Danmark	1	ML6/ÖK, ML17/ÖK
Belgien	Finland	1	ML6/ÖK, ML17/ÖK
Belgien	Frankrike	2	ML6/ÖK, ML17/ÖK
Belgien	Irland	1	ML6/ÖK, ML17/ÖK
Belgien	Luxemburg	1	ML6/ÖK
Belgien	Nederländerna	2	ML6/ÖK, ML17/ÖK
Belgien	Norge	1	ML6/ÖK
Belgien	Polen	1	ML6/ÖK
Belgien	Tyskland	1	ML6/ÖK, ML17/ÖK
Brasilien	Brasilien	2	ML5/KS, ML5/ÖK, ML10/ÖK, ML11/ÖK, ML15/ÖK, ML18/ÖK
Danmark	Bulgarien	1	ML11/ÖK
Danmark	Danmark	2	ML3/KS, ML17/ÖK
Danmark	Finland	1	ML11/ÖK
Danmark	Nederländerna	3	ML13/ÖK, ML2/ÖK

⁸ Med hänsyn till utrikessekretess anges inte ursprungsländerna vad gäller vidareöverlåtelse av krigsmateriel till Ukraina.

Från	Till	Antal godkännanden	Materielkategorier
Estland	Danmark	2	ML6/ÖK
Estland	Irland	1	ML6/ÖK
Estland	Nederländerna	3	ML6/ÖK
Estland	Polen	1	ML6/ÖK
Finland	Finland	1	ML5/ÖK
Frankrike	Frankrike	1	ML6/ÖK
Frankrike	Japan	1	ML2/ÖK
Frankrike	Nederländerna	1	ML6/ÖK
Frankrike	Norge	1	ML5/ÖK
Frankrike	Tjeckien	1	ML5/ÖK, ML22/ÖK
Frankrike	USA	1	ML10/ÖK
Israel	Finland	2	ML11/ÖK
Kanada	Danmark	2	ML1/ÖK, ML3/ÖK
Lettland	Danmark	1	ML17/ÖK
Lettland	Grekland	1	ML17/ÖK
Lettland	Indien	1	ML17/ÖK
Lettland	Nederländerna	1	ML17/ÖK
Lettland	Singapore	1	ML17/ÖK
Lettland	Ungern	1	ML17/ÖK
Lettland	USA	1	ML17/ÖK
Nederländerna	Danmark	3	ML6/ÖK
Nederländerna	Finland	3	ML6/ÖK
Nederländerna	Irland	2	ML6/ÖK
Nederländerna	Nederländerna	11	ML2/KS, ML2/ÖK, ML6/ÖK, ML13/ÖK
Nederländerna	Polen	1	ML6/ÖK
Norge	Finland	1	ML9/ÖK
Norge	Norge	3	ML6/ÖK, ML13/ÖK ML22/ÖK
Schweiz	Nederländerna	1	ML13/ÖK
Schweiz	Storbritannien	1	ML4/KS
Schweiz	USA	1	ML10/ÖK
Storbritannien	Australien	1	ML5/ÖK
Storbritannien	Belgien	1	ML5/ÖK
Storbritannien	Finland	1	ML4/KS
Storbritannien	Nederländerna	2	ML6/ÖK
Storbritannien	Storbritannien	9	ML4/KS, ML4/ÖK, ML5/ÖK, ML10/ÖK, ML17/ÖK
Sydafrika	Bulgarien	1	ML11/ÖK
Sydafrika	Finland	1	ML11/ÖK
Sydafrika	Sydafrika	1	ML11/ÖK

Från	Till	Antal godkännanden	Materielkategorier
Tjeckien	Lettland	1	ML14/ÖK, ML22/ÖK
Turkiet	Turkiet	1	ML22/ÖK
Tyskland	Nederländerna	2	ML6/ÖK
Tyskland	USA	1	ML10/ÖK
USA	Schweiz	1	ML10/ÖK
USA	Storbritannien	3	ML4/ÖK
USA	Tyskland	1	ML10/ÖK
USA	USA	15	ML10/ÖK, ML18/ÖK
Österrike	Irland	1	ML6/ÖK
Totalt		115	

I tabell 30 redovisas värdet av krigsmateriel som svenska myndigheter, svenska företag och den som är bosatt eller stadigvarande vistas i Sverige tillhandahållit mellan två parter i utlandet. Tillsammans med den faktiska exporten från Sverige ges en helhetsbild över den svenska krigsmateriel-försäljningen.

Tabell 30 Värdet av faktiska leveranser av krigsmateriel med stöd av enskilda tillhandahållandetillstånd under 2023 fördelat på land och materielkategori (kr)

Från	Till	Materielkategorier	Värde
Estland	Danmark	ML6/ÖK	65 586
Estland	Irland	ML6/ÖK	131 172
Estland	Nederländerna	ML6/ÖK	8 919 696
Estland	Polen	ML6/ÖK	896 342
Frankrike	Nederländerna	ML6/ÖK	323 593 760
Frankrike	Norge	ML4/ÖK	1 048 251
Frankrike	Tjeckien	ML5/ÖK	21 204 400
Lettland	Danmark	ML17/ÖK	321 104
Lettland	Frankrike	ML17/ÖK	301 490
Lettland	Grekland	ML17/ÖK	20 602
Lettland	Nederländerna	ML17/ÖK	1 362 232
Lettland	Indien	ML17/ÖK	935 359
Nederländerna	Danmark	ML6/ÖK	29 000 000
Nederländerna	Finland	ML6/ÖK	14 300 000
Nederländerna	Frankrike	ML6/ÖK	2 325 000
Nederländerna	Irland	ML6/ÖK	50 000 000
Nederländerna	Nederländerna	ML6/ÖK	1 233 041 680
Nederländerna	Polen	ML6/ÖK	125 600 000
Nederländerna	Tyskland	ML6/ÖK	39 000 000

Från	Till	Materielkategorier	Värde
Schweiz	Schweiz	ML6/KS	507 636 000
Storbritannien	Australien	ML5/ÖK	272 895
Storbritannien	Belgien	ML5/ÖK	465 750
Storbritannien	Nederländerna	ML6/ÖK	496 390
Storbritannien	Schweiz	ML4/KS	555 210 247
Tjeckien	Lettland	ML14/ÖK	14 000 000
Tyskland	Nederländerna	ML6/ÖK	39 937 603
USA	USA	ML18/ÖK	2 273 054
Totalt			2 972 358 613

Civila skjutvapen

För utförelse av civila skjutvapen (jakt- och sportskyttevapen), delar till skjutvapen och ammunition till dessa vapen utanför EU krävs tillstånd från ISP. Prövningen av export av civila skjutvapen till länder utanför EU sker både enligt rådets förordning (EU) nr 258/2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition och enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel. Slätborrade hagelvapen samt delar och ammunition till sådana vapen utgör inte krigsmateriel varför en prövning endast sker enligt den nämnda EU-förordningen.

I tabell 31 redovisas antalet ansökningar enligt rådets förordning (EU) nr 258/2012 som inkommit till ISP de senaste fem åren.

Tabell 31 Antal ansökningar rörande export av civila skjutvapen 2019–2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Exportansökningar	242	213	236	211	245

I tabell 32 redovisas antalet beviljade tillstånd per land enligt samma förordning. Då en stor del av de tillstånd som utfärdas enligt förordningen avser eget bruk, gåvor och lån, redovisas inget värde i denna tabell.

Tabell 32 Antal beviljade tillstånd rörande export av civila skjutvapen 2021–2023 per land

Destination	2021	2022	2023
EUROPA			
Andorra	2	3	2
Färöarna	1	2	-
Grönland	2	-	-
Island	4	3	3
Montenegro	1	-	-

Destination	2021	2022	2023
Norge	96	110	130
Schweiz	15	18	15
Storbritannien	14	10	11
Ukraina	2	1	-
Totalt	137	147	161

NORDAMERIKA

Kanada	5	2	10
USA	36	18	25
Totalt	41	20	35

SYDAMERIKA

Brasilien	1	-	-
Chile	-	1	1
Peru	2	2	-
Uruguay	2	2	-
Totalt	5	5	1

NORDOSTASIEN

Japan	3	4	4
Totalt	3	4	4

MELLANÖSTERN

FAE	1	-	-
Libanon	2	-	1
Totalt	3	-	1

ÖVRIGA AFRIKA

Botswana	2	-	2
Namibia	5	1	3
Sydafrika	11	7	11
Tanzania	-	-	1
Zambia	1	3	1
Totalt	19	11	18

OCEANIEN

Australien	4	3	7
Nya Zeeland	13	4	5

Skr. 2023/24:114
Bilaga 1

Destination	2021	2022	2023
Totalt	17	7	12
TOTALT	225	194	232

Redovisning av statistik rörande produkter med dubbla användningsområden 2023

Skr. 2023/24:114
Bilaga 2

Överföringar inom EU

Tillstånd för överföring av produkter med dubbla användningsområden till ett annat EU-land krävs endast i mycket begränsad utsträckning enligt vad som följer av bilaga IV till rådets förordning (EU) 2021/821. Förutsatt att exporten av produkter med dubbla användningsområden följer den totala varuexportens geografiska fördelning innebär det att mer än hälften av utförseln från Sverige av produkter med dubbla användningsområden kan ske utan tillstånd. Detta då utförseln avser andra länder inom EU.

I tabell 33 redovisas antalet ansökningar om överföringstillstånd till andra EU-länder under 2023 uppdelat på beviljade och avslagna ansökningar om tillstånd.

Tabell 33 Antal behandlade ansökningar om överföringstillstånd till annat EU-land 2023

Beviljade	Avslag	Totalt
0	0	0

Export med stöd av generellt tillstånd till Australien, Island, Japan, Kanada, Liechtenstein, Norge, Nya Zeeland, Storbritannien, Schweiz och USA

Drygt en fjärdedel av Sveriges totala varuexport 2023 gick till Australien, Island, Japan, Kanada, Liechtenstein, Norge, Nya Zeeland, Schweiz, Storbritannien och USA. För export av produkter med dubbla användningsområden till dessa länder finns ett, när det gäller antalet produkter mycket omfattande, generellt tillstånd (EU001). För en exportör i Sverige som vill exportera produkter med dubbla användningsområden med stöd av det generella tillståndet krävs endast att en engångsanmälan görs i samband med den första användningen av tillståndet. Endast i ett fåtal fall krävs ett individuellt eller ett globalt tillstånd för export till något av de nämnda länderna.

I tabell 34 redovisas antalet exportörer som anmält användning av det generella tillståndet EU001 under 2023 samt det totala antalet anmälningar som gjorts sedan införandet 2009.

Tabell 34 Antal anmälningar om användning av det generella tillståndet EU001

Tillstånd	Anmälningar 2023	Anmälningar sedan införandet 2009
EU001	29	313

Export med stöd av övriga generella tillstånd

För handel med produkter med dubbla användningsområden till vissa andra länder i världen finns sju, när det gäller antalet produkter inte särskilt omfattande, generella tillstånd kallade EU002–EU008. För en exportör i Sverige som vill exportera produkter med dubbla användningsområden med stöd av något av de fem generella tillstånden EU002–EU006 krävs endast att en engångsanmälan görs i samband med den första användningen av tillståndet.

I tabell 35 redovisas antalet exportörer som anmält användning av de generella tillstånden EU002–EU006 under 2023 samt det totala antalet anmälningar som gjorts sedan införandet av tillstånden. Tillstånden infördes i november 2011 varför det totala antalet utgår från 2012.

Tabell 35 **Antal anmälningar om användning av de generella tillstånden EU002–EU006**

Tillstånd	Anmälningar 2023	Anmälningar sedan införandet 2012
EU002	2	9
EU003	2	14
EU004	0	9
EU005	0	2
EU006	0	1

Genom förordningen 2021/821 har det tillkommit två generella tillstånd i form av EU007 och EU008. Export med stöd av dessa två generella tillstånd förutsätter att exportören har registrerat sig hos ISP och underrättat myndigheten före den första användningen av tillstånden.

I tabell 36 redovisas antalet exportörer som registrerat sig och underrättat myndigheten inför användning av de generella tillstånden EU007–EU008 under 2023 samt det totala antalet anmälningar som gjorts sedan införandet.

Tabell 36 **Antal anmälningar om användning av de generella tillstånden EU007–EU008**

Tillstånd	Anmälningar 2023	Anmälningar sedan införandet 2021
EU007	0	5
EU008	4	5

Export med stöd av individuella och globala exporttillstånd

För det fall något av de generella tillstånden inte är tillämpligt krävs för handel med produkter med dubbla användningsområden utanför EU antingen ett globalt eller ett individuellt exporttillstånd.

I tabell 37 och 38 redovisas antalet avgjorda ansökningar om exporttillstånd avseende produkter med dubbla användningsområden uppdelade på beviljade och avslagna ansökningar om tillstånd. Tabellerna omfattar ansökningar om såväl globala som individuella exporttillstånd.

I tabell 37 redovisas antalet avgjorda ansökningar om exporttillstånd som rör produkter med dubbla användningsområden förtecknade i bilaga I till rådets förordning 2021/821. I tabellen redovisas tillstånden uppdelade på den kontrollregim enligt vilken produkten i fråga är kontrollerad. Kontrollregimerna är Australiengruppen (AG), Missilteknologiregimen (MTCR), Nuclear Suppliers Group (NSG) och Wassenaararrangemanget (WA).

Tabell 37 Antal beviljade och avslagna ansökningar om exporttillstånd 2023 rörande produkter med dubbla användningsområden fördelat på kontrollregimer

Kontrollregim	Beviljade	Avslag
Australiengruppen (AG)	256	3
Missilteknologiregimen (MTCR)	21	1
Nuclear Suppliers Group (NSG)	39	0
Wassenaararrangemanget (WA)	364	17
Totalt	680	21

I tabell 38 redovisas ansökningar om exporttillstånd som rör produkter som omfattas av kontroll genom tillämpning av artikel 4 i rådets förordning 2021/821, den s.k. generalklausulen, även kallad ”catch-all”. Tillämpning av catch-all innebär att produkter som inte förtecknas i bilaga I till rådets förordning 2021/821 ska omfattas av tillståndskrav efter beslut i det enskilda fallet av ISP. Beslut om tillståndskrav, catch-all, kan omfatta produkter som helt eller delvis är eller kan vara avsedda för biologiska och kemiska vapen samt för kärnvapen eller missiler som är i stånd att bära sådana vapen.

Tillståndskravet kan också omfatta produkter som är avsedda för militär slutanvändning i länder som omfattas av ett vapenembargo eller produkter som är eller kan vara avsedda att användas som komponenter till krigsmateriel som har exporterats ut ur EU utan tillstånd eller i strid med ett tillstånd.

Tabell 38 Antal beviljade och avslagna ansökningar om exporttillstånd 2023 rörande produkter med dubbla användningsområden som omfattas av tillståndskrav enligt artikel 4 (catch-all) i rådets förordning 2021/821

Beviljade	Avslag	Totalt
5	2	7

I tabell 39 redovisas antalet beviljade och avslagna ansökningar om exporttillstånd enligt rådets förordning nr 267/2012 om restriktiva åtgärder mot Iran. Enligt förordningen omfattas fler produkter av tillståndskrav än vid export till andra länder. Av detta skäl redovisas ansökningarna separat i denna tabell och de ingår således inte i underlaget för övriga tabeller.

Tabell 39 **Antal beviljade och avslagna ansökningar om exporttillstånd 2023 enligt rådets förordning nr 267/2012 om restriktiva åtgärder mot Iran**

Beviljade	Avslag	Totalt
146	0	146

I tabell 40 redovisas antal beviljade och avslagna ansökningar om undantag från exportförbud eller förbud mot att tillhandahålla tekniskt bistånd enligt artikel 2.4 eller artikel 2a.4 i rådets förordning nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina. Ansökningarna omfattar undantag från förbud mot export av, eller tillhandahållande av tekniskt bistånd till, produkter med dubbla användningsområden och/eller produkter förtecknade i bilaga VII i förordning nr 833/2014.

Tabell 40 **Antal beviljade och avslagna ansökningar om undantag från exportförbud eller förbud mot att tillhandahålla tekniskt bistånd 2023 enligt förordning nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina**

Beviljade	Avslag	Totalt
3	2	5

I tabell 41 redovisas antalet mottagna anmälningar om utnyttjande av den möjlighet till undantag från exportförbud eller förbud mot att tillhandahålla tekniskt bistånd som ges av artikel 2.3 och artikel 2a.3 i rådets förordning nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina. Anmälningarna omfattar undantag från förbud mot export av, eller tillhandahållande av tekniskt bistånd till, produkter med dubbla användningsområden och/eller produkter förtecknade i bilaga VII i förordning nr 833/2014.

Tabell 41 **Antal mottagna anmälningar om undantag från exportförbud eller förbud mot att tillhandahålla tekniskt bistånd 2023 enligt rådets förordning nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina**

Skr. 2023/24:114
Bilaga 2

Anmälningar 2023

1

I tabell 42 redovisas antalet beviljade ansökningar om exporttillstånd fördelat på nio produktkategorier i bilaga I till rådets förordning 2021/821. Bilaga I omfattar även kategori 0 vilken rör kärnmaterial, anläggningar och utrustning. Ansökningar om exporttillstånd rörande kategori 0 redovisas av Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM).

Tabell 42 **Antal beviljade exporttillstånd 2023 rörande produkter med dubbla användningsområden fördelat på produktkategori samt fördelat på individuella och globala exporttillstånd**

Kategorier 1–9 i bilaga I	Individuella exporttillstånd	Globala exporttillstånd	Totalt
Kategori 1 <i>Särskilda material och därtill hörande utrustning</i>	44	4	48
Kategori 2 <i>Materialbearbetning</i>	300	8	308
Kategori 3 <i>Elektronik</i>	68	5	73
Kategori 4 <i>Datorer</i>	3	0	3
Kategori 5 <i>Telekommunikation och informationssäkerhet</i>	140	37	177
Kategori 6 <i>Sensorer och lasrar</i>	71	3	74
Kategori 7 <i>Navigation och avionik</i>	3	2	5
Kategori 8 <i>Marint</i>	2	0	2
Kategori 9 <i>Rymd och framdrivning</i>	8	2	10

I tabell 43 redovisas antalet beviljade tillstånd under 2023 per land. Tabellen omfattar endast individuella och globala tillstånd. Sådana tillstånd krävs i regel inte vid överföring till länder inom EU och för export till Australien, Island, Japan, Kanada, Liechtenstein, Norge, Nya Zeeland, Storbritannien, Schweiz och USA.

Tabell 43 Länder som omfattades av flest antal beviljade exporttillstånd rörande produkter med dubbla användningsområden 2023

Land	Antal tillstånd
Kina	163
Indien	91
Sydkorea	69
Brasilien	48
Israel	44
Singapore	43
Taiwan	42
Malaysia	33
Chile	30
Förenade Arabemiraten	27
Sydafrika	27
Turkiet	26
Qatar	24
Mexiko	23
Saudiarabien	22
Thailand	22
Ukraina	22

I tabell 44 redovisas antalet avslag på ansökningar om individuella och globala exporttillstånd under 2023 per land. Sådana tillstånd krävs i regel inte vid överföring till länder inom EU och för export till Australien, Island, Japan, Kanada, Liechtenstein, Norge, Nya Zeeland, Schweiz, Storbritannien och USA.

Tabell 44 Länder som omfattades av flest antal avslag rörande produkter med dubbla användningsområden 2023

Land	Antal avslag
Kina	11
Haiti	4
Kazakstan	3
Mexiko	3
Singapore	3
Egypten	2
Israel	2
Saudiarabien	2
Vietnam	2
El Salvador	2

Georgien	2
Indonesien	2
Peru	2
Tunisien	2
Belarus	1

Individuella och globala exporttillstånd för produkter med dubbla användningsområden med militär slutanvändare

I tabell 45 och 46 redovisas beviljade respektive avslagna ansökningar om exporttillstånd för produkter med dubbla användningsområden med militära slutanvändare. Tillstånden indelas i globala och individuella exporttillstånd och redovisas per land samt slutligt användningsområde.

Tabell 45 Antal beviljade exporttillstånd rörande produkter med dubbla användningsområden till militära slutanvändare 2023

Land	Globala exporttillstånd	Individuella exporttillstånd	Slutligt användningsområde
Brasilien	1	-	Telekommunikation
Egypten ⁹	-	1	Områdesskydd
Förenade Arabemiraten	-	1	För användning i elektroniska system
Georgien	-	1	Gränsbevakning
Indien	-	3	För marint bruk, programvara
Israel ¹⁰	-	1	Områdesskydd
Malaysia	-	5	Programvara, telekommunikation
Oman	1	1	Gränsbevakning, telekommunikation
Pakistan	-	2	För användning i elektroniska system
Panama	-	1	Telekommunikation
Saudiarabien	1	-	För användning i elektroniska system
Sydkorea	-	5	För marint bruk, kustbevakning, områdesskydd

⁹ Ansökan avser en export till en internationell fredsbevarande insats.

¹⁰ Ansökan avser en export till en internationell fredsbevarande insats.

Land	Globala exporttillstånd	Individuella exporttillstånd	Slutligt användningsområde
Singapore	1	1	För marint bruk, telekommunikation
Storbritannien	-	1	Materialbearbetning
Ukraina	-	6	Programvara, telekommunikation, m.m.
Qatar	1	-	Telekommunikation
Totalt	5	30	

Tabell 46 Antal avslag vid ansökningar om exporttillstånd rörande produkter med dubbla användningsområden till militära slutanvändare 2023

Land	Avslag globala exporttillstånd	Avslag	
		individuella exporttillstånd	Slutligt användningsområde
Saudiarabien	-	1	För marint bruk
Vietnam	-	1	Programvara
Totalt	-	2	

Förhandsbesked rörande export av produkter med dubbla användningsområden

Redovisningen av avgjorda förfrågningar om förhandsbesked indelas i två huvudkategorier. Den första kategorin rör antalet avgjorda förfrågningar om förhandsbesked avseende produkter som kontrolleras enligt bilaga I till rådets förordning 2021/821. Den andra kategorin rör antalet avgjorda förfrågningar om förhandsbesked avseende icke kontrollerade produkter.

I tabell 47 redovisas antalet avgjorda förfrågningar om förhandsbesked avseende produkter kontrollerade i bilaga I till rådets förordning 2021/821, fördelat på positiva eller negativa förhandsbesked. Ett positivt förhandsbesked innebär att ISP har lämnat ett positivt icke bindande förhandsbesked om att tillstånd kan påräknas vid en prövning av en ansökan om exporttillstånd. Ett negativt förhandsbesked innebär att ISP har lämnat ett negativt icke bindande förhandsbesked om att tillstånd inte kan påräknas vid en prövning av en ansökan om exporttillstånd. Slutlig ställning tas alltid i samband med en prövning av en ansökan om exporttillstånd.

Tabell 47 Antal positiva respektive negativa förhandsbesked 2023 avseende export av produkter kontrollerade i bilaga I till rådets förordning 2021/821

Skr. 2023/24:114
Bilaga 2

Positiva förhandsbesked	Negativa förhandsbesked	Totalt
18	9	27

I tabell 48 redovisas avgjorda förfrågningar om huruvida exporttillstånd krävs för icke kontrollerade produkter – ”catch-all”. Förfrågningarna indelas i kategorierna ”beslut om tillståndskrav för export och positivt förhandsbesked”, ”beslut om tillståndskrav för export och negativt förhandsbesked” samt ”beslut om att tillstånd för export inte krävs”.

Med kategorin ”beslut om tillståndskrav för export och positivt förhandsbesked” avses att ISP har fattat beslut om att de produkter som ingår i förfrågan omfattas av tillståndskrav enligt rådets förordning 2021/821 samt att myndigheten har lämnat ett icke bindande förhandsbesked om att tillstånd kan påräknas vid en ansökan om exporttillstånd.

Med kategorin ”beslut om tillståndskrav för export och negativt förhandsbesked” avses att ISP har fattat beslut om att de produkter som ingår i förfrågan omfattas av tillståndskrav enligt rådets förordning 2021/821 samt att myndigheten har lämnat ett icke bindande förhandsbesked om att tillstånd inte kan påräknas vid en ansökan om exporttillstånd.

Med kategorin ”beslut om att tillstånd för export inte krävs” avses att ISP har fattat beslut om att de produkter som ingår i förfrågan inte omfattas av tillståndskrav enligt rådets förordning 2021/821.

Tabell 48 Antal avgjorda förfrågningar 2023 om icke kontrollerade produkter – catch-all

Land	Beslut om tillståndskrav för export - positivt förhandsbesked	Beslut om tillståndskrav för export - negativt förhandsbesked	Beslut om att tillstånd för export inte krävs	Totalt
Indien	-	-	1	1
Irak	-	1	-	1
Kazakstan	1	-	-	1
Kina	-	2	1	3
Pakistan	-	2	-	2
Storbritannien	2	-	-	2
Taiwan	-	-	1	1
Turkiet	-	-	1	1
Ukraina	1	-	-	1
Totalt	4	5	4	13

Tabell 49 Beviljade tillstånd om export eller överföring inom EU, för produkter med dubbla användningsområden (PDA), tillhörande kategori O i bilaga 1 till PDA-förordningen, från företag i Sverige (Källa SSM)

Mottagarland	Antal globala tillstånd	Antal individuella tillstånd	Produktkategorier
Australien	0	1	0C001
Belgien	1	0	0D001, 0E001
Bulgarien	0	2	0A001d, 0A001f, 0A001h
Danmark	2	0	0D001, 0E001
Finland	2	7	0A001c, 0A001d, 0A001f, 0A001h, 0D001, 0E001
Frankrike	3*	4	0A001f, 0A001g, 0A001h, 0D001, 0E001
Italien	1	0	0D001, 0E001
Japan	0	2	0A001f, 0C002
Kanada	1	1	0A001f, 0A001h, 0D001, 0E001
Kroatien	1	1	0E001
Nederländerna	1	0	0E001
Norge	0	12	0C001
Schweiz	1	0	0D001, 0E001
Slovakien	2	0	0D001, 0E001
Spanien	2	7	0A001d, 0A001f, 0A001h, 0D001, 0E001
Storbritannien	1	4	0A001d, 0A001f, 0A001h, 0C001, 0C002, 0D001, 0E001
Tjeckien	2	2	0A001d, 0A001f, 0A001h, 0D001, 0E001
Tyskland	7*	1	0D001, 0E001
Ungern	1	0	0D001, 0E001
USA	14	7	0A001d, 0A001f, 0A001h, 0C001, 0C002, 0D001, 0E001
Österrike	1	0	0E001

* varav ett eller flera inom ramen för ett tillstånd med flera mottagarländer

Tabell 50 Medlemskap i multilaterala exportkontrollregimer år 2023

Land	ZC	NSG	AG	MTCR	WA
Argentina	x	x	x	x	x
Australien	x	x	x	x	x
Belarus	x	x	-	-	-
Belgien	x	x	x	x	x

Land	ZC	NSG	AG	MTCR	WA
Brasilien	-	X	-	X	-
Bulgarien	X	X	X	X	X
Cypern	-	X	X	-	-
Danmark	X	X	X	X	X
Estland	-	X	X	-	X
EU	-	-	X	-	-
Finland	X	X	X	X	X
Frankrike	X	X	X	X	X
Grekland	X	X	X	X	X
Indien	-	-	X	X	X
Irland	X	X	X	X	X
Island	-	X	X	X	-
Italien	X	X	X	X	X
Japan	X	X	X	X	X
Kanada	X	X	X	X	X
Kazakstan	X	X	-	-	-
Kina	X	X	-	-	-
Sydkorea	X	X	X	X	X
Kroatien	X	X	X	-	X
Lettland	-	X	X	-	X
Litauen	-	X	X	-	X
Luxemburg	X	X	X	X	X
Malta	-	X	X	-	X
Mexiko	-	X	X	-	X
Nederländerna	X	X	X	X	X
Norge	X	X	X	X	X
Nya Zeeland	X	X	X	X	X
Polen	X	X	X	X	X
Portugal	X	X	X	X	X
Rumänien	X	X	X	-	X
Ryssland	X	X	-	X	X
Schweiz	X	X	X	X	X
Serbien	-	X	-	-	-
Slovakien	X	X	X	-	X
Slovenien	X	X	X	-	X
Spanien	X	X	X	X	X
Storbritannien	X	X	X	X	X
Sverige	X	X	X	X	X
Sydafrika	X	X	-	X	X
Tjeckien	X	X	X	X	X

Skr. 2023/24:114
Bilaga 2

Land	ZC	NSG	AG	MTCR	WA
Turkiet	x	x	x	x	x
Tyskland	x	x	x	x	x
Ukraina	x	x	x	x	x
Ungern	x	x	x	x	x
USA	x	x	x	x	x
Österrike	x	x	x	x	x
TOTALT	39	48	43	35	42

Inspektionen för strategiska produkter om viktiga tendenser inom svensk och internationell exportkontroll

Skr. 2023/24:114
Bilaga 3

Omvärldsutvecklingen och dess påverkan på exportkontrollen

Rysslands fullskaliga anfallskrig mot Ukraina fortsatte under 2023 och den upprustning av militära styrkor som pågår i världen i kombination med ett allt större svenskt deltagande i internationellt försvarssamarbete ledde till en stor ökning av bland annat utförelserna när det gäller krigsmateriel.

Regeringen har uttalat att Sveriges ansökan om medlemskap i Nato i hög grad stärker de försvars- och säkerhetspolitiska skäl som talar för att bevilja tillstånd till export av krigsmateriel till Natos medlemsstater. Under 2023 fortsatte Inspektionen för strategiska produkter, ISP, arbetet med att etablera en praxis som stämmer överens med de förändrade försvars-, säkerhets- och utrikespolitiska förutsättningarna. Regeringen beslutade under 2023 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över bland annat riktlinjerna för utförelse och annan utlandssamverkan när det gäller krigsmateriel, i ljuset av ett svenskt medlemskap i Nato. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2024.

Den 1 december 2023 införde Sverige ett granskningssystem för utländska direktinvesteringar i skyddsvärd verksamhet till skydd för svenska säkerhetsintressen. Regeringen utsåg ISP till ansvarig myndighet. Granskningssystemet kompletterar på vissa sätt exportkontrollen.

EU presenterade den 20 juni 2023 en strategi för ekonomisk säkerhet. Den bygger på principerna att skydda, främja och ingå partnerskap med närstående länder (eng. ”protect, promote and partnering”). Både exportkontroll och granskning av utländska direktinvesteringar utgör viktiga stöttepelare i EU:s strategi. I strategin föreslås åtgärder för att ytterligare förstärka skyddet samt att utreda möjligheten att införa ett kontrollsystem även för utgående investeringar (eng. ”outbound investments”) inom vissa skyddsvärda verksamheter från EU:s medlemsstater till länder utanför EU.

En orolig omvärld och ett försämrat säkerhetspolitiskt läge har medfört att exportkontrollen har fått en allt viktigare roll i att förhindra spridningen av komponenter och teknik som i grunden är civila men som kan nyttjas militärt. Särskilt inom ramen för de långtgående sanktioner som EU upprätthåller mot Ryssland har exportkontrollen, i form av handelsrestriktioner, utgjort en viktig del i att försöka hindra rysk försvarsindustri att försöka hindra ryska militären med materiel. Uppgiften att förhindra avledning av strategiska produkter till Ryssland genomsvårar all tillståndsprövning vid ISP, oavsett slutanvändarland.

Internationella sanktioner mot Ryssland

Som en följd av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har EU sedan februari 2022 tillsammans med partnerländer infört en rad långtgående sanktionspaket mot Ryssland. Sanktionerna omfattar bland annat förbud mot export av vissa produkter med dubbla användningsområden (PDA) till Ryssland eller för användning i Ryssland. Förbudet omfattar även en stor mängd närbesläktade produkter som kan bidra till militära och tekniska förstärkningar i Ryssland, eller utveckling av den ryska försvars- och säkerhetssektorn. Det finns endast mycket begränsade möjligheter till undantag från dessa exportförbud. Regeringen har utsett ISP till behörig myndighet när det gäller de nämnda sanktionerna.

De omfattande handelsrelaterade sanktionerna som EU och dess partnerländer stegvis infört mot Ryssland utgör en viktig del av det politiska och ekonomiska tryck som upprätthålls mot landet. Exportrestriktionerna avseende PDA samt produkter som kan bidra till tekniska förstärkningar av försvars- och säkerhetssektorn utgör en betydande åtgärd i syfte att begränsa och försvaga den ryska försvarsmakten. De tolv sanktionspaket som EU införde under 2022 och 2023 har bland annat medfört att de listor med produkter som omfattas av ISP:s ansvar successivt har utökats.

Militärt stöd till Ukraina

Regeringen har, efter riksdagens godkännande, under 2022 och 2023 beslutat att lämna betydande militärt stöd till Ukraina. Det mesta av detta stöd har krävt ISP:s tillstånd enligt lagen om krigsmateriel. Sammantaget beviljade ISP 21 utförseltillstånd under 2023 som rör donationer av krigsmateriel från Sverige till Ukraina.

Därutöver har ISP under 2023 beviljat 16 utförseltillstånd som rör direktförsäljning från svensk försvarsindustri av krigsmateriel till Ukraina. Dessutom har ISP vid 25 tillfällen under året medgett andra länder som innehar svensktillverkad krigsmateriel rätt att donera materielen till Ukraina.

Till största delen har det svenska militära stödet och re-exporterna rört markstrids- och luftvärnssystem.

Exportkontrollens omfattning i Sverige

ISP kontrollerar genom tillståndsprövning uppskattningsvis 3–4 procent av Sveriges totala utrikeshandel med varor. Det motsvarar export för ungefär 70 miljarder kronor per år. Exportkontrollen omfattar varor och teknik som av försvars-, säkerhets- eller utrikespolitiska skäl kan vara känsliga att exportera eller på annat sätt överföra till utlandet. Ungefär 1 procent utgörs av export av krigsmateriel medan den största andelen, ungefär 2–3 procent, utgörs av export av produkter med dubbla användningsområden. Därutöver kontrollerar ISP, genom tillståndsprövning, krigsmateriel som tillverkas och säljs inom landet till svenska myndigheter.

Svensk industri är avancerad och ofta teknikledande. Detta gäller både försvarsindustrin, som utvecklar, tillverkar och säljer krigsmateriel, och den industri som utvecklar, tillverkar och säljer produkter och teknik som omfattas av PDA-regelverket. PDA-industrins produkter, och teknik, är mycket eftertraktade, inte endast för civil användning utan också för militär användning.

Allmänt om den svenska och internationella exportkontrollens syfte och dess tendens

Exportkontrollens syfte

Det huvudsakliga och övergripande syftet med exportkontrollen uttrycks ofta som att vissa produkter eller tekniker inte ska spridas till oönskade mottagare. En oönskad mottagare kan avse såväl ett slutanvändarland som t.ex. en terroristorganisation. Ett annat viktigt syfte med exportkontrollen är att ett land, särskilt i kristider, inte vill exportera sådana produkter som det lider, eller riskerar att lida, brist på och som landet har ett stort behov av att ha kvar i landet eller att överlåta till allierade eller nära samarbetsländer.

Förenklat finns det enligt ISP:s bedömning två huvudsakliga skäl till varför ett land som tillverkar krigsmateriel eller produkter med dubbla användningsområden inte önskar att materielen eller produkterna sprids till oönskade mottagare. Det första är att exporten skulle utgöra ett hot mot det exporterande landets, eller allierade eller närstående länders, säkerhet. Det andra är att exporten skulle strida mot principerna och målen för det exporterande landets utrikespolitik.

Exportkontrollens tendens – upprustning och internationalisering

De senaste åren har omvärldsutvecklingen lett till att många länder i världen kraftigt rustat upp sina väpnade styrkor. Världens totala militära utgifter motsvarar nu den nivå som förelåg under det kalla kriget.

Svensk försvarsindustri har under 2023 erhållit omfattande beställningar, såväl från Sverige som från utlandet. ISP beviljade under 2023 utförelsetillstånd till ett värde av drygt 28 miljarder kronor. Med hänsyn till den kraftiga upprustning som pågår i världen, och bl.a. den mängd svensktillverkad krigsmateriel som Sverige och andra länder har donerat till Ukraina och som ska ersättas av länderna i fråga, bedömer ISP att beställningarna till svensk försvarsindustri kommer att fortsätta öka under 2024.

Den allmänna upprustningen av militära styrkor i världen gör att exportkontrollens betydelse internationellt sett ökar. Stormakterna vill förhindra varandra och andra länder från att uppnå samma nivå av upprustning och teknologiskt avancemang som de själva har och då är exportkontrollen ett medel som används. Med hänsyn till vår högteknologiska industri berörs Sverige i allra högsta grad av detta.

Upprustningen ställer höga krav på exportkontrollen. Till stor del är det kombinationen av upprustningen och internationaliseringen av både svensk och utländsk försvarsindustri och PDA-industri som leder till de höga kraven på exportkontrollen. Kraven går långt utöver den traditionella exportkontrolluppgiften att bedöma lämpligheten av att ett visst slags krigsmateriel eller produkt med dubbla användningsområden når en viss mottagare eller slutanvändare.

Under de senaste två decennierna har över hälften av den krigsmateriel som tillverkas i Sverige exporterats. Svensk försvarsindustri och PDA-industri har under denna period förlagt en stor del av sin forskning och utveckling utomlands. Oundvikligen medför detta risker att teknik som anses känslig när det gäller Sveriges, allierades och nära samarbetsländers försvarsförmåga sprids på ett sätt som förut inte var tänkbart. Affärsupplägg där ett land, med vilket svensk försvarsindustri har ett samarbete eller i vilket den bedriver forskning och utveckling, vill sälja ett system innehållande svensk teknologi till en för Sverige önskad mottagare blir allt vanligare.

ISP har under året lagt stor vikt vid att både på krigsmaterielsidan och på PDA-sidan bedöma avancerade avtalsupplägg där motköpskrav från ett köparland kan leda till permanent teknologiöverföring som i sin tur riskerar att leda till önskad teknologiöverföring till tredjeländer.

Internationella överenskommelser när det gäller exportkontroll och tredjeländsexport

Ju närmare den europeiska försvarsindustrin knyts ihop genom samarbeten, sammanslagningar och uppköp, desto större utmaning blir det när ett land säger nej till en tredjelandsaffär där dess försvarsindustri agerar underleverantör åt ett samarbetsland med systemansvar gentemot slutkunden.

I syfte att undvika eller varje fall minska spänningar till följd av sådana scenarion ingick Tyskland och Frankrike i slutet av 2019 ett avtal som bland annat innehåller en s.k. de minimis-regel. Bestämmelsen innebär att ett underleverantörsland som står för mindre än 20 procent av innehållet i en produkt som färdigställs i ett systemtillverkarland inte ska hindra en export till tredje land om inte starka nationella säkerhetsskäl föreligger. Under 2022 tillträdde Spanien den nämnda internationella överenskommelsen mellan Frankrike och Tyskland.

Sverige ingick år 2000 det så kallade sexnationersavtalet (Framework Agreement eller Letter of Intent, FA/LoI) tillsammans med Storbritannien, Italien, Tyskland, Frankrike och Spanien i syfte att underlätta omstrukturering och drift av den europeiska försvarsindustrin. Verksamheten enligt sexnationersavtalet omfattar bland annat exportkontrollfrågor. Genom Spaniens tillträde till den nämnda överenskommelsen mellan Frankrike och Tyskland är tre av de sex länder som är anslutna till sexnationersavtalet, också anslutna till den särskilda överenskommelsen om exportkontroll och tredjeländsexport.

Lagen om krigsmateriel

Lagen (1992:1300) om krigsmateriel gäller dels materiel som är utformad för militärt bruk och som enligt regeringens föreskrifter utgör krigsmateriel, dels tekniskt stöd avseende sådan krigsmateriel. I förordningen (1992:1303) om krigsmateriel har regeringen närmare angivit vad som ska omfattas av lagens bestämmelser. Vad som utgör krigsmateriel enligt förordningen överensstämmer med EU:s gemensamma militära förteckning, med tre nationella tillägg. Därtill görs en indelning i krigsmateriel för strid och övrig krigsmateriel. Med krigsmateriel för strid avses materiel med en förstörelsebringande verkan, inklusive sikten för sådan materiel och materiel för eldledning. Som övrig krigsmateriel räknas vissa delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som inte har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

Enligt lagen om krigsmateriel gäller generella förbud mot tillverkning, tillhandahållande och utförsel av krigsmateriel samt för lämnande av tekniskt bistånd till någon utanför landet. För dessa verksamheter kan emellertid tillstånd beviljas. Den som har tillstånd att tillverka och tillhandahålla krigsmateriel står under tillsyn av Inspektionen för strategiska produkter (ISP).

Från och med den 1 februari 1996 prövas frågor om tillstånd enligt lagen om krigsmateriel i första hand av ISP, utom i sådana fall där ett ärende bedöms vara av principiell betydelse eller annars av särskild vikt. Ärendet ska i sådant fall överlämnas till regeringen för avgörande. Samråd ska ske med exportkontrollrådet innan ISP lämnar över ett ärende till regeringen. Generaldirektören för ISP bestämmer vilka andra ärenden som före avgörandet ska läggas fram för exportkontrollrådet.

Svenska riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan

Enligt 1 § andra stycket lagen om krigsmateriel får tillstånd enligt lagen lämnas endast om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges internationella förpliktelser eller Sveriges utrikespolitik i övrigt. De närmare principerna för prövningen har lagts fast i regeringens praxis och kommit till uttryck i regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan som riksdagen godkände (jfr prop. 1991/92:174 s. 41 f., prop. 1995/96:31 s. 23 f. samt prop. 2017/18:23). Riktlinjerna i fulltext redovisas nedan.

Den 15 april 2018 infördes ändrade riktlinjer för krigsmaterielexport. De svenska riktlinjerna i fulltext (prop. 2017/18:23 s. 66 f.) är enligt följande: Vid prövning av ärenden om tillstånd till utförsel av krigsmateriel, eller till annan samverkan med någon i utlandet om krigsmateriel, bör följande gälla.

Tillstånd bör bara medges om utförseln eller samverkan

1. behövs för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande, eller det i övrigt finns ett säkerhetspolitiskt intresse för det, samt
2. det inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Vid prövningen av ett tillståndsärende ska en helhetsbedömning göras av alla för ärendet betydelsefulla omständigheter med utgångspunkt från de nyss angivna grundläggande principerna.

Utrikespolitiska hinder finns inte i fråga om samverkan med eller export till de nordiska länderna, länderna inom Europeiska unionen eller de traditionellt alliansfria staterna i Europa. Samverkan med dessa länder får i princip anses stå i överensstämmelse med Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik.

Tillstånd får endast avse en stat, en statlig myndighet eller en av en stat auktoriserad mottagare. Vidare ska det vid utförelse av materiel finnas ett slutanvändarintyg, om det inte är obehövligt. En stat som i strid med ett åtagande gentemot Sverige har tillåtit eller underlåtit att förhindra vidareexport av svensk krigsmateriel ska i princip inte komma i fråga som mottagare av sådan materiel från Sverige så länge omständigheterna kvarstår.

Tillstånd till utförelse eller annan utlandssamverkan enligt krigsmaterielagen ska inte beviljas, om det skulle strida mot internationell överenskommelse som Sverige har biträtt, ett beslut av FN:s säkerhetsråd, Organisationen för samarbete och säkerhet i Europa (OSSE) eller Europeiska unionen eller mot folkrättsliga regler om export från neutral stat under krig (ovillkorliga hinder).

Respekt för mänskliga rättigheter och den mottagande statens demokratiska status utgör centrala villkor vid tillståndsprövningen. Ju sämre den demokratiska statusen är desto mindre utrymme finns för att tillstånd beviljas. Ifall det förekommer allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter eller grava brister i den demokratiska statusen utgör det hinder för beviljande av tillstånd.

I tillståndsprövningen ska det också beaktas om utförelsen eller utlandssamverkan motverkar en rättvis och hållbar utveckling i mottagarlandet.

Tillstånd till utförelse av krigsmateriel för strid, eller till annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel för strid eller övrig krigsmateriel, bör inte beviljas om det avser en stat som befinner sig i väpnad konflikt med en annan stat, oavsett om krigsförklaring har avgetts eller ej, en stat som är invecklad i en internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt eller en stat som har inre väpnade oroligheter.

Tillstånd bör beviljas för utförelse av materiel som klassificerats som övrig krigsmateriel. Denna presumtion gäller om den mottagande staten inte befinner sig i väpnad konflikt med en annan stat eller har inre väpnade oroligheter, det i den mottagande staten inte förekommer allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter, det inte finns grava brister i den mottagande statens demokratiska status och det inte finns ett ovillkorligt hinder.

Ett meddelat tillstånd till utförelse ska återkallas om det uppstår ett ovillkorligt exporthinder. Ett tillstånd bör också återkallas om den

mottagande staten kommer i väpnad konflikt med en annan stat eller får inre väpnade oroligheter. Undantagsvis bör det, i de två senare fallen, vara möjligt att avstå från att återkalla ett tillstånd, om det är förenligt med de folkrättsliga reglerna och med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Tillstånd bör beviljas för utförelse av reservdelar till krigsmateriel som tidigare har exporterats eller överförts med tillstånd, om det inte finns ett ovillkorligt hinder. Detsamma bör gälla beträffande speciell ammunition till tidigare levererad krigsmateriel och andra leveranser som har direkt samband med tidigare levererad krigsmateriel. Följdleveranser ska bedömas från fall till fall enligt de ovan angivna förutsättningarna.

När det gäller avtal med en utländsk part om gemensam utveckling eller tillverkning av krigsmateriel ska tillståndsbedömningen utgå från de angivna grundläggande kriterierna. Utförelse till samarbetslandet som följer av avtalet, bör medges, om inte ett ovillkorligt hinder uppstår. Utförelse från ett samarbetsland till tredjeland enligt avtalet bör prövas genom en sammanvägning av det svenska intresset av samarbetet, intresset av en ansvarsfull exportkontroll samt det svenska bidragets betydelse för materielen eller samarbetet.

När det gäller mer omfattande och för Sverige viktigare utlandssamarverkan på krigsmaterielområdet bör en regeringsöverenskommelse träffas mellan Sverige och samverkanslandet. Innan överenskommelser av detta slag ingås, bör utrikesnämnden höras.

Övergripande kriterier och bedömningskriterier

Riktlinjerna uttolkas med brett parlamentariskt stöd och är vägledande för ISP vid prövningen av ärenden om tillstånd enligt lagen och förordningen om krigsmateriel.

Vid sidan av själva riktlinjerna beaktas också internationella åtaganden som Sverige har gjort och är bundna av. Det handlar i första rummet om EU:s gemensamma ståndpunkt (2008/944/Gusp) om vapenexport och artiklarna 6 och 7 i vapenhandelsfördraget (Arms Trade Treaty, ATT), men kan även avse andra förpliktelser, t.ex. att inte exportera personminor enligt Ottawakonventionen.

Europaparlamentets och rådets förordning om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition

Den 30 september 2013 trädde förordningen (2013:707) om kontroll av vissa skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition samt vissa ändringar i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel i kraft.

Förordningen och ändringarna i krigsmaterieförordningen kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 av den 14 mars 2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och

ammunition, bifogat till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet, och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition, som reglerar tillstånd att exportera civila skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition utanför EU samt vissa import- och transiteringsåtgärder vid sådan export. Förteckning över de skjutvapen, delar och väsentliga delar till skjutvapen och ammunition som är under kontroll framgår av en bilaga till förordning 258/2012.

ISP är tillståndsmyndighet för ärenden enligt förordningen.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/821 om upprättande av en unionsordning för kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter och teknik med dubbla användningsområden

Gemensam EU-lagstiftning

Europaparlamentet och rådet antog år 2021 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/821 om upprättande av en unionsordning för kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter med dubbla användningsområden (PDA-förordningen). Förordningen trädde i kraft den 9 september 2021 och ersatte en EU-förordning från år 2009, rådets förordning (EG) nr 428/2009. Bland annat utökades kontrollområdet till att omfatta export av olistade cyberövervakningsprodukter och tillhandahållande av tekniskt bistånd. Det infördes även en mekanism som gör det möjligt att införa tillståndskrav baserat på andra medlemsstaters nationella kontrollförteckningar, samt två nya generella EU-tillstånd: koncernintern överföring av programvara och teknik, och kryptering. Till skillnad från de internationella exportkontrollregimerna är förordningen juridiskt bindande för Sverige, liksom för alla andra EU-stater. Syftet är att så långt möjligt etablera fri rörlighet för kontrollerade produkter inom den inre marknaden samtidigt som de olika nationella systemen upprätthåller effektiv kontroll av export till tredjeland med så hög harmonisering som möjligt mellan medlemsstaterna.

Förordningen förenar medlemsstaternas åtaganden inom ramen för de internationella exportkontrollregimerna med friast möjliga rörlighet av varor inom den inre marknaden. Utvecklingen inom regimerna beaktas genom årliga ändringar och uppdateringar av produktlistorna till förordningen. Förordningens medföljande bilagor får direkt verkan på det nationella planet.

Bedömningen i tillståndsärenden underlättas genom att förordningen inkluderar gemensamma bedömningskriterier. Tillstånd beviljas dock nationellt, se nedan. Vidare finns generella EU-tillstånd för export av vissa produkter till vissa angivna tredjeländer. Denna tillståndstyp förenklar arbetet för de exporterande företagen genom att ett och samma tillstånd kan återopas oavsett var utförelsen från EU äger rum.

I Sverige regleras exportkontroll av PDA och av tekniskt bistånd i samband med dessa produkter i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd (PDA-lagen). PDA-lagen innehåller kompletterande bestämmelser till EU:s PDA-förordning. Med anledning av PDA-förordningens revidering 2021 genomfördes en rad ändringar i lagen som trädde i kraft den 1 augusti 2022.

Till skillnad från exportörer som faller under krigsmateriellagstiftningen krävs inga grundläggande verksamhetstillstånd enligt exportkontrolllagstiftningen för exportörer som tillverkar eller på andra sätt handlar med PDA. Dessa exportörer är heller inte skyldiga att leveransdeklarera enligt exportkontrolllagstiftningen. Ett företag är däremot skyldigt att avgiftsdeklarera om företaget tillhandahållit kontrollerade produkter som omfattas av ISP:s tillsyn. Hit räknas försäljning både inom och utom Sverige. En deklaration ska även lämnas av den som bl.a. producerar, bereder, förbrukar, för in eller för ut kemiska prekursorer (utgångsämnen) som kan användas för tillverkning av kemiska stridsmedel.

Om en exportör skulle känna till eller ha skäl att misstänka att en produkt med dubbla användningsområden som företaget i fråga har för avsikt att exportera, och som inte finns förtecknad i bilaga I till EU:s PDA-förordning, är avsedd att användas i samband med produktion m.m. av massförstörelsevapen, för militär slutanvändning i ett land som är föremål för vapenembargo eller att användas som del av eller komponent till krigsmateriel som har exporterats från en medlemsstats territorium utan tillstånd eller i strid med ett tillstånd finns en skyldighet för företaget att underrätta ISP. Underlåtenhet att uppfylla denna skyldighet är straffbelagd. Efter underrättelse ska ISP pröva och besluta om tillstånd ska krävas i det enskilda fallet. Detsamma gäller om exportören har anledning att misstänka att en cyberövervakningsprodukt som inte är förtecknad i bilaga I till EU-förordningen är avsedd för användning i anslutning till internt förtryck eller allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt enligt artikel 5 i samma förordning.

Generalklausulen – en uppsamlingsbestämmelse (catch-all)

Som framgår ovan kan tillstånd krävas enligt artikel 4 i EU:s PDA-förordning för export av produkter som inte är angivna i bilagorna till förordningen (s.k. icke-listade produkter) bl.a. om exportören har informerats av svenska myndigheter att produkten helt eller delvis är eller kan vara avsedd att användas i samband med produktion m.m. av massförstörelsevapen eller bärare av sådana vapen. Generalklausulen har tillkommit som en uppsamlingsbestämmelse för att se till att syftet med regleringen inte kringgås på grund av att produktlistorna sällan kan vara heltäckande med anledning av den snabba teknologiska utvecklingen.

För att generalklausulen ska vara tillämplig krävs att exportören har blivit informerad av svenska myndigheter om produktens användningsområde. Exportören är emellertid även skyldig att upplysa svenska myndigheter om exportören har anledning att misstänka att en produkt helt

Skr. 2023/24:114
Bilaga 4

eller delvis är avsedd för sådan användning som regleras i förordningens artikel 4.1. ISP ska då avgöra om tillstånd ska krävas för exporten.

Generalklausulen innefattar även särskilda krav på tillstånd i vissa fall för export av icke-listade produkter som är eller kan vara avsedda för militär slutanvändning i ett land som omfattas av ett vapenembargo samt för icke-listade produkter som är, eller kan vara, avsedda att användas som delar eller som komponenter till listade militära produkter som olovligen har exporterats.

Förkortningar

Skr. 2023/24:114

Bilaga 5

AG	Australia Group
ATT	Arms Trade Treaty
BTWC	The Biological and Toxin Weapons Convention
CWC	Chemical Weapons Convention
COARM	Working Party on Non-Proliferation and Arms Exports Sub-Working Group on Conventional Arms Exports
CoCom	Coordinating Committee on Multilateral Exports Controls
CONOP	Working Party on Non-Proliferation and Arms Exports Sub-Working Group on Non-Proliferation and Disarmament
DUCG	Dual-Use Coordination Group
EDF	European Defence Fund
EKR	Exportkontrollrådet
EU	Europeiska unionen
FMV	Försvarets materielverk
FN	Förenta nationerna
FOI	Totalförsvarets forskningsinstitut
Gusp	EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik
IAEA	Internationella atomenergiorganet
ISP	Inspektionen för strategiska produkter
JCPoA	Joint Comprehensive Plan of Action
KM	Krigsmateriel
KS	Krigsmateriel för strid
LoI	Letter of Intent
MANPADS	Man-Portable Air Defence Systems
ML	Militär lista
MTCR	Missile Technology Control Regime
Nato	North Atlantic Treaty Organization
NL	Nationella tillägg i förekommande fall
NPT	Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons
NSG	Nuclear Suppliers Group
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OSSE	Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa
PDA	Produkter med dubbla användningsområden
SCB	Statistiska centralbyrån
SOFF	Säkerhets- och försvarsföretagen
SSM	Strålsäkerhetsmyndigheten
WA	Wassenaar Arrangement
WPDU	Working Party on Dual-Use Goods
ZC	Zangger Committee
ÖK	Övrig krigsmateriel

Vägledning till andra källor

Australiengruppen: www.australiagroup.net
Europaparlamentet: www.europarl.europa.eu
Europeiska unionens råd: www.consilium.eu
Europeiska unionen: www.europa.eu
Exportkontrollrådet: www.isp.se/om-isp/vara-rad/exportkontrollradet
Förenta nationerna: www.un.org
Handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter: <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2015/08/handlingsplan-for-foretagande-och-manskliga-rattigheter/>
Internationella atomenergiorganet: www.iaea.org
Inspektionen för strategiska produkter: www.isp.se
Missilteknologikontrollregimen: www.mtrc.info
Nuclear Suppliers Group: www.nuclearsuppliersgroup.org
Organisationen för förbud mot kemiska vapen: www.opcw.org
Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa: www.osce.org
Stockholms internationella fredsforskningsinstitut: www.sipri.org
Strålsäkerhetsmyndigheten: www.ssm.se
Sveriges Exportkontrollförening: www.exportkontrollforeningen.se
Utrikesdepartementet: www.ud.se
Wassenaar-arrangemanget: www.wassenaar.org
Zangerkommittén: www.zangercommittee.org

Utrikesdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 27 mars 2024

Närvarande: statsminister Kristersson, ordförande, och statsråden Busch, Billström, Svantesson, Ankarberg Johansson, Edholm, J Pehrson, Jonson, Strömmer, Roswall, Forssmed, Forssell, Slottnér, Wykman, Malmer Stenergård, Kullgren, Liljestrand, Brandberg, Bohlin, Carlson, Pourmokhtari

Föredragande: statsrådet Billström

Regeringen beslutar skrivelse Strategisk exportkontroll 2023 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden